

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία»

Η Κίνα ως ο νέος οικονομικός ηγεμόνας
Σαμαράς Γεώργιος

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2018

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Science
Department of Political Science and International
Relations

Master program in
«Global Political Economy»

China as the new economic hegemony

Samaras Georgios

Corinth, September 2018

Η Κίνα ως ο νέος οικονομικός ηγεμόνας

Σημαντικοί όροι: Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Κίνα, Οικονομικός Ηγεμόνας, Γουάν.

Περίληψη

Η Κίνα από τη δεκαετία του 2000 έχει σημειώσει ραγδαία οικονομική μεγέθυνση, πλησιάζοντας τα μακροοικονομικά μεγέθη των ΗΠΑ. Ειδικώς, και με αφετηρία την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2007, παρατηρήθηκε η μειούμενη οικονομική δύναμη των ΗΠΑ και η συνεχής διόγκωση των ελλειμμάτων της στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Επί προσθέτως, αναδείχθηκε η αστάθεια του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος, καταρρίπτοντας τη θεώρηση ότι το σύστημα είχε ενδημικώς εξαλείψει τις κρίσεις. Έτσι, και υπό τη διαφαινόμενη αποδυνάμωση της ηγεμονίας των ΗΠΑ και σε συνδυασμό με τη σφοδρότητα της οικονομικής κρίσης, η οποία μεταδόθηκε σε όλο τον κόσμο μέσω της παγκοσμιοποιημένης αγοράς και των διεθνών συναλλαγών, πυροδοτήθηκαν συζητήσεις για την ανάδειξη ενός εναλλακτικού μοντέλου χώρας ως ηγεμόνα. Η αμφισβήτηση αυτή προήλθε από την ίδια την Κίνα, ενοχοποιώντας τις ΗΠΑ και προσδίδοντας τους την ευθύνη για την παγκόσμια οικονομική κρίση. Άρα, στην παρούσα εργασία διαπραγματεύεται το θέμα της ανάδειξης της Κίνας, ως νέου οικονομικού ηγεμόνα, με τη μελέτη κάποιων αντισυμβατικών χαρακτηριστικών υπό το πρίσμα του πεδίου μελέτης της Διεθνούς Πολιτικής οικονομίας.

China as the new economic hegemony

Keywords: International Political Economy, China, economic hegemony, Chinese Yuan.

Abstract

China from the decade of 2000 has noted rapid economic growth, approaching US macroeconomic figures. Especially, with starting point the global financial crisis of 2007, was observed the declining economic power of the US and the constant increase of its current account deficits. In addition, the instability of the global financial system has emerged, defeating the view that the system had eliminated endemic crises. Thus, under the weakening of the US hegemony and in conjunction with the severity of economic crisis, which has been broadcast worldwide through the globalized markets, debates were triggered for the emergence of an alternative state model as hegemony. This challenge derived also from China itself incriminating the US and giving them responsibility for the start of the financial crisis. So, in this paper it is negotiated the issue of Chinas emergence as a new hegemony, under the prism of International Political Economy.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η παρούσα εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του συγγραφέα και ο επιβλέπων, οι εξεταστές, το τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Ο Δηλών

.....
(Υπογραφή)

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract	4
Κατάλογος Πινάκων.....	8
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	9
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο 2: Το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα και η θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας.....	11
2.1 Εισαγωγή.....	11
2.2 Παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.....	12
2.2.1 Διεθνές εμπόριο.....	13
2.2.2 Διεθνική παραγωγή.....	15
2.2.3 Παγκόσμιο Χρηματοοικονομικό σύστημα.....	18
2.3 Η θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας.....	22
2.4 Η εκδοχή του Keohane	22
2.5 Ανακεφαλαίωση.....	24
Κεφάλαιο 3: Τα εργαλεία της θεωρίας του Keohane στην περίπτωση της Κίνας	24
3.1 Εισαγωγή.....	24
3.2 Έλεγχος σε πρώτες ύλες.....	26
3.3 Κεφαλαιακή επάρκεια.....	29

3.4 Πρόσβαση σε αγορές.....	33
3.5 Συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.....	36
3.6 Ανακεφαλαίωση.....	40
Κεφάλαιο 4: Η διεθνοποίηση του Γουάν.....	41
4.1 Εισαγωγή.....	41
4.2 Παράγοντες διεθνοποίησης ενός νομίσματος.....	45
4.3 Η περίπτωση του Γουάν.....	46
4.3.1 Οικονομικά κριτήρια.....	48
4.3.2 Πολιτικά κριτήρια.....	61
4.4 Ανακεφαλαίωση.....	65
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα.....	66
Παράρτημα Α.....	73
Παράρτημα Β.....	73
Παράρτημα Γ.....	74
Βιβλιογραφία.....	76

Κατάλογος Πινάκων

3.1 Παραγωγή και κατανάλωση πετρελαίου στην Κίνα σε χιλιάδες βαρέλια τη μέρα και αποθέματα σε χιλιάδες εκατομμύρια βαρέλια, 2012-2017.....	28
3.2 Πληθυσμός Κίνας, Ινδίας (σε δις.), ΗΠΑ και Ε.Ε. (σε εκ.), 2013-2017.....	35
3.3 Κατηγορίες εξαγωγών Κίνας σε δολάρια, 2016.....	37
3.4 Σχετικό συγκριτικό πλεονέκτημα Κίνας, 2010-2016.....	39
4.1 Οι συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων της κεντρικής τράπεζας της Κίνας με τράπεζες άλλων κρατών.....	44
4.2 Οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες διεθνοποίησης ενός νομίσματος.....	47
4.3 Συναλλαγματική ισοτιμία Γουάν/δολαρίου, 2013-2017.....	51
4.4 Χρέος γενικής κυβέρνησης ΗΠΑ και Κίνας ως ποσοστό του ΑΕΠ τους, 2006-2016.....	52
4.5 Καθημερινές συναλλαγές για κάθε νόμισμα στην Αγορά Ξένου Συναλλάγματος (FOREX) σε δις δολάρια, 2010-2016.....	53
4.6 Αξία παραγώγων με βάση το νόμισμα τιμολόγησης σε δις δολάρια, 2017.....	55
4.7 Αξία αγοράς ομολόγων σε εγχώριο νόμισμα σε δις δολάρια, 2016.....	57
4.8 Βάθος εγχώριας (ίδιο νόμισμα) αγοράς ομολόγων ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, 2016.....	58
4.9 Στρατιωτικές δαπάνες ΗΠΑ, Κίνας, Ιαπωνίας, Ρωσίας και Η. Βασίλειου σε αξία δις δολάρια και ως προς ποσοστό του ΑΕΠ.....	63

Κατάλογος Διαγραμμάτων

2.1 Συνολικές εισαγωγές και εξαγωγές εμπορευμάτων 1980-2014 σε τρις δολάρια.....	15
2.2 Παγκόσμιες εισροές και εκροές ΑΞΕ 2007-2016 σε εκ. δολάρια.....	17
2.3 Ποσοστό καθημερινών συναλλαγών στην αγορά ξένου συναλλάγματος προς αυτές που απευθύνονται για τις ανάγκες του διεθνούς εμπορίου.....	19
2.4 Μέγεθος καθημερινών συναλλαγών στην αγορά ξένου συναλλάγματος σε αξία τρις δολάρια.....	20
2.5 Μέγεθος παγκόσμιας αγοράς επενδυτικών προϊόντων σε τρις δολάρια, 2017.....	21
3.1 Η παραγωγή σπάνιων πρώτων υλών από την Κίνα σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο, 2013-2018 σε μετρικούς τόνους.....	27
3.2 Παραγωγή πετρελαίου την ημέρα σε χιλιάδες βαρέλια, 2017.....	28
3.3 Εμπορικό ισοζύγιο, ΑΞΕ, εκροές κεφαλαίων και μεταβολές στα διαθέσιμα αποθεματικά ξένου νομίσματος της Κίνας σε δις δολάρια, 2010-2015.....	31
3.4 Εισροές ΑΞΕ στην Κίνα σε δις. Δολάρια (και ΗΠΑ 2014-2016), 2010-2016.....	32
3.5 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ Κίνας και χωρών G-7 (PPP, σε δολάρια), 2017.....	35
4.1 Ποσοστό μεταβολής του ΑΕΠ Κίνας και ΗΠΑ.....	49
4.2 Πληθωρισμός Κίνας, 2010-2017.....	50
4.3 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ΗΠΑ και Κίνας σε δις δολάρια, 2010-2016.....	53
4.4 Κεφαλαιοποίηση αγοράς μετοχών ΗΠΑ (NYSE, Nasdaq), Κίνας (Shanghai stock exchange), Ολλανδίας (Euronext Amsterdam stock exchange) Ιαπωνίας (Tokyo stock exchange) και Η. Βασιλείου (London stock exchange) σε τρις δολάρια, 2018.....	56

4.5 Βαθμός χρηματοοικονομικής ελευθερίας (ΗΠΑ, Κίνα, Η. Βασίλειο, Γερμανία, Ιαπωνία), 2007-2017	58
4.6 Γενικός δείκτης φιλελευθεροποίησης ΗΠΑ, Κίνας, Ηνωμένου Βασιλείου, Γερμανίας και Ιαπωνίας (περιλαμβάνει όλες τις κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων).....	59
4.7 Βαθμός επενδυτικής ελευθερίας (ΗΠΑ, Κίνα, Η. Βασίλειο, Γερμανία, Ιαπωνία), 2007-2017	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εισαγωγή

Η Διεθνής Πολιτική Οικονομία συνιστά το πεδίο τομής μεταξύ της πολιτικής επιστήμης και των οικονομικών. Ταχύτατα αναπτυσσόμενη από το 1970 και έπειτα, ως απόρροια των συνεχών παγκόσμιων εξελίξεων και εξωτερικών επιδράσεων, έχει ενσωματωθεί στην ακαδημαϊκή έρευνα και διδασκαλία για την απάντηση ερωτημάτων που απασχολούν διεθνώς τον κόσμο, όπως της ύπαρξης μιας ποσότητας πεπερασμένων πόρων και πως αυτοί διαμοιράζονται ανάμεσα στα κράτη ή της σχέσης μεταξύ κράτους και αγοράς αλλά και του διεθνούς και του εγχώριου περιβάλλοντος (Diamantis και Roukanas, 2010).¹ Εντούτοις, η μελέτη ζητημάτων που άπτονται σε θέματα που αφορούν την οικονομική θέση ενός κράτους τίθενται στο επίκεντρο της οικονομικής επιστήμης. Ωστόσο, είναι δυνατόν να θεωρήσουμε ότι η οικονομική επιστήμη μπορεί να τοποθετηθεί στις θετικιστικές μεθοδολογίες; Η αλήθεια είναι ότι από το 1990 δημιουργήθηκαν οικονομετρικά μοντέλα, με τη μεθόδευση υποδειγμάτων, ενώνοντας τη θεωρία με την πρακτική εφαρμογή και προσδίδοντας πιο επιστημολογικό χαρακτήρα. Όμως, η οικονομική επιστήμη εντάσσεται στις κοινωνικές επιστήμες, γεγονός που σηματοδοτεί ότι απέχει από τον θετικισμό, με απόρροια να είναι εύλογη η ένταξη της στις θεωρήσεις ότι κάθε έννοια και άποψη επιδέχεται θετικής και αρνητικής απόκρισης και, επομένως, να μην υφίσταται μια μόνο ορθή άποψη/θεωρία που να επεξηγεί/καθορίζει αποτελεσματικά και ανυπέρβλητα ένα γεγονός. Συνεπώς, γιατί η μελέτη οικονομικών μοναχά μεταβλητών (όπως, π.χ. το ΑΕΠ) να καθορίζουν και το αποτέλεσμα μέτρησης της οικονομικής δύναμης ενός κράτους. Ένας από τους λόγους, λοιπόν, για τη διενέργεια αυτής της μελέτης σκοπεύει να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα, δίνοντας σημασία και σε άλλους παράγοντες, οι οποίοι δύναται να αποδώσουν πληρέστερη εικόνα για τη δυναμική ενός κράτους, υπό το πρίσμα της ΔΠΟ.

Η Κίνα συνιστά μια ταχέως αναπτυσσόμενη χώρα, όπου σύμφωνα με την ιστοσελίδα trading economics (2018), από το 1989 ως και σήμερα, παρουσιάζει σε σταθμισμένο μέσο όρο ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης της τάξης του 9,6%, με την ηγεμονία των μεγάλων δυνάμεων, όπως διαμορφώθηκε μετά τη λήξη του ψυχρού πολέμου, να έχει αρχίσει να καταρρέει, ως απότοκο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Έτσι, η Κίνα επιδιώκει να επεκταθεί και να συνδεθεί με τον υπόλοιπο κόσμο, ειδικώς μετά τη διαρκή πτώση που υφίστανται οι κλασσικές ηγεμονικές δυνάμεις

---

¹ Για μια περιεκτική παρουσίαση του πεδίου της ΔΠΟ και της ενσωμάτωσης του στα ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα, βλ. Diamantis, G. and Roukanas, S., (2010), 'A Brief Overview of IPE studies: Teaching IPE in Greek Tertiary Education', European Journal of Social Sciences, 16 (4), pp. 617-627.

(ΗΠΑ και Ε.Ε.) και της μείωσης της εμπιστοσύνης στα νομίσματα τους με την κατάρρευση του αλληλεξαρτώμενου χρηματοοικονομικού συστήματος (Caceres and Ear, 2012, p. 48). Οι λόγοι, επομένως, πραγματοποίησης της έρευνας δύναται να συνοψιστούν στους παρακάτω. Πρώτον, λόγω της μειούμενης οικονομικής επιρροής και δυναμικής των ΗΠΑ. Δεύτερον, της ευθείας αμφισβήτησης του Κινέζου Κεντρικού Τραπεζίτη, το 2009, για την αντικατάσταση του δολαρίου ως παγκόσμιου αποθεματικού νομίσματος (O'Brien και Williams, 2011, p. 311). Τρίτον, την εναλλαγή της Κίνας από ένα κράτος με σχεδιασμένη οικονομία, σοσιαλιστικού τύπου, σε μια οικονομία της αγοράς, με τη διαρκή υλοποίηση φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων και την ενσωμάτωση της στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Τέταρτον, τις διαφαινόμενες αλλαγές, όπως ερμηνεύει ο Keohane (2009, p. 40-42), οι οποίες συμβαίνουν στη διεθνή πολιτική οικονομία και, πέμπτον, τις αδυναμίες του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος που εμφανίστηκαν με την εκδήλωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, αναδεικνύοντας ότι, αντίθετα από την αμερικάνικη θριαμβολογία πως το σύστημα είχε ενδημικώς εξαλείψει τις σοβαρές κρίσεις (Shiller, 2008), ότι είναι ακόμη ευάλωτο σε περιοδικές κρίσεις. Ειδικώς, πάνω σ αυτό το ζήτημα ενδιαφέρον παρουσιάζει η τοποθέτηση του Stiglitz (2003, p. 54), ο οποίος επεσήμανε ότι οι παγκόσμιες οικονομικές κρίσεις αποτελούν πλέον συνηθισμένα γεγονότα, με αποτέλεσμα, ο ίδιος, να αναρωτείται όχι εάν θα ξανά πραγματοποιηθεί κάποια νέα κρίση, αλλά πότε θα ξαναγίνει. Άρα, σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση της αναπτυσσόμενης οικονομικής δυναμικής της Κίνας σε ένα ευμετάβλητο και ευάλωτο, σε περιοδικές κρίσεις, σύγχρονο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Ως εκ τούτου, το κεντρικό ερώτημα της εργασίας, το οποίο επιδιώκεται να μελετηθεί συνιστά κατά πόσο η Κίνα αποτελεί τον νέο οικονομικό ηγεμόνα, προάγοντας τη σταθερότητα του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Η μεθοδολογία της έρευνας αποτελεί το πεδίο μελέτης της ΔΠΟ, εφαρμόζοντας τα αναλυτικά εργαλεία της θεωρίας της ηγεμονικής σταθερότητας, όπως επαναδιατυπώθηκε από τον Keohane (1984). Επί προσθέτως, συνυπολογίζοντας το γεγονός ότι η διεθνοποίηση ενός νομίσματος αποτελεί πηγή εξουσίας (Viotti, 2014), καθώς και του αυξανόμενου ανταγωνισμού του δολαρίου από περιφερειακά νομίσματα, αλλά και της διαφαινόμενης στρατηγικής, που κρίνεται ως πυλώνας για την ανάδειξη της Κίνας ως ηγέτιδας δύναμης, προωθώντας ταυτόχρονα το νόμισμα της (Chen και Hu, 2013, p. 6) και, επομένως της διεθνοποίησης του, θα επιχειρηθεί η μελέτη του γεγονότος κατά πόσο είναι δυνατή η διεθνοποίηση του κινέζικου Γουάν. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι και ο ίδιος ο Kindleberger (1973), στην αρχική εκδοχή της θεωρίας της ηγεμονικής σταθερότητας, ανέφερε ότι ο ηγεμόνας θα πρέπει να έχει ισχυρό νόμισμα, με αυξημένη διεθνή χρήση, ή «ηγεμονικό νόμισμα (hegemonic currency)», όπως το αποκάλεσε συγκεκριμένα. Να τονιστεί, βέβαια, για αναλυτικούς λόγους ότι η συλλογή των στοιχείων για την εκπόνηση της μελέτης τοποθετείται χρονικά από τη διεθνή οικονομική κρίση του 2007 και έπειτα. Άρα, σύμφωνα με τα παραπάνω η ανάπτυξη της εργασίας έχει ως εξής:

Αρχικώς, μελετάται η εξέλιξη και η σύγχρονη δομή του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος, ενώ στη συνέχεια αναλύεται η θεωρία του Keohane και με συνοπτικό

τρόπο η πρώτη εκδοχή της που διατυπώθηκε από τον Kindleberger (1973). Εν συνεχεία, εξετάζονται τα εργαλεία της θεωρίας του Keohane στην περίπτωση της Κίνας και, στο τέταρτο κεφάλαιο, αφού διερευνηθούν οι κύριες προϋποθέσεις για τη διεθνοποίηση ενός νομίσματος, μελετάται αν αυτές πληρούνται από το κινέζικο νόμισμα. Κλείνοντας, παρατίθενται τα συνολικά πορίσματα που θα εξαχθούν από την ανωτέρω μελέτη. Τέλος, συνεισφορά της εργασίας αποτελεί η κατανόηση των διεθνών οικονομικών σχέσεων και του αναβαθμισμένου ρόλου της Κίνας στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, υπό το πρίσμα της ΔΠΟ. Επιπλέον, η παρούσα έρευνα θα μπορούσε να αποτελέσει κλειδί για την ανάδειξη ενός εναλλακτικού μοντέλου χώρας, μερικώς φιλελευθέρου, αμφισβητώντας το δυτικό κεκτημένο του νεοφιλελευθερισμού (ως γνωστό και η συναίνεση της Ουάσιγκτον), ως παγκόσμιου οικονομικού ηγεμόνα, που θα είναι σε θέση, ίσως, να συνεισφέρει στην ενίσχυση της σταθερότητας του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Το μεταπολεμικό οικονομικό σύστημα δομήθηκε με τις αρχές του φιλελευθερισμού, όπως προέκυψε από τη διάσκεψη του Bretton Woods (O' Brien and Williams, 2011, p. 180).² Σκοπός υπήρξε η διατήρηση σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών για τη διευκόλυνση του διεθνούς εμπορίου³ και την αποτροπή πραγματοποίησης ανταγωνιστικών υποτιμήσεων, δημιουργώντας στρεβλώσεις στο εμπόριο, όπως συνέβη τη δεκαετία του 1930.⁴ Όμως, το σύστημα Bretton Woods υπονομεύτηκε από το δίλλημα Triffin (1960) και, τελικώς, απέτυχε με τον πρόεδρο των ΗΠΑ, Nixon το 1971 (Maes, 2013, p. 1144), να ανακοινώνει τον τερματισμό των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών.⁵

---

² Το σύστημα αυτό σύμφωνα με τον Ruggie (1982) ονομάστηκε «εμπεδωμένος φιλελευθερισμός», καθώς υπήρξε συνδυασμός των αρχών του φιλελευθερισμού και του ιστορικού συμβιβασμού με την εργατική τάξη.

³ Η διευκόλυνση του διεθνούς εμπορίου μέσω της θεμελίωσης συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών πραγματοποιείται, κυρίως, για την αποφυγή της αβεβαιότητας στις διεθνές συναλλαγές και τη μείωση του συναλλακτικού κόστους (Krugman *et al.*, 2015).

⁴ Επιπλέον, για τις ανάγκες του συστήματος συμφωνήθηκε η δημιουργία δύο νέων οργανισμών, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας (Nerozzi, 2009, p. 55).

⁵ Ο Triffin στη μελέτη του, 'Gold and the Dollar Crisis' (1960), ανέφερε ότι η ανάγκη εκροής μεγάλων ποσοτήτων δολαρίου για την ύπαρξη ρευστότητας, θα οδηγήσει μοιραία στην αμφισβήτηση της αξιοπιστίας των ΗΠΑ να μετατρέπουν τα δολάρια σε χρυσό από τα άλλα κράτη του συστήματος, διότι θα θεωρούνταν ότι δεν υπάρχουν επαρκή αποθεματικά.

Έτσι, η παγκόσμια οικονομία εισήλθε σε τροχιά μετάβασης σε ένα νέο σύστημα, το οποίο βασίστηκε στις αρχές του νεοφιλελευθερισμού⁶, ή όπως ερμηνεύει ο Heywood (2007, p 115) ένα σύστημα στο οποίο «η οικονομία λειτουργεί σύμφωνα με ένα σύνολο απρόσωπων πιέσεων», με κεντρικά χαρακτηριστικά - για τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις - την περιστολή των κρατικών παρεμβάσεων, τη μείωση των περιορισμών στο διεθνές εμπόριο με αποτέλεσμα τη διόγκωση του⁷, τη σταδιακή απελευθέρωση στην κίνηση κεφαλαίων μέσω της απορρύθμισης των αγορών, με τις ροές των επενδύσεων να αυξάνονται ραγδαία και με το καθεστώς των συναλλαγματικών ισοτιμιών να μεταβαίνει σε κυμαινόμενο και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες να διαμορφώνονται με βάση τις αρχές που διέπουν την αγορά (Herrera, 2013, p. 102).⁸

Στο παρόν κεφάλαιο, λοιπόν, σκιαγραφείται η δομή του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος, το οποίο έχει θεμελιωθεί σύμφωνα με τις αρχές του νεοφιλελευθερισμού, και έχοντας ως σημεία αναφοράς το διεθνές εμπόριο, τη διεθνή παραγωγή και το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα. Τέλος, επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση της θεωρίας της ηγεμονικής σταθερότητας, όπως διατυπώθηκε από τον Kindleberger (1973), αλλά και της εκδοχής της, που υιοθετείται στη συγκεκριμένη περίπτωση, από τον Keohane (1984), μόνο όμως στα σημεία τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στη συγκεκριμένη έρευνα.⁹

2.2 Παγκόσμιο οικονομικό σύστημα

Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιαστεί σε θεωρητικό επίπεδο η λειτουργία της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομίας, όπως έχει διαμορφωθεί μέσα από τις διαφαινόμενες αλλαγές που έχει επιφέρει η παγκοσμιοποίηση, η αυξανόμενη σημασία των θεσμών αλλά και διαμέσω των ατομικών και συλλογικών ορθολογικών κριτηρίων

---

⁶ Η επιδίωξη προαγωγής των φιλελεύθερων αρχών προς τα όλα τα κράτη έχει ονομαστεί και ως ο συμβιβασμός ή/ συναίνεση της Ουάσιγκτον (O' Brien and Williams, 2011, p. 419)

⁷ Φυσικά, οι περιορισμοί στο διεθνές εμπόριο (δασμολογικά και μη δασμολογικά μέτρα) κάμφθηκαν σταδιακά μέσω της σύστασης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, με τη δημιουργία μέτρων για τη μείωση και κατάργηση των δασμών και την επιβολή κυρώσεων σε χώρες που δεν ακολουθούν τις αποφάσεις του.

⁸ Όσον αφορά το εσωτερικό των κρατών, οι φιλελεύθερες αρχές τονίζουν τη μείωση του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία μιας χώρας και την ενθάρρυνση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων, την περιστολή των δημοσίων δαπανών και τον κατακερματισμό του κράτους πρόνοιας και τη σύσταση μισθολογικών περιορισμών (Herrera, 2013, p. 102).

⁹ Τονίζεται, βέβαια, η επιλογή αυτής της μεθόδου πραγματοποιείται αποκλειστικά για τους σκοπούς της έρευνας, δίχως να θεωρείται ότι αποτελεί τη μόνη ή την ορθότερη εκδοχή σχετικά με την ερμηνεία της ηγεμονίας. Για παράδειγμα, από μια άλλη οπτική, μια καπιταλιστική ηγεμονική δύναμη, μεταξύ άλλων καπιταλιστικών κρατών, απορρέει από την οικονομική κυριαρχία της η οποία αντανακλάται από το μέγεθος του ΑΕΠ της, ως μερίδιο του συνολικού παγκοσμίου ΑΕΠ, καθώς και από το μέγεθος και την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων της επιχειρήσεων (Hung, 2014, p. 54) ή όπως θέτει ο Subramanian (2011, p. 67) η οικονομική δυναμική ενός κράτους αφορά το μέγεθος της συνολικής οικονομίας του, του εμπορίου, των χρηματοοικονομικών ροών, της στρατιωτικής και τεχνολογικής ισχύς του, αλλά και της διεθνής χρήσης του νομίσματος του.

δράσης. Έτσι, θα επιχειρηθεί μια σύντομη περιγραφή των εξελίξεων και της λειτουργίας του διεθνούς εμπορίου, της διεθνικής παραγωγής και του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος.

2.2.1 Διεθνές εμπόριο

Ο Smith (1776) και, στη συνέχεια, ο Ricardo (1817), διαμορφώνοντας το μοντέλο της θεωρίας του απόλυτου και συγκριτικού, αντίστοιχα, πλεονεκτήματος, απέδειξαν ότι το διεθνές εμπόριο μπορεί να είναι επωφελές προς όλα τα κράτη, αυξάνοντας τόσο την εθνική, όσο και την παγκόσμια ευημερία. Ο Smith διατύπωσε ότι η εξειδίκευση του κάθε κράτους στην παραγωγή ενός προϊόντος στο οποίο είναι πιο αποτελεσματικό μπορεί να οδηγήσει στην ανταλλαγή εκείνων των προϊόντων του κάθε κράτους που έχει το απόλυτο πλεονέκτημα. Από την άλλη, ο Ricardo ανέφερε ότι ακόμη και αν ένα κράτος δεν έχει απόλυτο πλεονέκτημα στην παραγωγή κανενός προϊόντος απέναντι στα άλλα κράτη, τότε θα πρέπει να εξειδικευτεί στη παραγωγή εκείνων των προϊόντων που είναι πιο αποτελεσματικό. Τέλος, η σύγχρονη θεωρία του διεθνούς εμπορίου είναι αποτέλεσμα της έρευνας των Hechsher-Ohlin (1933). Βασιζόμενοι στη θεωρία του Ricardo, το υπόδειγμα Hechsher-Ohlin επισημαίνει ότι το πλεονέκτημα παραγωγής που διαθέτει ένα κράτος απορρέει από τη χρήση των παραγωγικών συντελεστών (κεφάλαιο, γη και εργασία). Για παράδειγμα, εάν ένα κράτος έχει άπλετο φθινό εργατικό δυναμικό, τότε θα πρέπει να επικεντρωθεί στην παραγωγή εκείνων των προϊόντων που απαιτούν ένταση εργασίας.¹⁰

Οι Blonigen και Wilson (2013, p. 622) παραθέτουν ότι η αύξηση του εμπορίου συνδέεται άρρηκτα με την αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ. Έτσι, αναδεικνύουν ότι με την αύξηση του παγκόσμιου εισοδήματος, παρουσιάζεται και παρόμοια διόγκωση του παγκόσμιου εμπορίου (αριθμητικά, ο συσχετισμός αυτός είναι 0.97). Για αυτές τις αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία, και δη ως προς το εμπόριο, σημαντική καθίσταται η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, μέσω της οποίας ενσωματώθηκαν στη διεθνή οικονομία και οι αναδυόμενες αγορές, με κυριότερο παράδειγμα τις χώρες BRICs, όπως τονίζεται στο άρθρο 'international trade and emerging markets' (2016, p. 22). Ο Krugman (1995, pp. 338-343) προσθέτει ότι η ερμηνεία των παραγόντων που συνετέλεσαν στην ταχύρυθμη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου άπτονται σε πολιτικούς (μείωση των δασμών μέσω της σύστασης οικονομικών θεσμών), γεωγραφικούς (υπερτονίζοντας την περιφερειακή όξυνση των εμπορικών ροών, μέσω της δημιουργίας περιφερειακών συνασπισμών, όπως η Ε.Ε.) και τεχνολογικούς (αποτυπώνοντας τη ραγδαία ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, εκμηδενίζοντας τα μεταφορικά κόστη και τα κόστη στις τηλεπικοινωνίες). Ενδιαφέρον έχει η τοποθέτηση του Abboushi (2010, p. 385), ο οποίος τόνισε ότι με τη ραγδαία ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, ενθαρρύνθηκε η εμπιστοσύνη των επενδυτών, αυξήθηκαν οι

¹⁰ Για άλλες θεωρίες εμπορίου, βλ. Blonigen, B. και Wilson, W. (2013), 'The growth and patterns of international trade', *The flagship journal of international shipping and port research*, 40:7, pp. 618-635, DOI:10.1080/03088839.2013.851454.

τιμές στις αγορές μετοχών, γιγαντώθηκαν οι ροές ΑΞΕ, ενώ η υψηλή παγκόσμια ρευστότητα οδήγησε σε αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων των κρατών, με συνέπεια τη διευκόλυνση της αναχρηματοδότησης του δημοσίου χρέους τους.¹¹ Φυσικά, παράγοντες που επιτάχυναν αυτή τη διαδικασία, σύμφωνα με την ύπαρξη εμπειρικών στοιχείων, αποτελούν η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου και η περιστολή των δασμολογικών και μη δασμολογικών μέτρων. Παρόλα αυτά, ο Gilpin (2007) εντοπίζει ότι η ροπή προς τον προστατευτισμό είναι πάντοτε παρούσα, ωστόσο εμφανίζεται, σε μεγαλύτερο βαθμό, είτε όταν οι οικονομικοί κύκλοι χαρακτηρίζονται από υφέσεις είτε όταν διογκώνονται τα εμπορικά ελλείμματα. Από την άλλη, ο Abboushi (2010) ενσωματώνει στους λόγους προστατευτισμού την εθνική ασφάλεια¹² και τις πολιτικές προστασίας των νηπιακών βιομηχανιών.¹³ Ιστορικά, η ανωτέρω υπόθεση δείχνει να πιστοποιείται, με τη θέσπιση δασμών σε παρόμοιες περιπτώσεις να συνιστά σύνηθες φαινόμενο. Σημαντικός δρών, ωστόσο, για την απελευθέρωση του εμπορίου αποτέλεσε ο ΠΟΕ, όπου από το 1995 και έπειτα έχουν μειωθεί σε μεγάλο βαθμό τα δασμολογικά εμπόδια (Paul, 2015, p. 293).

---

¹¹ Για τη μελέτη άλλων συνεπειών που προήλθαν από τη ραγδαία διόγκωση του διεθνούς εμπορίου, βλ. Krugman (1995), 'Growing world trade: Causes and consequences, pp. 343-349.

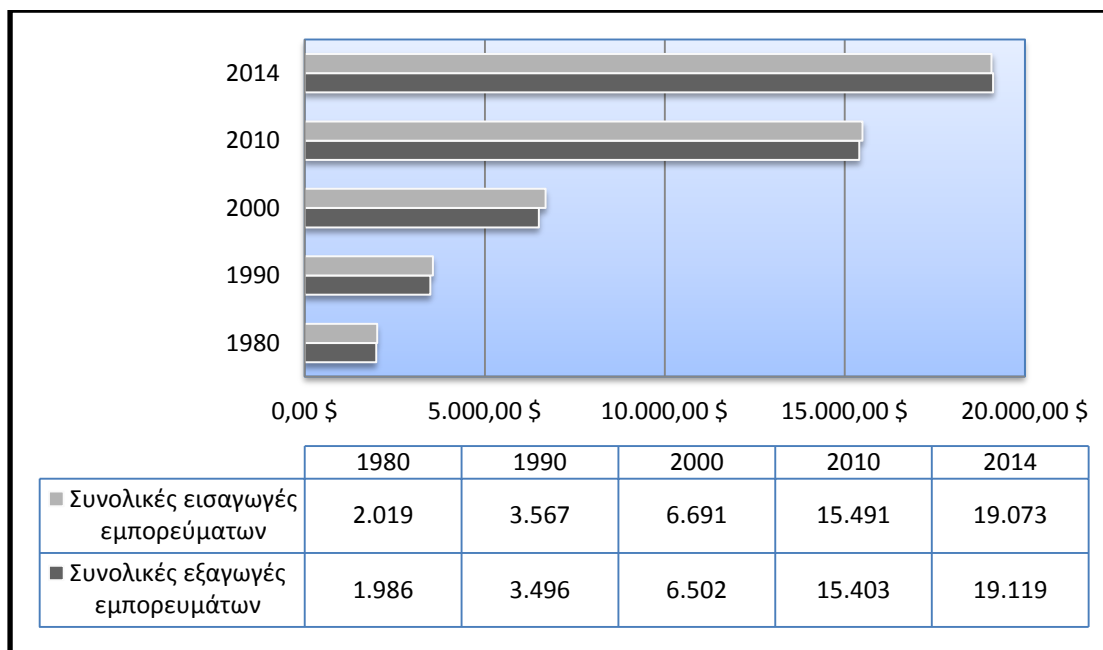
¹² Μπορούμε να πούμε ότι η εθνική ασφάλεια, ως λόγος προστατευτισμού, μας παραπέμπει στη μερκαντιλιστική θεωρία για το διεθνές εμπόριο και της αυτάρκειας που πρέπει να έχει το κράτος σε είδη βασικών αγαθών και στρατηγικών προϊόντων, σε περίπτωση εκτάκτων καταστάσεων (π.χ. πόλεμος), θεωρώντας, αντίθετα με ότι πρεσβεύει η φιλελεύθερη θεωρία, ότι το διεθνές εμπόριο συνιστά παίγνιο μηδενικού αθροίσματος (win-lose).

¹³ Όσον αφορά την προστασία της νηπιακής βιομηχανίας (δηλαδή της προστασίας νέων βιομηχανιών από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, μέχρι να αναπτυχθούν και να γίνουν ανταγωνιστικές) παρατηρείται συναίνεση από τους φιλελευθέρους στην υιοθέτηση τέτοιων πολιτικών, που ωστόσο εγείρουν ερωτήματα, που μειώνουν την αξία αυτής της πολιτικής. Η κυριότερη από όλες αποτελεί ο χρονισμός της διακοπής των ευνοϊκών ρυθμίσεων και κατά πόσο η βιομηχανία αυτή θα συμφωνήσει στον τερματισμό της προστασίας της. (Coughlin et al., 1988).

Διάγραμμα 2.1

Συνολικές εισαγωγικές και εξαγωγές εμπορευμάτων 1980-2014 σε \$ τρις

Πηγή: World Bank, 2015.

Οι ειδικοί σκοποί που ανέκυσαν για την ανάπτυξη του ΠΟΕ και, ακολούθως, της δημιουργίας ρυθμίσεων που διέπουν τις διεθνείς εμπορικές σχέσεις αποτελέσαν, κατά κύριο λόγο, οι παγκόσμιοι πόλεμοι, η επανάσταση των καινοτομιών στις τεχνολογίες και η επιτακτική ανάγκη για την προστασία πνευματικών δικαιωμάτων (Warburton, 2010, p. 66). Έτσι, όπως μπορούμε να δούμε και από το Διάγραμμα (2.1) οι παγκόσμιες εμπορικές ροές ειδικά μετά το 1990, με την ίδρυση του ΠΟΕ και την απελευθέρωση των φραγμών του εμπορίου, γιγαντώθηκαν ραγδαία, παρουσιάζοντας συνεχή αύξηση. Ειδικά, από το 1990 ως το 2014 οι παγκόσμιες εισαγωγές εμπορευμάτων αυξήθηκαν κατά 81% και οι εξαγωγές κατά 81,7%, αναδεικνύοντας τον άμεσο συσχετισμό που υφίσταται από την απελευθέρωση του εμπορίου και της άνθησης του και της βελτίωσης της παγκόσμια ευημερίας.

2.2.2 Διεθνική παραγωγή

Ως συνέπεια της συνεχούς απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου και της παγκοσμιοποίησης, οι δράσεις των πολυεθνικών εταιριών έχουν εξαπλωθεί διεθνώς, με τη σημασία τους στις εθνικές οικονομίες να είναι αυξημένη. Ειδικώς, το μέγεθος της σημασίας τους στην παγκόσμια οικονομία διαφαίνεται από το γεγονός ότι ο ρυθμός αύξησης των ΑΞΕ υπερέβη τόσο το ρυθμό ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου,

όσο και της διεθνούς παραγωγής.¹⁴ Ο Hill (2013, p. 250) ισχυρίζεται ότι αυτό αποτελεί συνέπεια του γεγονότος πως παρά την περιστολή των δασμών στο εμπόριο, πάντοτε είναι υπαρκτές οι απειλές του προστατευτισμού. Επιπλέον, οι αλλαγές στον αναπτυσσόμενο κόσμο, μέσω της υλοποίησης μεταρρυθμίσεων για την ενδυνάμωση των κρατικών δομών και της προώθησης του φιλελεύθερου μοντέλου οικονομικής οργάνωσης, ενθάρρυναν την προσέλκυση των ΑΞΕ¹⁵. Ως εκ τούτου, οι αυξημένες ροές ΑΞΕ διεθνώς καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τα εγχώρια μακροοικονομικά μεγέθη των κρατών, και, επομένως, το βαθμό της οικονομικής μεγέθυνσης τους. Φυσικά, η παγκοσμιοποίηση της παραγωγής καλλιέργησε πρόσφορο έδαφος για την επέκταση των πολυεθνικών εταιριών, με την πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία, μέσω της ανάπτυξης και ενοποίησης των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών (Μανώλη και Μαρής, 2015, p. 64). Έτσι, οι επιχειρήσεις, έχοντας πλέον αυξημένη πρόσβαση σε χρηματοδοτικούς πόρους, απέκτησαν τη δυνατότητα ανάληψης επενδύσεων για την αύξηση της παραγωγής τους και, εν συνεχεία, της αναζήτησης νέων αγορών, επεκτείνοντας τις δραστηριότητες τους σε άλλα κράτη, με την ίδρυση θυγατρικών εταιριών. Όπως παρατήρησε η Strange (1991), η ύπαρξη τριών δομικών αλλαγών επιτάχυνε τη δημιουργία των νέων μορφών παραγωγικής διαδικασίας, που συνέβαλαν στη διόγκωση των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Οι μεταβολές αυτές, λοιπόν, σύμφωνα με την Strange, αποτελούν την περιστολή του κόστους στις μεταφορές και στις επικοινωνίες, τη διάχυση νέων τεχνολογιών και την ανάπτυξη νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων. Έτσι, αυτές οι αλλαγές, και υπό το πρίσμα της παγκοσμιοποίησης, έχουν μετασχηματίσει πλήρως το τοπίο των επιχειρήσεων και της παραγωγικής διαδικασίας, με απόρροια η διατήρηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στις επιχειρήσεις να αποτελεί ένα συνεχή αγώνα (Metaxiotis *et al.*, 2001, p. 185). Επομένως, και όπως συμπεραίνουν οι Tadesse και Ryan (2011, p. 211-213), οι πολυεθνικές επιχειρήσεις κινήθηκαν προς την αναζήτηση μεγάλων και ανεκμετάλλετων αγορών, με ευνοϊκό νομοθετικό πλαίσιο, φθηνό εργατικό δυναμικό και εθνικές οικονομίες με εξαγωγικό προσανατολισμό ώστε να λειτουργούν ως πλατφόρμες για τις εξαγωγές τους. Συγκεκριμένα, η διεθνική παραγωγή από τον φορντισμό του 1920 ως το 1970¹⁶ πέρασε στον νεοφορντισμό με σκοπό την αφομοίωση των νέων μετασχηματισμών στην παγκόσμια οικονομία, δηλαδή της ακαμψίας του φορντικού συστήματος στις αυξανόμενες μεταβολές στις αγορές και στην τεχνολογία. Το νεοφορντικό σύστημα σχεδιάστηκε για την παροχή ευελιξίας στις συνεχείς μεταβολές του οικονομικού και κοινωνικού συστήματος με σκοπό τη μείωση

---

¹⁴ Όμως, δεν πρέπει να παραγκωνίζεται η δυναμική σχέση μεταξύ του διεθνούς εμπορίου, καθώς ο Park (2016) παραθέτει ότι, από τη μια, οι ροές ΑΞΕ προάγουν την ανάπτυξη του εμπορίου και, από την άλλη, ότι το εμπόριο διευκολύνει τις ροές των ΑΞΕ.

¹⁵ Χαρακτηριστικά, πολλά κράτη με σκοπό την προσέλκυση ΑΞΕ προχωρούν στη σύσταση ειδικών οικονομικών ζωνών που προσφέρουν προνομιακή μεταχείριση στις ΠΕ (π.χ. απαλλαγή από φορολογία, χαλάρωση περιβαλλοντικών ρυθμίσεων ή/και υγειονομικών προτύπων κ.α.).

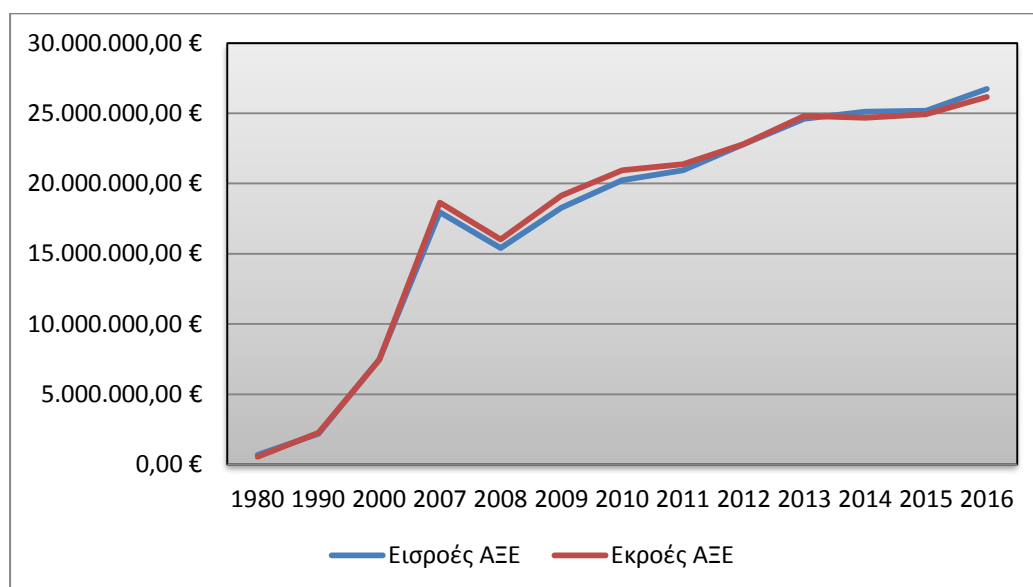
¹⁶ Ο φορντισμός (πήρε το όνομα του από τον εμπνευστή του, Henry Ford) αποτέλεσε ένα σύστημα παραγωγής, σύμφωνα με το οποίο κάθε εργάτης στην αλυσίδα παραγωγής επιτελούσε ένα σχετικά απλό έργο, υποβοηθούμενος από εξειδικευμένες μηχανές, συντελώντας στη ραγδαία αύξηση της παραγωγικότητας σε συνδυασμό με τη μείωση του κόστους παραγωγής (Knox και Pinch, 2009, p. 68-69).

του κόστους αλλά και την παραγωγή προϊόντων που χαρακτηρίζονταν από αξιοπιστία, στυλ και καινοτομία. Ως ακολούθως παρατηρήθηκε η ανάπτυξη συστημάτων, όπως οι εσωτερικές οικονομίες κλίμακας, η εξωτερίκευση της παραγωγής ή οι εξωτερικές οικονομίες κλίμακας (Knox και Pinch, 2009, p. 74-77). Το τελευταίο σύστημα που μετέβη η παγκόσμια οικονομία σχετίζεται με τη σύνδεση της παγκόσμιας παραγωγής με τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, με κύριο χαρακτηριστικό την εξάπλωση των πολυεθνικών επιχειρήσεων μέσω των ΑΞΕ (Knox και Pinch, 2009, p. 84).

Βέβαια, η ταχεία ανάπτυξη των ΠΕ τροφοδότησε έντονες συζητήσεις για την ωφέλεια τους τόσο στην παγκόσμια οικονομία, όσο και στις χώρες υποδοχής. Ως εκ τούτου, πλέον, υφίσταται εκτενής βιβλιογραφία από υποστηρικτές ή πολέμιους των ΠΕ και των πλεονεκτημάτων ή μειονεκτημάτων που προσφέρουν¹⁷. Ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζουν οι έρευνες των Frankel και Romer (1999), Gao (2007), οι οποίοι μελετώντας την επίδραση των ΠΕ στο εθνικό εισόδημα κατέληξαν ότι η εισροή ΑΞΕ συνεισφέρει στην αύξηση των εθνικών εισοδημάτων. Επομένως, η ξένη παραγωγή έχει γίνει ζωτικό στοιχείο στις ενοποιημένες παγκόσμιες στρατηγικές των ΠΕ, που κυριαρχούν σήμερα στην παγκόσμια οικονομία (Gilpin, 1995, p.285). Έτσι ο Gilpin συμπεραίνει ότι οι ΠΕ στήριξαν την ανάπτυξη τους μέσα από τις στρατηγικές τους για το διεθνές εμπόριο και τη διεθνή παραγωγή, εκμεταλλευόμενες τη φιλελευθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας, εδραιώνοντας την κυριαρχία τους με την απόκτηση οικονομιών κλίμακας, μονοπωλιακών πλεονεκτημάτων και θέτοντας εμπόδια εισόδου σε νέες επιχειρήσεις.

Διάγραμμα 2.2

Παγκόσμιες εισροές και εκροές ΑΞΕ 2007-2016 σε \$ εκατομμύρια

Πηγή: United Nations Conference on trade and development, 2017.

¹⁷ Για μια περιεκτική και κριτική ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων που προσφέρουν οι ΠΕ στις χώρες υποδοχής, βλ. O' Brien και Williams (2011, pp. 250-278).

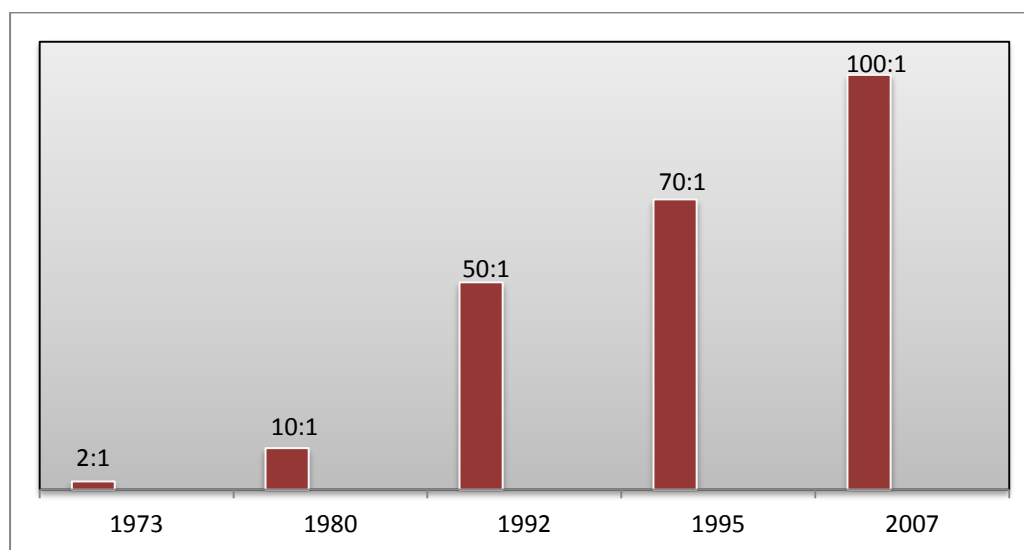
Έτσι, όπως παρουσιάζεται και από το Διάγραμμα (2.2) η ανάπτυξη των ΑΞΕ σημείωσε ταχεία άνοδο, κυρίως, για την εκμετάλλευση των διαφαινόμενων αλλαγών στην παγκόσμια οικονομία. Όπως προβάλλεται, λοιπόν, από το 1980 η εξάπλωση τους υπήρξε ραγδαία, καθώς πραγματοποιήθηκε αύξηση των δραστηριοτήτων τους σε ποσοστό άνω του 91%. Πλέον, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, κατακλύζουν την παγκόσμια οικονομία, ενώ οι δραστηριότητές τους επεκτείνονται διαρκώς.

2.2.3 Παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα

Από την άλλη, όσον αφορά το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα, υφίστανται πολλές διαφωνίες σχετικά με τη λήψη μέτρων για την πλήρη φιλελευθεροποίηση του. Έπειτα από την κρίση των ασιατικών κρατών του 1997, για παράδειγμα, αμφισβητήθηκε έντονα η αξία των απεριόριστων διεθνών κεφαλαιακών ροών. Υποστηρίχτηκε, λοιπόν, ότι τα οφέλη που ανακύπτουν από το ελεύθερο εμπόριο για την παγκόσμια οικονομία δεν συσχετίζονται με τα υποτιθέμενα οφέλη που απορρέουν από την ελευθερία στη διακίνηση κεφαλαίων. Αντίθετα, επισημαίνεται ότι το κόστος που επιφέρουν είναι δυσβάσταχτο, επιβαρύνοντας την οικονομία μέσα από τις οδυνηρές χρηματοπιστωτικές κρίσεις (Gilpin, 2007). Επιπλέον, μέσω της μελέτης της διεθνούς οικονομικής ιστορίας του Kindlebeger, αποδεικνύονται τα κρούσματα επαναλαμβανόμενων κερδοσκοπικών μανιών, πανικών και κρίσεων. Έτσι, η Strange (1986) έχει δηλώσει ότι οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές έχουν αυξηθεί ραγδαία, υποδεικνύοντας τα υψηλά επίπεδα μόχλευσης, περιγράφοντας το οικονομικό σύστημα ως «καπιταλισμός καζίνο». Για παράδειγμα, το παρακάτω Διάγραμμα (2.3) εμφανίζει τα επίπεδα των συναλλαγών στην αγορά ξένου συναλλάγματος, ως προς το ποσοστό αυτών που απευθύνονταν για την εξυπηρέτηση των αναγκών του διεθνούς εμπορίου. Παρατηρούμε, ότι όσο προχωρούσε η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και της απορρύθμισης των χρηματοοικονομικών αγορών, ο όγκος των συναλλαγών αυξάνονταν ταχέα, με την αγορά ξένου συναλλάγματος να μετατρέπεται σε εμπόριο με σκοπό την επίτευξη του κέρδους, με τη σχέση των συναλλαγών στις αγοραπωλησίες νομίσματος που πραγματοποιούνται για το διεθνές εμπόριο, το 2007, να προσεγγίζουν σε αναλογία το 100:1.

Διάγραμμα 2.3

Ποσοστό καθημερινών συναλλαγών στην αγορά ξένου συναλλάγματος προς αυτές που απευθύνονται για τις ανάγκες του διεθνούς εμπορίου

Πηγή: Dicken, P., 2011.

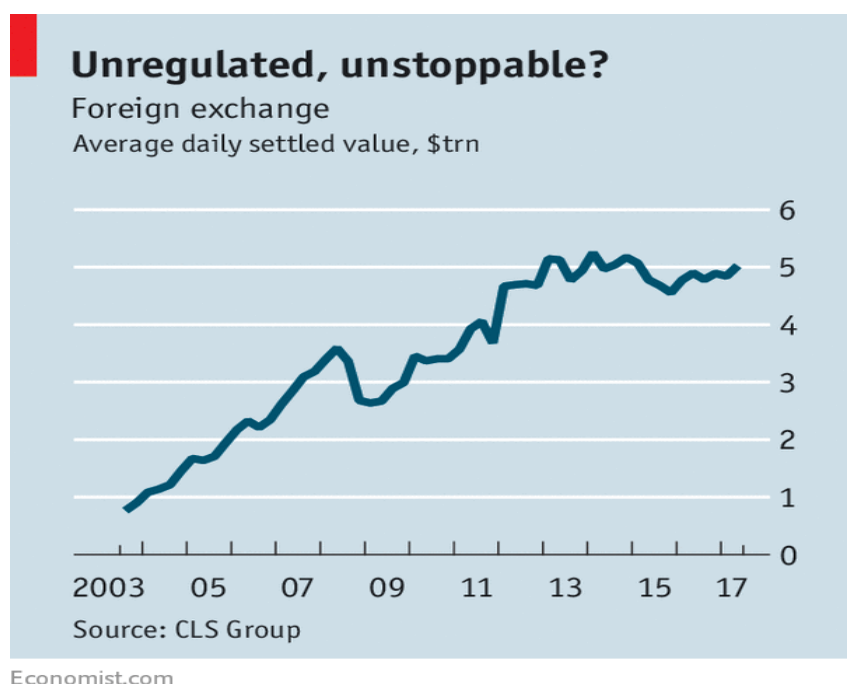
Προφανής εξήγηση συνιστά οι ευκαιρίες που ανακύπτουν για την αγορά ενός νομίσματος σε μια αγορά με φθηνότερη τιμή και την πώληση του στη συνέχεια σε μια αγορά με πιο ακριβή, με τη διαφορά μεταξύ της αγοράς και της πώλησης ενός νομίσματος να αποτελεί το κέρδος του επενδυτή (Αγιομυργιανάκης, 2006, p. 262)¹⁸. Άρα, καθίσταται σαφές ότι η αυξανόμενη φύση των κερδοσκοπικών συναλλαγών αποτελεί σύνηθες φαινόμενο στην αγορά συναλλάγματος. Αν και έχουν προταθεί λύσεις για τον περιορισμό αυτού του φαινομένου, ουδέποτε έχει εφαρμοστεί κάποιος σχετικός κανονισμός. Ο οικονομολόγος Tobin (1972), συγκεκριμένα, είχε προτείνει την επιβολή ενός φόρου στις συναλλαγές της αγοράς ξένου συναλλάγματος, ώστε οι επενδυτές να αποθαρρυνθούν από την πραγματοποίηση κερδοσκοπικών κινήσεων, που ωστόσο δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Έτσι, διαφαίνεται η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι κεντρικές τράπεζες για τον περιορισμό των επιδράσεων αυτού του φαινομένου στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Η τάση των αυξημένων συναλλαγών στην αγορά συναλλάγματος συνεχίζει να υφίσταται, όπως απεικονίζεται και στο παρακάτω Διάγραμμα (2.4), με τις καθημερινές συναλλαγές σε αξία για το 2017 να ανέρχονται σε 5 τρις δολάρια

¹⁸ Η τακτική αυτή είναι γνωστή ως «Αρμπιτράζ» (Arbitrage) και παρόλο που είναι αθέμιτη υπάρχουν δυσκολίες στην αντιμετώπιση της.

Διάγραμμα 2.4

Μέγεθος καθημερινών συναλλαγών στην αγορά ξένου συναλλάγματος σε αξία τρις δολάρια

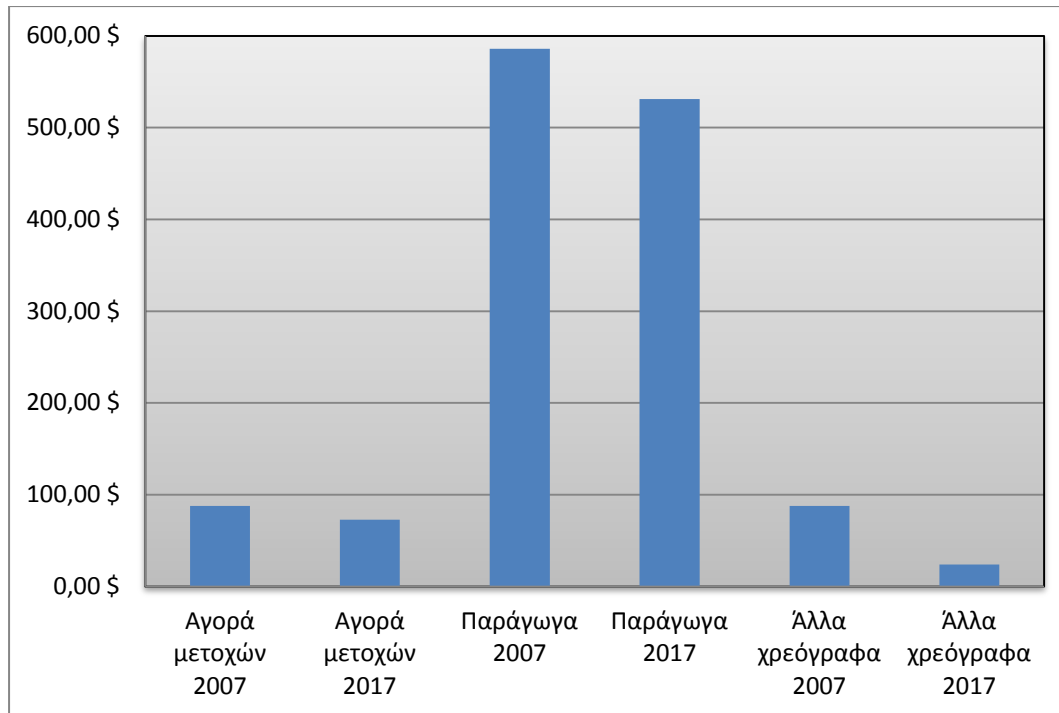
Πηγή: The economist, 2017.

Συνεπώς, τα διεθνή χρηματοοικονομικά δεν θα πρέπει να υπάγονται εξ ολοκλήρου στις δυνάμεις της αγοράς (ή το αόρατο χέρι του Adam Smith), αλλά να υπάρχει ισχυρή επίβλεψη ώστε να λειτουργούν υπό θεσμικούς κανόνες και ρυθμιστικούς μηχανισμούς (Gilpin, 2007, p.170). Ειδικά, αυτή η υπόθεση πιστοποιείται ακράδαντα από την πλήρη απορρύθμιση των χρηματαγορών που αποτέλεσε και την αιτία της έναρξης της διεθνούς οικονομικής κρίσης του 2007, με τη δημιουργία και τη γιγάντωση περίπλοκων χρηματοοικονομικών προϊόντων (CDOs, MBS, CDS), αλλά και τη σύσταση τραπεζών σκιών για την παράκαμψη των ήδη ελλειπόντων ρυθμιστικών κανόνων (Helleiner, 2011), (Blanchard, 2012, p. 698-705).¹⁹ Φυσικά, μια από τις βασικές κινήσεις, για τη μη επανάληψη μιας κρίσης σαν αυτή, αποτέλεσε η προώθηση του νομοσχεδίου Dodd-Frank από την κυβέρνηση των ΗΠΑ, επιβάλλοντας αυστηρότερες ρυθμίσεις στο χρηματοοικονομικό σύστημα των ΗΠΑ.

Διάγραμμα 2.5

¹⁹ Σε αυτό το σημείο, φυσικά, αξίζει να αναφερθεί η μελέτη του Minsky (1982), ο οποίος θεμελίωσε ένα μοντέλο σχετικά με τον τρόπο δημιουργίας χρηματοπιστωτικών κρίσεων, περιγράφοντας τα στάδια αυτών, από την εκκίνηση έως και την εκδήλωσή τους. Έτσι, για μια μελέτη του μοντέλου των οικονομικών κρίσεων, βλ. Minsky, H. (1982), 'Can it happen again?. Essays on instability and finance', M.E. Sharpe. Επιπλέον, για μια εκ βάθους ανάλυση των αιτιών της κρίσης του 2007, βλ. Μαρής, Γ., Ρουκανάς, Σ. και Σκλιας, Π., (2012), 'Η πολιτική των διεθνών και ευρωπαϊκών οικονομικών σχέσεων', Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Μέγεθος παγκόσμιας αγοράς επενδυτικών προϊόντων (2007 και 2017) σε τρις \$

Πηγή: Market watch, 2018 and Bank for international settlements, Report May 2011, Debt securities 2017.

Επομένως, στο Διάγραμμα (2.5) μπορούμε να δούμε τα μεγέθη, κάθε κατηγορίας στοιχείων ενεργητικού, συγκριτικά για τα έτη 2007 και 2017, των χρηματοοικονομικών αγορών, παρατηρώντας τα υψηλά επίπεδα μόχλευσης του χρηματοοικονομικού συστήματος. Συνοψίζοντας, είναι λοιπόν φανερό ότι οι αυξημένες χρηματοοικονομικές συναλλαγές εγκυμονούν κινδύνους αποσταθεροποίησης, ειδικά υπό το πρίσμα της παγκοσμιοποίησης, και των φαινομένων χρηματοοικονομικής μόλυνσης (financial contagion) και διασποράς των κρίσεων ανάμεσα στα κράτη, γεγονότα τα οποία επανειλημμένα έχουν επαληθευθεί από την ιστορία.²⁰ Για αυτό τον λόγο, ο Stiglitz (2003) έχει υποστηρίξει ότι οι συχνές αδυναμίες των μηχανισμών της αγοράς (market failures) οδηγούν στη δημιουργία κρίσεων, οι οποίες διασπείρονται ανάμεσα στα κράτη, προτρέποντας διαχρονικά την αναδιαμόρφωση του ρόλου του ΔΝΤ και του μετασχηματισμού της αρχιτεκτονικής του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος.

2.3 Η θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας

²⁰ Για επεξηγηματικούς σκοπούς, βλ. τη μελέτη του Baur, D., (2012), 'Financial contagion and the real economy', *Journal of banking and finance*, 36 (10), pp. 2680-2692 σχετικά με το φαινόμενο της χρηματοοικονομικής μόλυνσης, με την εφαρμογή του στην ανάλυση για τη διασπορά της διεθνούς οικονομικής κρίσης του 2007.

Ο Charles Kindleberger στη μελέτη του, ‘The world in Depression 1929-1939’ (1973), με σκοπό την επεξήγηση της μεγάλης ύφεσης του 1929²¹, επεσήμανε την ανάγκη ύπαρξης ενός μέλους που θα λειτουργεί ως σταθεροποιητής στην παγκόσμια οικονομία²². Όπως είπε χαρακτηριστικά ο Kindleberger (1973, p. 105) «ώστε να σταθεροποιηθεί (to stabilize) η παγκόσμια οικονομία, πρέπει να υπάρχει ένας σταθεροποιητής (stabilizer)». Επεσήμανε, λοιπόν, ότι ένα οικονομικό και νομισματικό σύστημα χρειάζεται ηγεσία, μια χώρα δηλαδή που θα θέσει κανόνες και όπου οι υπόλοιπες χώρες θα ακολουθούν, προάγοντας τη σταθερότητα των ροών κεφαλαίου, των επενδύσεων, καθώς και τη διευκόλυνση του διεθνούς εμπορίου (Kindleberger, 1973, p. 28).²³ Ειδικώς, όπως συγκεκριμενοποιεί ο Helleiner (2011, p. 85), η θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας του Kindleberger υπήρξε περισσότερο ως ένα εργαλείο για την εξήγηση οικονομικών κρίσεων που έχουν ήδη εκτυλιχθεί, και πως θα μπορούσε να είχε αποτραπεί η διασπορά τους, μέσα από την ανάληψη πρωτοβουλιών από ένα ηγέτη, όπου θα είχε υπό την ευθύνη του τη διατήρηση ανοιχτών των αγορών, την ενθάρρυνση αντικυκλικών μακροπρόθεσμων κεφαλαιακών ροών, καθώς και δρώντας ως δανειστής ύστατης καταφυγής. Από την άλλη, ο Cohn (2010, p. 117), ορμώμενος από τη θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας, προσέθεσε ότι «ένας ηγεμόνας προωθεί την ανοιχτή οικονομία και τη σταθερότητα, συμβάλλοντας στη δημιουργία και τη διατήρηση φιλελεύθερων διεθνών καθεστώτων που είναι σύνολα αρχών, κανόνων, θεσμών και διαδικασιών λήψης αποφάσεων γύρω από τα οποία συγκλίνουν οι προσδοκίες των δρώντων, σε μια συγκεκριμένη περιοχή των διεθνών σχέσεων».

2.4 Η εκδοχή του Keohane

Την ιδέα του Kindleberger επεξεργάστηκαν και επαναδιατύπωσαν και άλλοι μελετητές της διεθνούς πολιτικής οικονομίας.²⁴ Ωστόσο, η ονομασία της θεωρίας, που έγινε γνωστή ως «Θεωρία της Ηγεμονικής σταθερότητας (Hegemonic stability theory)», δόθηκε τελικά από τον Keohane το 1984 (Meardon, 2013, p. 17). Ο Keohane, λοιπόν, στο βιβλίο του ‘After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy’, ανέπτυξε τη θεωρία του Kindleberger, εμπλουτίζοντας τη με τη θέσπιση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών που οφείλει να έχει ένα κράτος, ώστε

²¹ Συγκεκριμένα, σημείο εκκίνησης της έρευνας του Kindleberger (1973, p. 22), μέσω της οποίας κατέληξε στη θεωρία που διαπραγματεύεται η εργασία, αποτέλεσε η επιδίωξη απάντησης στην ερώτηση γιατί παρατηρήθηκε η αδυναμία του οικονομικού συστήματος για την αντιμετώπιση της κρίσης τόσο μέσω των αυτόματων μηχανισμών της αγοράς, όσο και μέσω των εργαλείων της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής.

²² Η λέξη «μέλος» χρησιμοποιείται στοχευμένα, καθώς στη μελέτη του ο Kindleberger (1973, p. 308) διαμήνυσε ότι ο «σταθεροποιητής» δεν δύναται κατά ανάγκη να αποτελεί κράτος, αλλά θα μπορούσε να είναι και διεθνής οργανισμός, ένας συνασπισμός κρατών κ.α.

²³ Επί προσθέτως, ο Kindleberger (1973, p. 28) τονίζει ως παραδείγματα την ηγεμονία της Μ. Βρετανίας ως το 1913 και τις ΗΠΑ μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο.

²⁴ Βλ., για παράδειγμα, Gilpin, R. (1975), ‘U.S. Power and the Multinational Corporation: The Political Economy of Foreign Direct Investment’, New York: Basic books; Krasner, S. (1976), ‘State power and the Structure of International Trade’, World Politics, Vol. 28, No. 3, pp. 317-347.

να αποτελεί οικονομικό ηγεμόνα, στοχεύοντας μακροπρόθεσμα στη διατήρηση της παγκόσμιας σταθερότητας, επισημαίνοντας όμως ότι θα πρέπει να υπερτερεί σε αυτά τα στοιχεία στο σύνολο.

Ο Keohane, επομένως, οικοδομώντας, πάνω στις αρχές της αρχικής θεωρίας του Kindleberger, υποστήριξε ότι ένας οικονομικός ηγεμόνας, ο οποίος θα συμβάλει στη διατήρηση της σταθερότητας και της συνεργασίας (πολιτικής και οικονομικής)²⁵, θα πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες θα του προσδώσουν το μέτρο της ισχύος που είναι απαραίτητο ώστε να ασκήσει αυτή τη δυναμική. Έτσι, ο Keohane (1984, p. 32) υπογράμμισε ότι ένα κράτος, ώστε να θεωρηθεί ως οικονομικός ηγεμόνας, θα πρέπει να διαθέτει τέσσερα βασικά στοιχεία, τα οποία αποτελούν ο έλεγχος σε πρώτες ύλες, η υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια, η πρόσβαση σε αγορές, καθώς και συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή προϊόντων ή/και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Ωστόσο, σε αυτό το σημείο καθίσταται απαραίτητη η αποσαφήνιση των χαρακτηριστικών που πρέπει να διαθέτει ένα κράτος, όπως προτάσσει ο Keohane. Αρχικώς, αναφέρεται ο έλεγχος σε πρώτες ύλες, αποτελώντας διαχρονικά σημαντικό στοιχείο για την οικονομική ισχύ ενός κράτους, ο Keohane παραθέτει ότι η επέκταση πολλών κρατών σε νέα εδάφη πραγματοποιούνταν για την απόκτηση του ελέγχου σε πρώτες ύλες, ενώ οι διακυμάνσεις στην κατοχή πρώτων υλών, συχνά συντελούσαν σε μετασχηματισμό και ανακατάταξη δυνάμεων στο διεθνές σύστημα.²⁶ Η ύπαρξη μεγάλων κεφαλαιακών ροών επίσης αποτελεί στοιχείο δύναμης. Έτσι, επεξηγεί ότι κράτη στα οποία λειτουργούν μεγάλο μεγέθους κεφαλαιαγορές, μπορεί να έχουν πρόσβαση σε φθινό δανεισμό ή να παρέχουν δανεισμό σε φιλικά κράτη ή και να θέτουν εμπόδια στον δανεισμό σε εχθρικά κράτη. Παραθέτει δε ως χαρακτηριστικό παράδειγμα τις ΗΠΑ και των ωφελειών που αποκομίζει από τις κεφαλαιαγορές της. Το επόμενο χαρακτηριστικό αποτελεί η πρόσβαση σε αγορές, το οποίο συνιστά τη δυνατότητα ενός κράτους να διακόψει την πρόσβαση που έχει στις αγορές. Έτσι, όσο μεγαλύτερη εσωτερική αγορά διαθέτει ένα κράτος, τόσο μεγαλύτερο μοχλό πίεσης και επιρροής μπορεί να ασκήσει, μέσω απειλών για την απαγόρευση της πρόσβασης κρατών σε αυτή. Τέλος, το συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή προϊόντων υψηλής αξίας, αποτελεί την παραγωγή προϊόντων με τρόπο αποτελεσματικό, προσδίδοντας συγκριτικό πλεονέκτημα στο κράτος. Όμως, τονίζεται ότι η ύπαρξη συγκριτικού πλεονεκτήματος δεν αφορά στην παραγωγή όλων των

---

²⁵ Αναφέροντας πολιτική και οικονομική σταθερότητα, βασιζόμαστε στην υπόθεση του επιστημονικού πεδίου της διεθνούς πολιτικής οικονομίας ότι η πολιτική και η οικονομία αποτελούν τομείς με έντονη αλληλεξάρτηση και όπου, επομένως, συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους. Για παράδειγμα, βλ., Underhill (2000) και τον ορισμό που δίνει για τη ΔΠΟ. Επίσης, για ένα εναλλακτικό ορισμό της ΔΠΟ, και της αλληλοσυσχέτισης των πολιτικών και οικονομικών δυνάμεων, βλ. Ravenhill (2014) ή Gilpin (2007) ο οποίος προτάσσει τη σχέση μεταξύ της αγοράς και ισχυρών παραγόντων. Ακόμη, άξια αναφοράς είναι η τοποθέτηση της Strange (1988), η οποία συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη θεμελίωση του πεδίου της ΔΠΟ, μνημονεύοντας ότι στον κόσμο ενυπάρχουν τέσσερις μορφές δομικής εξουσίας (δομή ασφάλειας, χρηματοπιστωτική δομή, δομή γνώσης και δομή παραγωγής) που καθορίζουν τις απαντήσεις στα βασικά ερωτήματα που θέτει η ΔΠΟ.

²⁶ Το χαρακτηριστικό παράδειγμα που αναφέρει Keohane (1984, p. 32) αποτελεί το πετρέλαιο.

προϊόντων/υπηρεσιών, αλλά στη παραγωγή εκείνων που προσδίδουν την υψηλότερη τελική αξία. Ωστε να επιτευχθεί αυτό, ο Keohane (1984, pp. 31-34) παραπέμπει, αφενός, στην τεχνολογία ως καθοριστικό παράγοντα και, αφετέρου, στον έλεγχο σε πολύτιμους φυσικούς πόρους.

2.5 Ανακεφαλαίωση

Άρα, η παγκόσμια οικονομία οδηγήθηκε ραγδαία στη συνολική αύξηση του παραγόμενου πλούτου, ως αποτέλεσμα της μείωσης των περιορισμών στο διεθνές εμπόριο και στην κίνηση κεφαλαίων. Οι διεθνείς εμπορικές και κεφαλαιακές ροές γιγαντώθηκαν ταχύρρυθμα, με τα μεγέθη τους να διευρύνονται διαρκώς. Έτσι, καλλιεργήθηκε το πρόσφορο έδαφος για την επέκταση των ΠΕ παγκοσμίως, λόγω και της σταδιακής ενσωμάτωσης όλων των ηπειρών στην παγκόσμια οικονομία. Φυσικά, παράγοντες όπως η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, η εκμηδένιση του μεταφορικού κόστους, η ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών αγορών και η επένδυση των εταιριών σε νέες μεθόδους παραγωγής, οδήγησαν στη διαμόρφωση της σημερινής παγκόσμιας οικονομίας, έχοντας δύο σημεία αναφοράς. Από τη μια, η νέα αρχιτεκτονική της διεθνούς οικονομίας συναποτέλεσε στην αύξηση του συνολικού πλούτου, στη διεύρυνση των ατομικών επιλογών και στη βελτίωση της ευημερίας και, από την άλλη, οι τεράστιες ροές κεφαλαίου αλλά και η πάντοτε ορατή στρατηγική του προστατευτισμού στο διεθνές εμπόριο εντείνουν την αστάθεια του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Ειδικώς, έπειτα από την επιβεβαίωση της επισφαλούς δόμησης της παγκόσμιας οικονομίας, είναι η εμφανής η ανάγκη για τη θέσπιση αυστηρότερων θεσμικών οργάνων για την επίβλεψη της οικονομικής δραστηριότητας με σκοπό την αποτροπή αγελαίων και ανορθολογικών συμπεριφορών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΟΧΑΝΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο, χρησιμοποιώντας τα αναλυτικά εργαλεία της θεωρίας του Keohane, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω, θα επιχειρηθεί η εφαρμογή τους στην περίπτωση της Κίνας, με σκοπό την εξέταση, εφόσον, σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία, η Κίνα αποτελεί τον νέο οικονομικό ηγεμόνα. Σε αυτό το σημείο να προστεθεί, βέβαια, ότι μια ηγεμονική δύναμη και από τη σκοπιά της Κινέζικης προσέγγισης στη ΔΠΟ, έχει κοινά χαρακτηριστικά με την υπόθεση που υιοθετείται. Συγκεκριμένα, οι Yong και Pauly (2013) καταγράφουν ότι «ως ηγέτιδα νοείται μια χώρα, η οποία

εκπέμπει μεγάλη δύναμη, την οποία ασκεί με στόχο τη δημιουργία ενός συστήματος που θα είναι σταθερό και δίκαιο».

Σταδιακά, επομένως, παρατηρείται η αυξανόμενη ενσωμάτωση της Κίνας στο διεθνές εμπόριο, η αύξηση του μεριδίου της στις ροές κεφαλαίων, στη διεθνή νομισματική επιρροή της, καθώς και στη δράση της ως διεθνής πιστωτής (Chin *et al.*, 2013, p. 1147). Εξάλλου, η πλειοψηφία της επιστημονικής κοινότητας θαρρεί ότι η Κίνα αποτελεί μια εξαιρετικά ανταγωνιστική δύναμη. Ειδικώς, οι Soilen (2012), Blackwill και Harris (2016) θεωρούν ότι η Κίνα έχει αναδυθεί, αρχικώς, ως περιφερειακή δύναμη στην παγκόσμια οικονομία και στον τομέα του εμπορίου, ενώ, όπως προσθέτει και ο Keohane (2009, p. 41), η Κίνα έχει εξελιχθεί σε ένα μεγάλο παίχτη στο διεθνές εμπόριο και στα χρηματοοικονομικά, ως το παγκόσμιο κατασκευαστικό κέντρο για ένα μεγάλο αριθμό προϊόντων. Όμως, προτού ξεκινήσει η ανάλυση αυτού του κεφαλαίου, είναι σκόπιμο να παρατεθούν ορισμένα στοιχεία για την Κίνα, όπως έχουν αποσαφηνιστεί από τον Gilpin (2007), επισημαίνοντας ότι, παρά την εντυπωσιακή ανάπτυξη του εξαγωγικού μοντέλου της και της ταχείας εκβιομηχάνισης της, έχουν δημιουργηθεί ορισμένες στρεβλώσεις με απόρροια τη σύσταση λανθασμένης εικόνας. Συγκεκριμένα, ο Gilpin (2007, pp. 342-343) παρατηρεί ότι η διατήρηση του επιτυχημένου εξαγωγικού της μοντέλου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πρόσβαση σε ξένα κεφάλαια, τεχνολογία, καθώς και από την πρόσβαση της στην αμερικανική αγορά. Επιπλέον, σημειώνει ότι ένα μεγάλο μέρος των εξαγωγών της, που συντελεί στην επίτευξη των πλεονασμάτων στο εμπορικό της ισοζύγιο οφείλεται σε μη κινέζικες εταιρίες. Για παράδειγμα, οι μεγαλύτεροι εξαγωγείς προϊόντων κινέζικης παραγωγής είναι θυγατρικές πολυεθνικών εταιριών²⁷, ενώ η συσσώρευση κεφαλαίων στην Κίνα, επήλθε μέσω του Χονγκ Κονγκ και της αναπτυσσόμενης χρηματοοικονομικής αγοράς που διαθέτει. Άλλωστε, την ίδια παρατήρηση για την ευρύτερη φύση του φαινομένου έχουν πραγματοποιήσει και οι Doukas και Lifland (1994, p. 69), θέτοντας, ωστόσο, ως παράδειγμα τις ΗΠΑ. Ανέφεραν, λοιπόν, ότι ως αποτέλεσμα των αυξανόμενων διεθνών επενδύσεων, μια σημαντική αναλογία από τις εισαγωγές και τις εξαγωγές μιας χώρας μπορεί να οφείλεται σε ξένες εταιρίες που απλώς δραστηριοποιούνται εγχώρια. Έτσι, συνομολογώντας ότι η εκρηκτική οικονομική μεγέθυνση της Κίνας βασίζεται αφενός στις ΑΞΕ (Park, 2016), ενδεχόμενη μαζική εγκατάλειψη των δραστηριοτήτων τους δύναται να οδηγήσει σε περιορισμό των εξαγωγών της και, ευρύτερα, στη γέννηση διαταραχών στην Κινέζικη οικονομία.

---

²⁷ Πέραν τούτου, πολλές εταιρίες κολοσσοί διατηρώντας τα γραφεία τους στο εξωτερικό προχώρησαν στην εκχώρηση ορισμένων δραστηριοτήτων στη διαδικασία παραγωγής των προϊόντων τους σε εργατικό δυναμικό στην Κίνα, χρησιμοποιώντας τη στρατηγική της εξωτερικής ανάθεσης, μειώνοντας το κόστολόγιο τους, με σκοπό να επωφεληθούν από το φθηνό εργατικό δυναμικό της (Παπαδάκης, 2012).

3.2 Έλεγχος πρώτων υλών

Οι πρώτες ύλες καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό το τελικό κόστος ενός προϊόντος, καθώς και επηρεάζουν τη διαδικασία της παραγωγής από πλευράς κεφαλαίου αλλά και εργασίας (Chen *et al.*, 1995, p. 3301)²⁸. Οι αναπτυσσόμενες χώρες, συνήθως, έχουν ελλείμματα στο εμπορικό ισοζύγιο και πλεονάσματα στον λογαριασμό κίνησης κεφαλαίων²⁹, εντούτοις η Κίνα καταγράφει διπλά πλεονάσματα (Zhang, 2017, p. 1).³⁰ Ένας από τους λόγους που αιτιολογεί αυτό το γεγονός αποτελούν οι εξαγωγές πρώτων υλών της Κίνας σε χαμηλές τιμές (Zhang, 2017, p. 7).³¹ Έτσι, η Κίνα επιδιώκει τη σωστή διαχείριση των πόρων της, με σκοπό την επίτευξη ενός μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης (Nair, 2011, pp. 211-212). Οι Caceres και Ear (2012, p. 48) παραθέτουν ότι είναι εξαιρετικής βαρύτητας για την Κίνα το θέμα ελέγχου σε πρώτες ύλες, φυσικούς αλλά και ενεργειακούς πόρους, ώστε να διατηρήσει τα επίπεδα οικονομικής μεγέθυνσης. Επιπλέον, όπως αναφέρει ο Biedermann (2014, pp. 276-277), η Κίνα διαθέτει επίσης διάφορα στοιχεία σπάνιων φυσικών πόρων και, επομένως, πρώτων υλών, κατέχοντας το 90% του παγκόσμιου μονοπωλίου, που είναι απαραίτητα για όλα τα είδη της σύγχρονης τεχνολογίας.³² Έτσι, μνημονεύει ότι η Κίνα χρησιμοποιεί στρατηγικά αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα με ανταγωνιστικό τρόπο, υψώνοντας δασμούς στις εξαγωγές αυτών, ενώ τα παρέχει σε φθηνές τιμές στο εσωτερικό με αποτέλεσμα τη διάκριση τους από τη ζήτηση στο εξωτερικό. Ωστόσο, το ποσοστό παραγωγής του υπόλοιπου κόσμου σε σπάνιες ύλες τείνει να αυξάνεται, όπως απεικονίζεται και στο Διάγραμμα (3.1). Μολονότι, ακόμη και υπό το δεδομένο αυτό, η παραγωγή της Κίνας παραμένει πολύ υψηλότερη, σε σχέση με την παγκόσμια, με το 2017 και 2018 να αντικατοπτρίζει το 61 και 57% της διεθνούς παραγωγής, αντίστοιχα.

---

²⁸ Συγκεκριμένα, το κόστος των πρώτων υλών που εμπεριέχεται στην τελική τιμή ενός προϊόντος αντικατοπτρίζει συνήθως περίπου το 30 με 70% (Chen *et al.* 1995, p. 3301).

²⁹ Η θεώρηση αυτή εξάγεται από την παραδοσιακή οικονομική θεωρία της ανάπτυξης, σύμφωνα με την οποία η δομή του ισοζυγίου πληρωμών μιας αναπτυσσόμενης χώρας περιλαμβάνει ελλειμματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και πλεονασματικό λογαριασμό κίνησης κεφαλαίων, διότι η εγχώρια παραγωγή δεν μπορεί να ικανοποιήσει τη ζήτηση των πελατών (Zhang, 2017, p. 3).

³⁰ Το γεγονός αυτό, ωστόσο, αντιβαίνει στη γενική αρχή της μακροοικονομικής θεωρίας, διότι ο λογαριασμός τρεχουσών συναλλαγών με το λογαριασμό κεφαλαίων πρέπει να ισούται με 0. Δηλαδή, $CA + KFA = 0$, όπου CA για λογαριασμό τρεχουσών συναλλαγών και για KFA λογαριασμό κεφαλαίου, το οποίο οδηγεί στο συμπέρασμα ότι εάν παρουσιάζεται έλλειμμα στον λογαριασμό τρεχουσών συναλλαγών πρέπει να υπάρχει πλεόνασμα στο λογαριασμό κεφαλαίων και, αντίθετα, εάν υπάρχει πλεόνασμα στο λογαριασμό τρεχουσών συναλλαγών, πρέπει να παρουσιάζει έλλειμμα ο λογαριασμός κεφαλαίου (Abel *et al.*, 2010, p. 348).

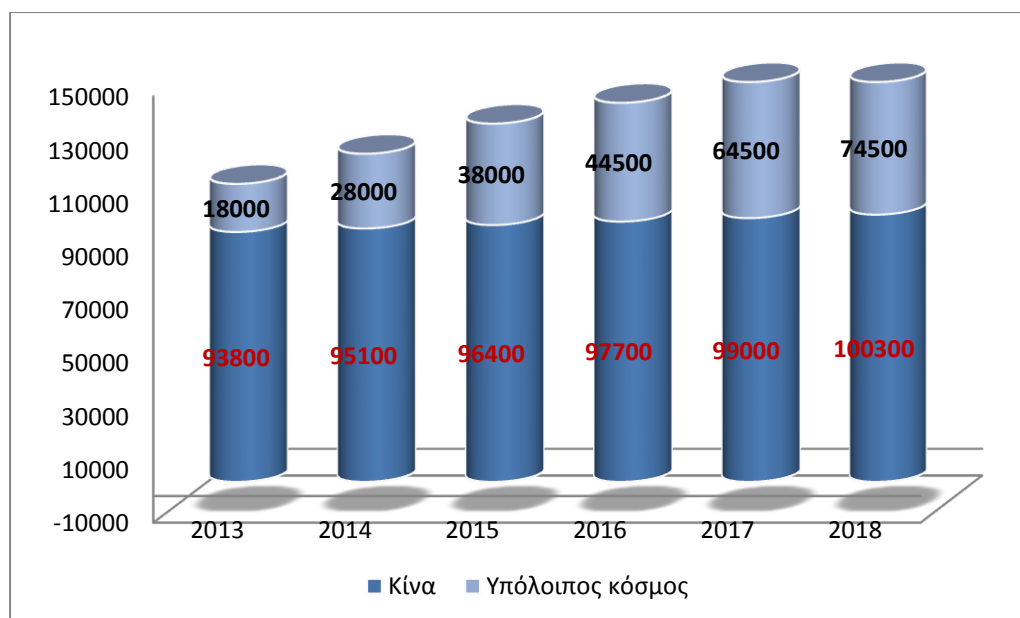
³¹ Έτσι, ο Zhang (2017) παρατηρεί ότι η υψηλή εισροή των ΑΞΕ στην Κίνα, εκτός από το φθηνό εργατικό δυναμικό, οφείλεται στον έλεγχο που διαθέτει η Κίνα σε σωρεία πρώτων υλών. Εξάγει λοιπόν το συμπέρασμα ότι η τεχνολογία και τα κεφάλαια που διαθέτουν οι ΑΞΕ σε συνδυασμό με τα οφέλη που προσφέρει η Κίνα οδηγούν στην απόκτηση βιώσιμου συγκριτικού πλεονεκτήματος, αυξάνοντας τα μερίδια αγοράς.

³² Σε αυτό το σημείο για εμβριθέστερη κατανόηση βλ. τη μελέτη των Barham, Bunker και O'Hearn (1994), σχετικά με τα πέντε βασικά χαρακτηριστικά σε πρώτες ύλες που διαμορφώνουν την οργάνωση των επιχειρήσεων (σχετική σπανιότητα, γεωγραφική συγκέντρωση, συγκεκριμένη γεωγραφική και οικολογική θέση και τεχνολογία εξόρυξης).

Όστε να αποτυπωθεί στατιστικά συνολικά η θέση όπου κατέχει η Κίνα στον έλεγχο πρώτων υλών είναι σκόπιμο να παρατεθούν στοιχεία από τις εξαγωγές πρώτων υλών σε παγκόσμια κλίμακα. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία από την Παγκόσμια Τράπεζα (2016), η Κίνα έχει το υψηλότερο μερίδιο αγοράς στις εξαγωγές πρώτων υλών, αντιπροσωπεύοντας το 16,3% της παγκόσμιας οικονομίας. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει ότι, όντως, η Κίνα διαθέτει τον μεγαλύτερο έλεγχο σε πρώτες ύλες από οποιοδήποτε άλλο κράτος. Βέβαια, όπως δηλώθηκε και πιο πάνω, μεγάλη σημασία διαδραματίζει η επάρκεια που έχει η Κίνα σε σπάνιες πρώτες ύλες, με απόρροια να ασκεί έλεγχο στην προσφορά και, επομένως, και στις τιμές.³³

Διάγραμμα 3.1

Η παραγωγή σπάνιων πρώτων υλών από την Κίνα σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο, 2013-2018 σε μετρικούς τόνους

Πηγή: Statista, 2018.

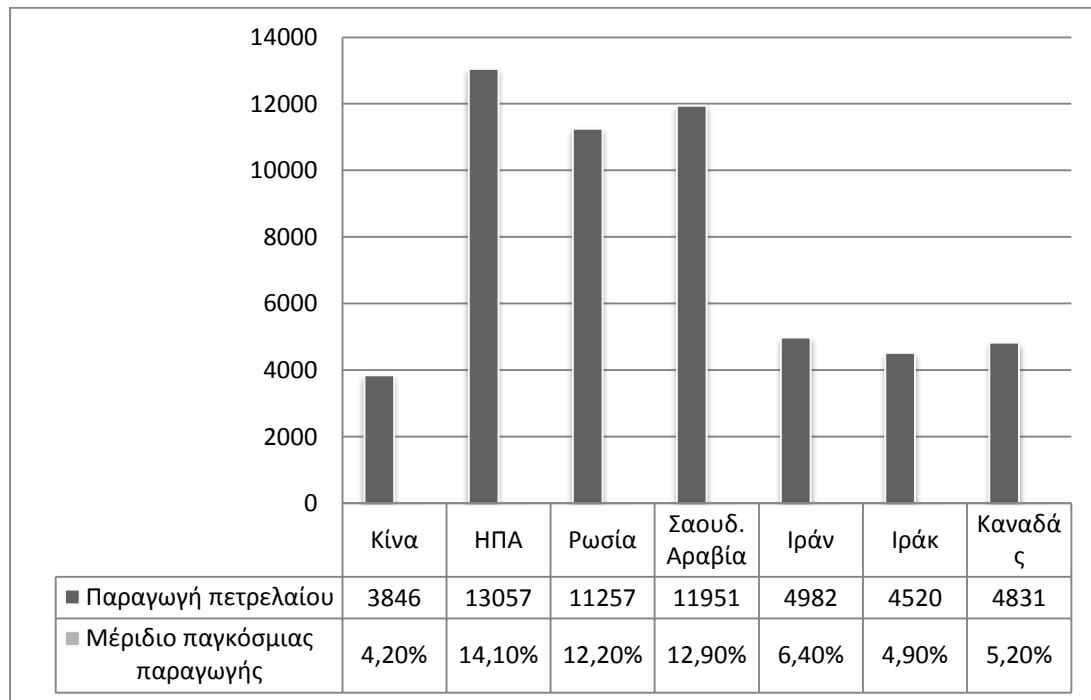
Τέλος, ίσως οι σημαντικότερες πρώτες ύλες που μπορεί να διαθέτει ένας κράτος αφορούν τον τομέα της ενέργειας, με εξέχουσα ύλη το πετρέλαιο. Ειδικά, όπως αναφέρει και ο Levi (2012), τα κράτη με αυτάρκεια στην παραγωγή πρώτων υλών ενέργειας, συχνά κυριαρχούν στην παγκόσμια πολιτική οικονομία. Η Κίνα ως και τη δεκαετία του 1980 παρήγαγε πετρέλαιο, μέσα από τρεις μεγάλες πηγές, σε τρεις επαρχίες της. Όμως, η σταδιακή μείωση της παραγωγής και η αδυναμία ανεύρεσης νέων κοιτασμάτων, την οδήγησε ώστε το 1993 να εισάγει συμπληρωματικό πετρέλαιο

³³ Ωστόσο, το μονοπώλιο που έχει η Κίνα στην παραγωγή σπάνιων πρώτων υλών, σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές, δεν συνιστά αυτομάτως στη δημιουργία στρατηγικού πλεονεκτήματος. Η επιχειρηματολογία βασίζεται στο γεγονός ότι, όταν η Κίνα μείωσε τις εξαγωγές της ως προς αυτές τις ύλες, μειώνοντας προφανώς την προσφορά, ύστερα από μια διμερή κρίση με την Ιαπωνία, οι τιμές εύλογα αυξήθηκαν. Αυτό, όμως, οδήγησε στις εταιρίες είτε να στραφούν σε επενδύσεις σε παλαιές μονάδες παραγωγής πρώτων υλών από φυσικούς πόρους, είτε στην προσπάθεια τους για μείωση της χρήσης αυτών των υλών (Vincent, 2018).

για την κάλυψη των ενεργειακών της αναγκών (Thomson και Horii, 2009, p. 646). Ειδικά, η ραγδαία οικονομική της ανάπτυξη τροφοδότησε την ανάγκη για αυξημένη ζήτηση ενέργειας (Economy, 2011, p, 461). Ο Meiden (2014) αναφέρει ότι από το 2003 οι εισαγωγές πετρελαίου αυξήθηκαν κατά 40%, ενώ η διαρκής άνοδος των τιμών λειτούργησε εξασθενητικά για την κινέζικη οικονομία. Οι Thomson και Horii (2009, p. 644) έχουν, λοιπόν, τονίσει ότι, με το 70% της παγκόσμιας παραγωγής και, επομένως, αποθεμάτων πετρελαίου να βρίσκονται στη Μέση Ανατολή και την Αφρική, γεννούνται προβλήματα ενεργειακής ασφάλειας, με τη ζήτηση για εισαγωγές πετρελαίου από την Κίνα να αυξάνει διαρκώς. Συγκεκριμένα, ως το 2030, η ζήτηση πετρελαίου από την Κίνα θα αντανakλά πάνω από το 1/3 της παγκόσμιας ζήτησης. Έτσι, αναφαιίνεται και από το Διάγραμμα (3.2) ότι οι ισχυρότεροι παραγωγείς πετρελαίου αποτελούν κράτη σχετικά μικρά σε μέγεθος της Μέσης ανατολής.³⁴

Διάγραμμα 3.2

Παραγωγή πετρελαίου την ημέρα σε χιλιάδες βαρέλια, 2017

Πηγή: BP, 2018.

Πίνακας 3.1

Παραγωγή και κατανάλωση πετρελαίου στην Κίνα σε χιλιάδες βαρέλια τη μέρα και αποθέματα σε χιλιάδες εκατομμύρια βαρέλια, 2012-2017

	Παραγωγή	Κατανάλωση	Αποθέματα
2012	4155	10230	-

³⁴ Η σύγκριση αναφέρεται σε όρους πραγματικών μεγεθών, καθώς υπολείπονται σε μεγάλο βαθμό από εδαφική έκταση αλλά και πληθυσμό από τα άλλα κράτη που περιέχονται στον Διάγραμμα (3.2).

2013	4216	10734	-
2014	4246	11209	-
2015	4309	11986	-
2016	3999	12302	25.7
2017	3846	12799	25.7

Πηγή: BP, 2018. (όπου παύλες σηματοδοτούν την έλλειψη διαθέσιμων στοιχείων)

Όπως αποτυπώνεται από τον Πίνακα (3.1), ενώ η κατανάλωση της Κίνας είναι αυξημένη, εντούτοις η παράγωγή της είναι πολύ χαμηλότερη με αποτέλεσμα να εισάγει ετησίως σε σταθμισμένο μέσο όρο το 63,9% των αναγκών της για πετρέλαιο, επιβεβαιώνοντας τη μεγάλη εξάρτηση που έχει από το εξωτερικό. Επιπλέον, η ετήσια κατανάλωση της Κίνας, σύμφωνα με τα στοιχεία έχει αυξητική τάση, ενώ η παραγωγή της μειώνεται, με το ποσοστό επομένως ετησίως να σημειώνει αύξηση. Συνεπώς, για παράδειγμα από το 2012 ως και το 2017, οι εισαγωγές πετρελαίου της Κίνας αυξήθηκαν κατά 10,6%, με το ποσοστό αυτών το 2017 να ανέρχεται σε 69,9%. Έτσι, όπως επαληθεύεται από τη διεθνή βιβλιογραφία, τυχόν διαταραχές στην προσφορά και αυξήσεις στην τιμή του πετρελαίου επηρεάζουν άμεσα την οικονομική κατάσταση της Κίνας (καθότι το πετρέλαιο τιμολογείται σε δολάρια, η τιμή που πληρώνει η Κίνα στο εγχώριο νόμισμα της είναι πολύ υψηλότερη), ενώ βρίσκεται παράλληλα και σε ενεργειακή επισφάλεια.

Για αυτό το λόγο, οι Lai και Warner (2015, p. 151) επισημαίνουν ότι η Κίνα χρηματοδοτεί την ανάπτυξη επιχειρήσεων με πεδίο δραστηριοποίησης τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους. Αφενός, διότι η Κίνα αντιμετωπίζει σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της κλιματικής αλλαγής με αποτέλεσμα την ανάγκη δραστηκής μείωσης των εκπομπών της διοξειδίου του άνθρακα και, αφετέρου, φυσικά, τη μείωση της ενεργειακής της εξάρτησης σε πετρέλαιο από το εξωτερικό.

3.3 Κεφαλαιακές ροές

Οι κεφαλαιακές ροές ενός κράτους καταγράφονται στο λογαριασμό κίνησης κεφαλαίων (ή λογαριασμός χρηματοοικονομικών συναλλαγών) και περιλαμβάνουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις ΑΞΕ (Foreign Direct Investments FDI) και τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου (Foreign Portfolio Investments FPI)³⁵, συμβάλλοντας στη δημιουργία

³⁵ Στις επενδύσεις χαρτοφυλακίου περιλαμβάνονται χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, τα οποία αποτελούν απαιτήσεις επί πραγματικών στοιχείων ενεργητικού που δεν συμβάλλουν άμεσα στην παραγωγική δυνατότητα μιας οικονομίας και διακρίνονται σε σταθερού εισοδήματος με υποτομείς την κεφαλαιαγορά και τη χρηματαγορά, σε μετοχές και σε παράγωγα. Βέβαια, οι μετοχές και τα παράγωγα, αν και δεν παρέχουν μια σταθερή ροή εισοδήματος, λαμβάνονται ως αξιόγραφα σταθερού εισοδήματος της κεφαλαιαγοράς (π.χ. μετοχές κοινές και υπολειμματικής απαίτησης, συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, δικαιώματα προαίρεσης, ομόλογα δημόσιου-εταιρικού κ.α.). Αντίθετα, στη χρηματαγορά περιλαμβάνονται κυρίως βραχυπρόθεσμοι τίτλοι, όπως τα έντοκα γραμμάτια δημοσίου, πιστοποιητικά καταθέσεων, συμφωνίες επαναγοράς, συναλλαγματικές

των εισροών και των εκροών κεφαλαίου ενός κράτους και καταγράφονται ως πιστώσεις ή χρεώσεις, αντίστοιχα. Οι εισροές αποτελούν είτε δανεισμό από το εξωτερικό ή πώληση περιουσιακών στοιχείων στο εξωτερικό, ενώ οι εκροές αφορούν δανεισμό στο εξωτερικό ή αγορά περιουσιακών στοιχείων στο εξωτερικό (Αγιομυργιαννάκης *et al.*, 2006, pp. 228-229). Ο Keohane θεωρεί ότι η ύπαρξη μεγάλου μεγέθους χρηματοοικονομικής αγοράς επιφέρει στην αυξημένη οικονομική δύναμη του κράτους, αφού μπορεί να αντλεί χρηματοδότηση από την εγχώρια χρηματαγορά του ή να ασκεί επιρροή με τη δράση του ως διεθνής πιστωτής, καθώς και της αξίας που απορρέει από τη χρήση του νομίσματος του.

Η κάμψη των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων στην Κίνα, αν και υφίστανται ακόμη³⁶, ως απότοκο της ένταξης της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου το 2001³⁷, σηματοδότησε στην αύξηση των κεφαλαιακών ροών από και προς την Κίνα, καθώς και στην ενσωμάτωση της στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα (Laurenceson και Tang, 2007, p. 1-2). Μολαταύτα, οι υπάρχοντες περιορισμοί εμποδίζουν την Κίνα ώστε να αποτελέσει ένα μεγάλο χρηματοοικονομικό κέντρο. Σύμφωνα με μελέτες που προβάλλουν οι Huang *et al* (2011, pp. 26-28), οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων που επιβάλλει η Κίνα μειώνουν την οικονομική ανάπτυξη που θα μπορούσε να πετύχει, αλλά και την προστατεύουν από πρακτικές υψηλής μόχλευσης και, θεωρητικώς, από εξωτερικές διαταραχές.³⁸ Σταδιακά, όμως, ανταποκρινόμενη στις απαιτήσεις φιλελευθεροποίησης της αγοράς κεφαλαίου της, η Κίνα έχει προχωρήσει από το 2010 σε μεταρρύθμιση στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών, περιστελλώντας τους κεφαλαιακούς περιορισμούς, οδηγώντας στον τερματισμό των διπλών πλεονασμάτων της, λόγω υψηλών εκροών κεφαλαίου που αντιμετωπίζει.

Μέσω της μερικής ελάττωσης των περιορισμών, λοιπόν, έχει ανοίξει σε ένα βαθμό την εγχώρια χρηματοοικονομική αγορά της σε επενδυτές με αποτέλεσμα να αυξάνεται η κλίμακα των εισροών κεφαλαίων για επενδύσεις (Tao, 2017, pp. 1-2). Ωστόσο, ως αποτέλεσμα δέχεται διαρκείς πιέσεις από κερδοσκόπους, επιδιώκοντας την εκμετάλλευση που προκύπτει από τις κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες (Fall, 2017, p.1). Όπως σημειώνει ο Verikios (2018, p. 2), η Κίνα όσο έφερε αυστηρούς κεφαλαιακούς περιορισμούς και σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες ήλεγχε αποδοτικά τις εισροές και εκροές κεφαλαίων. Αν και τονίζεται πως μεγάλο ποσοστό των εκροών κεφαλαίων στην Κίνα οφείλεται στις αγορές περιουσιακών στοιχείων

τράπεζας κ.α. (Bodie *et al.*, 2015). Για πιο αναλυτική και ευανάγνωστη μελέτη βλ. Bodie, Z., Kane, A., Marcus, A. (2015), *Επενδύσεις*, Εκδόσεις Utopia: Αθήνα.

³⁶ Οι κύριοι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων που εφαρμόζει ακόμη η Κίνα και, κυρίως, ως αίτιο της κρίσης των ασιατικών χωρών του 1997, αφορούν τις διασυνοριακές επενδύσεις χαρτοφυλακίου, τη χρηματοδότηση χρεών και τις εξωτερικές άμεσες επενδύσεις (Huang *et al.* 2011, p. 25).

³⁷ Οι ΗΠΑ δεν επιθυμούσαν την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ, καθώς επεδίωκαν να εμποδίσουν την ελεύθερη πρόσβαση της Κίνας σε ξένες αγορές (Zerui, 2001, p. 48).

³⁸ Για παράδειγμα, λόγω των κεφαλαιακών περιορισμών πλήγηκε σε μικρό βαθμό από τη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση του 2007, καθώς εισήλθε περιορισμένος αριθμός τοξικών χρεογράφων μέσω των διεθνών συναλλαγών, όπου σύμφωνα με τον Krugman (2009) αποτέλεσε και τον κύριο μηχανισμό μετάδοσης της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

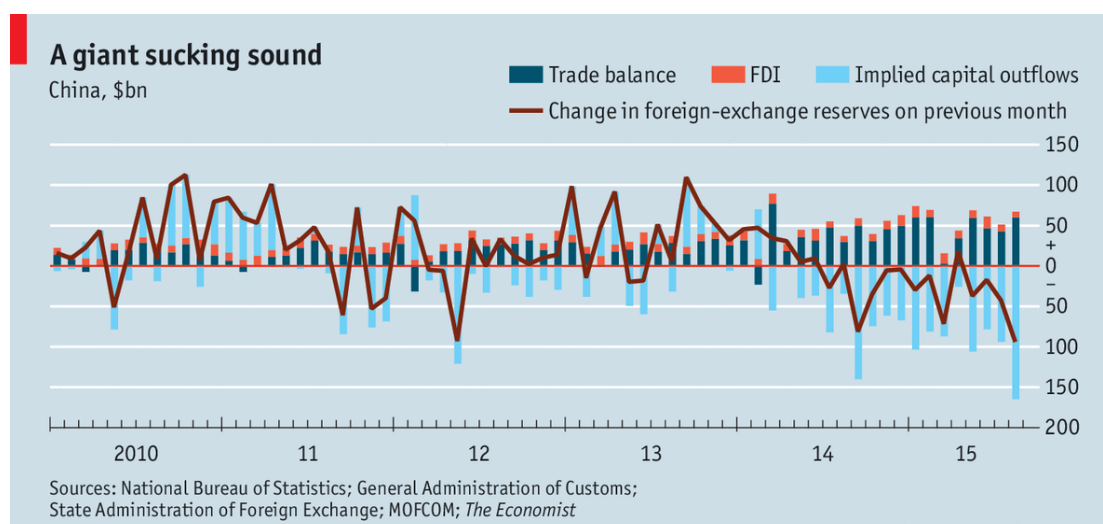

(τόσο πραγματικά όσο και χρηματοοικονομικά) της Κινέζικης κυβέρνησης στις ΗΠΑ, λόγω των υψηλών πλεονασμάτων που έχει και το οποίο αποτελεί ανέκαθεν στρατηγική της Κίνας τόσο για την εξυπηρέτηση εθνικών στόχων, όσο και για τη διατήρηση σταθερού επιπέδου τιμών.³⁹

Άρα, όπως εμφανίζεται στο Διάγραμμα (3.3) η Κίνα έχει αντιμετωπίσει σημαντικές εκροές κεφαλαίου, ιδιαίτερα αυξημένες από το 2014, προσεγγίζοντας για το 2015, τα 160 δις δολάρια. Φυσικά, οι εκροές κεφαλαίου έδρασαν αναπόδραστα και στη μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων της, οδηγώντας στην πτώση τους κατά 100 δις δολάρια.

Διάγραμμα 3.3

Εμπορικό ισοζύγιο, ΑΞΕ, εκροές κεφαλαίων και μεταβολές στα διαθέσιμα αποθεματικά ξένου νομίσματος της Κίνας, 2010-2015 σε \$ δισεκατομμύρια

Economist.com

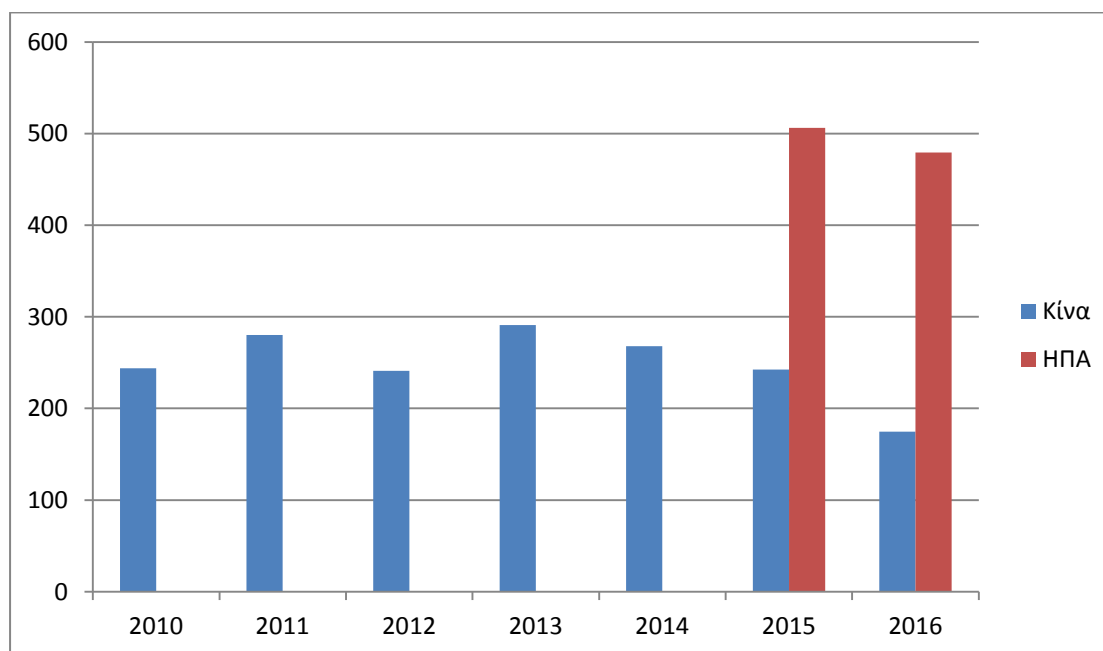
Πηγή: The economist, 2015.

Από την άλλη, αναμένεται η εισροή υψηλού όγκου ΑΞΕ αλλά και χρηματοοικονομικού κεφαλαίου στην Κίνα, λόγω των θετικών αποδόσεων που αποδίδει. Με βάση μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν το 2013, η απόδοση επί των επενδύσεων (Return on investment ROI) στην Κίνα διαμορφώνεται στο 14%, εν αντιθέσει με το 9% του μέσου όρου που διαμορφώθηκε για τον υπόλοιπο κόσμο (Verikios, 2018, pp. 12-13). Έτσι, και στο Διάγραμμα (3.5) εξηγείται η παρατήρηση αυτή, αφού αναδεικνύεται ότι η Κίνα αποτελούσε το κράτος με το μεγαλύτερο επίπεδο ΑΞΕ από το 2010. Όμως, βλέπουμε ότι από το 2014 μειώθηκε η εισροή των ΑΞΕ, με τις ΗΠΑ να την ξεπερνάνε.

³⁹ Είναι γενικώς αποδεκτό ότι η Κίνα λόγω των υψηλών πλεονασμάτων που έχει κάθε έτος με σκοπό την αποτροπή της υπερθέρμανσης της οικονομίας που θα οδηγήσει σε πληθωριστικές πιέσεις "επιστρέφει" μέρη των κεφαλαίων αυτών πραγματοποιώντας επενδύσεις στο εξωτερικό.

Διάγραμμα 3.4

Εισροές ΑΞΕ στην Κίνα (και ΗΠΑ για 2015-2016), 2010-2016 σε \$ δισεκατομμύρια

Πηγή: The global economy, 2017.

Ως εκ τούτου, οι Chin και Helleiner (2008) αναφέρουν ότι η ξαφνική ανάδυση της Κίνας στο παγκόσμιο νομισματικό και χρηματοοικονομικό συνδέεται άρρηκτα με τη δράση της ως διεθνής πιστωτής, διογκώνοντας τη διεθνή επιρροή της. Συνεχίζουν, επισημαίνοντας ότι το 2007 οι διεθνείς πιστώσεις της Κίνας ανέρχονταν σε 1.022 τρις δολάρια, ως συνέπεια των διαρκών πλεονασμάτων στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με απόρροια την αποτύπωση της πιστωτικής της δράσης με τη ραγδαία αύξηση των αποθεμάτων της σε ξένο συνάλλαγμα, όπου το 2008 κυμαίνονταν σε 1.7 τρις. Πλέον, αποτελεί τον μεγαλύτερο πιστωτή στη λατινική Αμερική, αλλά και των ΗΠΑ, αφού έχει στην κατοχή της έντοκα γραμμάτια αξίας άνω των 1,3 τρις δολάρια (Petras, 2012). Για παράδειγμα, ως το 2011 έχει χορηγήσει δάνεια στο εξωτερικό αξίας άνω 835 δις, ξεπερνώντας τα δανεισθέν ποσά των 5 μεγαλύτερων αναπτυξιακών τραπεζών (Leung και Lund, 2013). Φυσικά, υπό αυτό το πρίσμα αξιολογείται το γεγονός ότι ανάμεσα στις 5 μεγαλύτερες τράπεζες παγκοσμίως, σε όρους ενεργητικού, περιλαμβάνονται 4 κινέζικες τράπεζες. Ο Huang (2018) συμπληρώνει ότι η Κίνα λόγω του υψηλού πλούτου έχει μετατραπεί σε διεθνή επενδυτή, καθώς από το 2009 ως το 2016 είχε στην κατοχή της ξένα περιουσιακά στοιχεία ύψους 1,4 τρις δολάρια, ποσό ισοδύναμο με το 17% του ΑΕΠ της. Η Κίνα πλέον αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο πιστωτή, πίσω από την Ιαπωνία, με μια σημαντική όμως διευκρίνιση (Dollar, 2016). Η ανάδυση της σε διεθνή πιστωτή προβάλλεται ότι δεν οφείλεται στο μέγεθος της χρηματοοικονομικής αγοράς της, όπου σύμφωνα με τον Keohane αυτή καθορίζει τον δανειακό ρόλο που διαδραματίζει διεθνώς, μέσω της οποίας ξένες εταιρίες, χρηματοοικονομικά ιδρύματα, θεσμικοί επενδυτές και ακόμη και κυβερνήσεις αντλούν κεφάλαια, λόγω της περιορισμένης πρόσβασης που έχουν (λόγου χάριν, μόνο

4% μερισμάτων κινέζικων μετοχών, σε αξία, ανήκει σε ξένους), αλλά οφείλεται στα υψηλά πλεονάσματα, τα οποία επενδύονται στο εξωτερικό αγοράζοντας ξένα περιουσιακά στοιχεία (Dollar, 2016). Έπειτα, εξετάζοντας το δείκτη χρηματοοικονομικής ελευθερίας για το 2018, που σχετίζεται για παράδειγμα με την ελευθερία πραγματοποίησης χρηματοοικονομικών συναλλαγών, μεταφοράς κεφαλαίων, συμμετοχής στην χρηματοοικονομική αγορά κ.α., είναι εμφανής η χαμηλή βαθμολογία που συγκεντρώνει η Κίνα. Με ανώτατη τιμή του δείκτη το 100, η Κίνα αξιολογείται με 20, με συνέπεια να τοποθετείται στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης. Αντίθετα, οι ΗΠΑ αξιολογούνται με 80, πίσω από την Αυστραλία, το Χονγκ Κονγκ και την Ελβετία που βαθμολογούνται με 90. Λόγου χάριν, οι εισροές επενδύσεων χαρτοφυλακίου στην Κίνα για το 2017, αντιστοιχούσαν μόλις στο 30% του ΑΕΠ, καθώς βλέπουμε ότι στην Κίνα για το 2017, αν και παρουσιάζουν ετήσια αύξηση, είναι μόλις 33,915.13 δις δολάρια, απέχοντας πολύ από τα μεγέθη των ΗΠΑ 166,825.00 αλλά και του Λουξεμβούργου που είναι η χώρα με την υψηλότερη εισροή με 397,913.95 δις. Από την άλλη, βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι, πέρα από τους άλλους παράγοντες που αναφέραμε, μέρος του ποσοστού των εισροών κεφαλαίου σε κράτη οφείλεται για τη χρηματοδότηση ελλειμματικών προϋπολογισμών (Parkin *et al.*, 2013, p. 553). Το γεγονός αυτό σηματοδοτεί ότι οι μικρές κεφαλαιακές ροές στην Κίνα αποτελούν, έως ένα βαθμό, αίτιο των πλεονασματικών λογαριασμών της.

Μόνο που συνολικά παρατηρείται ότι η χρηματοοικονομική αγορά στην Κίνα δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη, με τις κεφαλαιακές ροές, εκτός των ΑΞΕ, να είναι αρκετά συρρικνωμένες σε σχέση με το ΑΕΠ της αλλά και με τα αντίστοιχα ποσά στις αναπτυγμένες οικονομίες. Έτσι, όπως εκθέτουν οι (Loredana και Florentina, 2017) είναι φανερό πως η πλειονότητα του κεφαλαίου που υπάρχει στην Κίνα αφορά τις εισροές ΑΞΕ, οι οποίες όμως σημειώνουν πτώση τα τελευταία έτη, και την εσωτερική αποταμίευση. Επομένως, σημειώνεται ότι πλέον η Κίνα είναι ο τρίτος μεγαλύτερος διεθνής πιστωτής σε συνολική αξία, ενώ τρία από τα χρηματοπιστωτικά της ιδρύματα κατέχουν το 12,5% εκ του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων, με το σύνολο της αξίας των ξένων περιουσιακών στοιχείων που κατέχει να χωρίζονται ισόποσα σε αποθέματα ξένου συναλλάγματος και σε άλλες επενδύσεις (Marsh, 2017). Όμως, συμπεραίνεται ότι η δράση της Κίνας ως διεθνής πιστωτής έχει προκύψει από τα πλεονάσματα που έχει και όχι από το μέγεθος της χρηματοοικονομικής αγοράς της. Άρα, μπορούμε να πούμε ότι η Κίνα έχει μερικώς έλεγχο σε κεφάλαια, υστερώντας ωστόσο σε μεγάλο βαθμό σε σχέση με τη χρηματοοικονομική αγορά των ΗΠΑ που δανείζει και δανείζεται φθηνά, αποτελώντας το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό κέντρο συσσώρευσης κεφαλαίου.

3.4 Πρόσβαση σε αγορές

Ο Keohane ορίζει ότι το μέγεθος της εσωτερικής αγοράς ενός κράτους μπορεί να αποτελέσει χαρακτηριστικό που προάγει τη διεθνή του ισχύ. Συγκεκριμένα, διατυπώνει ότι όσο μεγαλύτερη είναι η εσωτερική αγορά ενός κράτους για εισαγωγές,

τόσο μεγαλύτερη μπορεί να είναι η επιρροή και η εξάρτηση που θα μπορεί να ασκεί το κράτος αυτό έναντι των κρατών που πραγματοποιούν τις εξαγωγές. Ακολουθώντας τη μελέτη του Khalaf (1974) παρατηρείται ότι η μέτρηση του μεγέθους μιας αγοράς μπορεί να πραγματοποιηθεί κυρίως με δυο κριτήρια, τα οποία αποτελούν ο συνολικός πληθυσμός του κράτους και, επομένως, των ατόμων που είναι δυνητικά αγοραστές των εξαγόμενων προϊόντων και ο βαθμός ανάπτυξης μιας οικονομίας, μετρώντας το διαθέσιμο εισόδημα των μεμονωμένων ατόμων (κατά κεφαλήν ΑΕΠ).⁴⁰ Επιπλέον, υπάρχει άμεσος συσχετισμός της οικονομικής κατάστασης ενός κράτους και της έκτασης των συναλλαγών του στο διεθνές εμπόριο (Dollar, 1992), (Sachs και Warner, 1995), (Edwards, 1998). Φυσικά, προσδιορίζεται ότι η εισοδηματική ισχύς λειτουργεί και ως παράγοντας που διαμορφώνει και τη ζήτηση. Ως εκ τούτου, αν και απλουστευτικά, θεωρούμε ότι όσο υψηλότερο είναι το κατά κεφαλήν εισόδημα των Κινέζων, τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η ζήτηση τους για εισαγωγές.⁴¹

Αρχικώς, όσον αφορά τον πληθυσμό, η Κίνα συνιστά το πολυπληθέστερο κράτος, αποτελώντας, ως προς αυτό το κριτήριο, τη μεγαλύτερη αγορά για τις εξαγωγές προϊόντων/υπηρεσιών άλλων κρατών. Εξάλλου, για αυτό τον λόγο πολλές πολυεθνικές επεκτάθηκαν ταχέως στην Κίνα προς εκμετάλλευση της δημογραφικής διάστασης της. Σύμφωνα, λοιπόν, με στοιχεία από την Παγκόσμια Τράπεζα, ο πληθυσμός της Κίνας το 2017 καταγράφεται σε 1,386 δις, με το δεύτερο αμέσως πολυπληθέστερο κράτος να είναι η Ινδία, η οποία υπολείπεται, όμως, σε όρους συνολικού πλούτου. Επομένως, όπως δείχνει και ο Πίνακας (3.2), η Κίνα αποτελεί τη μεγαλύτερη πληθυσμιακά χώρα, έχοντας τη δυνατότητα να ασκεί επιρροή σε κράτη, μέσω της θέσπισης περιορισμών στις εξαγωγές κρατών, όντας μια τεράστια αγορά. Πάντως, όπως προσδιορίζουν οι Kaihao και Yu (2016, p. 480), η Κίνα βρίσκεται στο στάδιο της δημογραφικής μετάβασης, με μειούμενους αριθμούς γεννήσεων και αύξησης της γήρανσης, γεγονός που μελλοντικά θα σηματοδοτήσει σε δραστική μείωση του πληθυσμού της.

---

⁴⁰ Σε αυτό το σημείο, ωστόσο, πρέπει να γίνουν τρεις σημαντικές διευκρινήσεις. Πρώτον, το μέγεθος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αν και αποτελεί μια χρήσιμη μεταβλητή, συχνά οδηγεί σε διαστρεβλωμένα αποτελέσματα εξαιτίας του τρόπου που υπολογίζεται (διαιρείται ο πληθυσμός της χώρας ως προς το ΑΕΠ). Αυτό συμβαίνει επειδή μπορεί να υπάρχουν μεγάλες ανισότητες στο εσωτερικό των χωρών, με αποτέλεσμα ένα μικρό ποσοστό υπερβολικά πλουσίων, να αυξάνει το συνολικό κατά κεφαλήν εισόδημα του κράτους, ενώ η πλειοψηφία των ατόμων να έχουν πολύ χαμηλό εισόδημα. Για παράδειγμα, και πάνω στο ζήτημα αυτό, στο συνέδριο της αναπτυξιακής τράπεζας των κρατών της Ασίας, ο Κινέζος πρωθυπουργός ανέφερε ότι η Κίνα αποτελεί το κράτος με τα μεγαλύτερα κενά πλούτου. Δεύτερον, η μέτρηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, θα πραγματοποιηθεί μέσω του εργαλείου της ισοδυναμίας αγοραστικών δυνάμεων, ώστε να διατυπωθεί η όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα για την αγοραστική δύναμη του πληθυσμού του κράτους στο εγχώριο νόμισμα, με βάση το δολάριο και, τρίτον, ως αποτέλεσμα της πρώτης διευκρίνησης, συχνά, παράλληλα με το κατά κεφαλήν εισόδημα για καλύτερη αποτύπωση του πλούτου ενός κράτους, μελετάται και ο δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης (π.χ. εκπαίδευση, δομές υγείας, προσδόκιμο ζωής).

⁴¹ Βέβαια, ρόλο διαδραματίζουν και άλλοι παράγοντες, όπως η ποιότητα των προϊόντων ή, για παράδειγμα, οι διακυμάνσεις στη συναλλαγματική ισοτιμία.

Πίνακας 3.2

Πληθυσμός Κίνας, Ινδίας (σε δις.), ΗΠΑ και Ε.Ε. (σε εκ.), 2013-2017

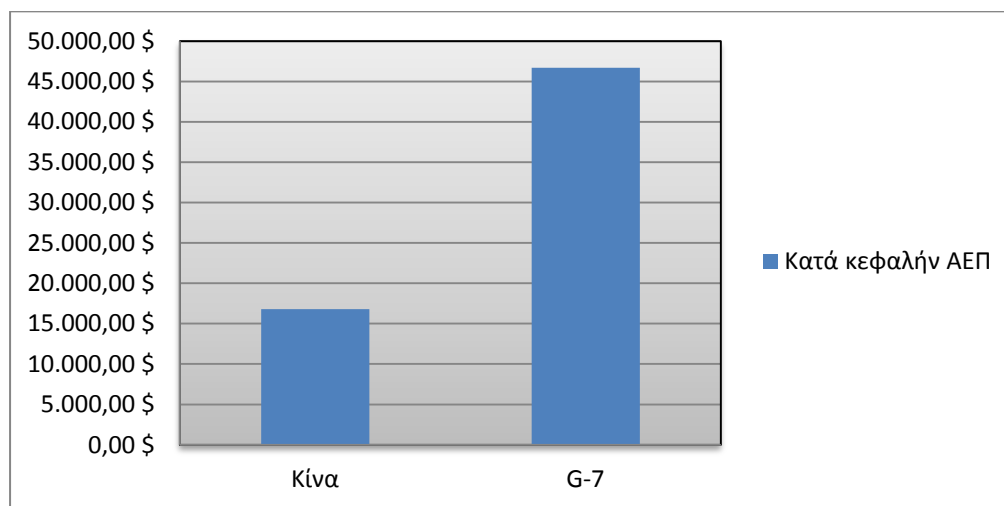
	2013	2014	2015	2016	2017
Κίνα	1.357δις.	1.364	1.371	1.379	1.386
ΗΠΑ	316,235εκ.	318,623	321,040	323,406	325,719
Ινδία	1.279δις.	1.294	1.309	1.324	1.339
Ε.Ε.	506,621εκ.	508,894	509,718	511,219	512,461

Πηγή: The world bank, 2017.

Συνεχίζοντας, παρακολουθώντας τα μεγέθη της Κίνας, όσον αφορά το κατά κεφαλήν εισόδημα με βάση το ισοδύναμο αγοραστικής δύναμης (PPP), βλέπουμε ότι υπολείπεται σε μεγάλο βαθμό σε σύγκριση με τα αναπτυγμένα κράτη της Δύσης. Το γεγονός αυτό συνομολογεί ότι παρότι, όπως διαπιστώθηκε παραπάνω, η εσωτερική αγορά της Κίνας είναι ιδιαιτέρως μεγάλη, καθώς αποτελεί την πολυπληθέστερη χώρα, επί της ουσίας η αγοραστική δύναμη των κατοίκων της είναι περιορισμένη. Για παράδειγμα, όπως παραπέμπουν τα στατιστικά στο Διάγραμμα (3.5), είναι ορατή η διαφορά των εισοδημάτων ανάμεσα στην Κίνα και των πιο αναπτυγμένων οικονομιών του πλανήτη, G-7. Το κατά κεφαλήν εισόδημα στην Κίνα, λοιπόν, βρίσκεται στα 16,807 δολάρια και των χωρών G-7 σε 46,710, ποσό σχεδόν τριπλάσιο.

Διάγραμμα 3.5

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ Κίνας και χωρών G-7 (PPP, σε δολάρια), 2017

Πηγή: The world bank, 2017.

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι η Κίνα αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά πληθυσμιακά, ωστόσο υπολείπεται σημαντικά σε όρους κατά κεφαλήν εισοδήματος από τα αναπτυγμένα κράτη. Εντούτοις, ακόμη και έτσι συνιστά μια σημαντική πλατφόρμα εξαγωγών για τα κράτη της Δύσης. Επί προσθέτως, ανατρέχοντας στις συνολικές παγκόσμιες εισαγωγές, παρατηρούμε ότι η Κίνα κατέχει ποσοστό 9,8%, αποτελώντας τον μεγαλύτερο εισαγωγέα παγκοσμίως. Κατά συνέπεια, συνδέοντας τη θεωρία με την

πρακτική, καθίσταται φανερό ότι η Κίνα, λόγω του ρόλου της, ως εισαγωγέας προϊόντων και υπηρεσιών, ως συνέπεια της μεγάλης εσωτερικής αγοράς της, έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί αυτή τη δυναμική στρατηγικά, ασκώντας επιρροή σε άλλα κράτη. Έτσι, λόγω των μεγεθών της, σε περίπτωση ύψωσης φραγμών στις εισαγωγές της από κάποιο κράτος, θα μπορούσε κάλλιστα να οδηγήσει στην περιστολή της οικονομικής του ευμάρειας.

3.5 Συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας

Ορίζοντας τη σημασιολογία των προϊόντων/υπηρεσιών που παρέχουν υψηλή προστιθέμενη αξία αναφέρεται πως είναι αυτά τα προϊόντα/υπηρεσίες, τα οποία περιλαμβάνουν χαρακτηριστικά διαφοροποίησης από τους ανταγωνιστές, προσδίδοντας την αντίληψη ότι έχουν υψηλότερη αξία⁴², για τη δημιουργία των οποίων απαιτείται η έρευνα και η καινοτομία (Ketels, 2016, p. 8).⁴³ Από την άλλη, το μέσο από το οποίο επιτυγχάνεται το συγκριτικό πλεονέκτημα σε ένα κράτος αποτελεί η ανταγωνιστικότητα, η οποία ορίζεται ως «ένα σύνολο θεσμών, πολιτικών και παραγόντων που καθορίζουν το βαθμό της παραγωγικότητας μιας χώρας» (Cann, 2016)⁴⁴. Έτσι, η ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας διαμορφώνεται από την παραγωγικότητα, η οποία όσο υψηλότερη είναι, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο βαθμός ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας.

Ένας από τους τρόπους μέτρησης της ανταγωνιστικότητας αποτελεί ο βαθμός ανάπτυξης τεχνολογιών, με κύριο εργαλείο την καινοτομία (Cann, 2016).⁴⁵ Οι

---

⁴² Για αναλυτική παρουσίαση του ορισμού και επεξήγηση του όρου της προστιθέμενης αξίας, βλ. <https://www.investopedia.com/terms/v/valueadded.asp>.

⁴³ Σύμφωνα με τους Randhawa και Scerri (2015, pp. 28-29), η καινοτομία νοείται “ως η πιο πειστική οδός για τις επιχειρήσεις για να δημιουργήσουν αξία και να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα”, επισημαίνοντας ότι, αφενός, η καινοτομία βασίζεται στην τεχνολογία και, αφετέρου, ότι, σήμερα, η καινοτομία συνιστά ένα πολυεπίπεδο σώμα γνώσης που εκτείνεται και τροφοδοτείται από/σε διάφορα επιστημονικά πεδία.

⁴⁴ Εναλλακτικά, η ανταγωνιστικότητα μπορεί να οριστεί ως η δυνατότητα των εγχώριων επιχειρήσεων να ανταγωνίζονται στις διεθνείς αγορές, με την επίτευξη υψηλής παραγωγικότητας, αυξάνοντας τον πλούτο στην εθνική οικονομία και βελτιώνοντας το βιοτικό επίπεδο των ατόμων (Ketels, 2016). Από την άλλη, ο Krugman (1994) σημειώνει ότι η ανταγωνιστικότητα αποτελεί μια σχετική έννοια, αφού συχνά δημιουργεί σύγχυση για τον ορισμό της από την πλευρά μιας επιχείρησης και ενός κράτους, επισημαίνοντας ωστόσο ότι η σημασιολογία της ανταγωνιστικότητας για ένα κράτος είναι περισσότερο προβληματική από ότι για μια επιχείρηση, καθώς και ότι δρόμος για την απόκτηση της ανταγωνιστικότητας βασίζεται στους εθνικούς ρυθμούς παραγωγικότητας. Θεωρεί δε ότι ο πιο εμπεριστατωμένος ορισμός της ανταγωνιστικότητας αποδίδεται στους ισχυρισμούς της D’ Andrea Tyson (Krugman, 1994, p. 31) μνημονεύοντας ότι ανταγωνιστικότητα είναι «η ικανότητα μας να παραγάγουμε αγαθά και υπηρεσίες που βρίσκονται στα πλαίσια της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, ενώ οι πολίτες μας απολαμβάνουν ένα αυξανόμενο και βιώσιμο βιοτικό επίπεδο.

⁴⁵ Άλλωστε, και ο ίδιος ο Keohane (1984) παραπέμπει ότι η απόκτηση συγκριτικού πλεονεκτήματος στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας διαμορφώνεται από πηγές που απορρέουν από τη χρήση της τεχνολογίας.

εξαγωγές, επομένως, αποτελούν έναν σημαντικό δίαυλο παραγωγής καινοτομίας και η καινοτομία αποτελεί δίαυλο παραγωγής προϊόντων/υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας (Li *et al.*, 2011). Αν και σημαντικότερο εργαλείο για την παραγωγή καινοτομιών που οδηγεί στη δημιουργία προϊόντων υψηλής αξίας είναι η διαδικασία της έρευνας και ανάπτυξης, εντούτοις παρατηρείται ότι οι Κινέζικες εταιρίες δεν επενδύουν σε έρευνα και ανάπτυξη, ενώ το ποσοστό όσων κινέζικων εταιριών εξάγουν προϊόντα υψηλής τεχνολογίας αντανακλά μόνο το 11,2% των συνολικών εξαγωγών της Κίνας σε υψηλές τεχνολογίες. Το υπόλοιπο ποσοστό αφορά πολυεθνικές εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην Κίνα, αναθέτοντας τη διαδικασία κατασκευής των προϊόντων τους σε κινέζικες εταιρίες, ενώ αυτές διατηρούν τα δικαιώματα του εμπορικού σήματος και των τεχνολογιών τους (Li *et al.*, 2011, pp. 148-149). Ο Chun (2003), καθώς και άλλοι συγγραφείς, επισημαίνουν ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα της Κίνας, ερμηνεύοντας το σύμφωνα με το υπόδειγμα των Heschker και Olin, αποτελεί η παραγωγή προϊόντων έντασης εργασίας, λόγω πλεονάζοντος και φθηνού εργατικού δυναμικού. Με τη διατήρηση των μισθών σε χαμηλά επίπεδα και ως αποτέλεσμα κρατικών ρυθμίσεων, υπάρχουν μειωμένα κόστη παραγωγής, μειώνοντας την τελική τιμή του προϊόντος, αποκτώντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών και, προφανώς, και μεγαλύτερα μερίδια αγοράς. Φυσικά, ως συνέπεια της φύσης του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Κίνας υπήρξε μεγάλη εισροή από ΑΞΕ.⁴⁶ Στη συνέχεια, στον Πίνακα (3.3) φαίνεται η κατανομή, ανά κατηγορία, των προϊόντων που εξάγει η Κίνα, ώστε να διαπιστωθεί, ενδεικτικά για το έτος 2016, ποια από αυτά εντάσσονται ως υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Πίνακας 3.3

Κατηγορίες εξαγωγών Κίνας (σε δολάρια), 2016

	Αξία	Ποσοστό
Μηχανήματα ηλεκτρονικά	1.09τρις	48%
Υφάσματα	233δισ	10%
Μέταλλα	165δισ	7,3%
Διάφορα είδη	149δισ	6,6%
Χημικά προϊόντα	106δισ	4,7%
Πλαστικά	87,5δισ	3,9%
Μεταφορές	86δισ	3,8%
Όργανα μουσικής	81δισ	3,6%
Διάφορα (ένδυση, χαρτί, πέτρες, γυαλί,	255δισ	12,1%

⁴⁶ Τονίζεται, όμως, ότι και άλλοι παράγοντες συνετέλεσαν στην είσοδο των ΑΞΕ στην Κίνα, όπως η πολιτική και κοινωνική σταθερότητα, η οικονομική μεγέθυνση, οι προοπτικές της αγοράς, η προνομιακή φορολογική μεταχείριση, καθώς και η έλλειψη διαπραγματευτικής δύναμης για μισθολογικά θέματα των εργαζομένων λόγω μη συνδικαλιστικών κινητοποιήσεων (Chun, 2003, p. 10)

**δέρματα ζώων,
είδη τροφής,
όπλα, πολύτιμα
μέταλλα**

Πηγή: The observatory of economic complexity, 2016.

Ήδη ο Gilpin από το 1987 (p. 98) διέκρινε ότι οι νέες τεχνολογίες στις ηλεκτρονικές συσκευές (π.χ. Η/Υ) και στις τηλεπικοινωνίες οδηγούν σε ριζικές αλλαγές στη δομή του παγκόσμιου οικονομικού και πολιτικού συστήματος. Συνεπώς, η Κίνα φέρει συγκριτικό πλεονέκτημα έντασης εργασίας, ενώ με βάση τη θεώρηση μας, σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση, ότι τα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας είναι αυτά που ενσωματώνουν τεχνολογία, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εξαγωγών της Κίνας αφορά σε ηλεκτρονικά μηχανήματα (π.χ. τηλεφωνικές συσκευές, ηλεκτρονικοί υπολογιστές κ.α.). Τονίζεται, βέβαια, ότι η κατηγοριοποίηση των τομέων που οδηγούν στην παράγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας είναι δύσκολη (Caroll *et al.*, 2000, p. 418). Ωστόσο, οι Caroll *et al.* (2000), συνδέοντας την υψηλή τεχνολογία σε προϊόντα με βάση τις δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη καταλήγουν ότι τα προϊόντα αυτά είναι τα έξης:

- Ηλεκτρονικά μηχανήματα (ράδιο, τηλεόραση, τηλεπικοινωνίες και μηχανήματα γραφείου και υπολογιστές)
- Φαρμακευτικά προϊόντα.

Αφού, λοιπόν, τα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας είναι αυτά που ενσωματώνουν υψηλή τεχνολογία, θα μετρηθεί κατά πόσο η Κίνα έχει σχετικό συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή αυτών των προϊόντων, χρησιμοποιώντας την τεχνική του Balassa (1965), η οποία συνιστά και την πιο συχνά χρησιμοποιούμενη μέθοδο για τον υπολογισμό του συγκριτικού πλεονεκτήματος (Granabeeter, 2016, p. 102).⁴⁷ Έτσι, χρησιμοποιώντας τον τύπο του Balassa, μπορούμε να δούμε με έναν απλό τρόπο αν η Κίνα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή αυτών των προϊόντων, σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα κράτη. Αρχικώς, ξεκινάμε με τα ηλεκτρονικά μηχανήματα.

$$(3.1) \quad Rca = \left(\frac{X}{Xi}\right) / \left(\frac{Xe}{Xti}\right)$$

Όπου Rca η ένδειξη για το συγκριτικό πλεονέκτημα της Κίνας στα ηλεκτρονικά μηχανήματα, X για τις εξαγωγές της Κίνας σε αυτά τα προϊόντα, Xi οι συνολικές εξαγωγές της Κίνας, Xe οι συνολικές εξαγωγές αυτών των προϊόντων παγκόσμια και Xti οι συνολικές εξαγωγές παγκόσμια. Σύμφωνα με τη θεωρία, εάν το τελικό αποτέλεσμα είναι μεγαλύτερο από τη μονάδα τότε η χώρα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα, διαφορετικά συγκριτικό μειονέκτημα. Εφαρμόζοντας τα στοιχεία στον

⁴⁷ Επομένως, πρόκειται για μέθοδο που μπορούμε να υπολογίσουμε για μια συγκεκριμένη χώρα και για μια συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων εάν έχει συγκριτικό πλεονέκτημα ή μειονέκτημα. Η κατηγορία δηλαδή που χρησιμοποιείται, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι αποτελούν προϊόντα υψηλής αξίας είναι τα ηλεκτρονικά μηχανήματα (όπως για παράδειγμα ηλεκτρονικοί υπολογιστές κτλ.).

τύπο (3.1) διακρίνεται ότι το τελικό αποτέλεσμα κυμαίνεται σε τιμές μεταξύ του **1,79** και του **2**, τα οποία υπερέχουν κατά πολύ της μονάδας, θεμελιώνοντας ότι η Κίνα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, όσον αφορά τα ηλεκτρικά είδη

Στη συνέχεια, για τα φαρμακευτικά προϊόντα, χρησιμοποιώντας πάλι τη μέθοδο Balassa:

$$(3.2) \quad Rca = \left(\frac{X}{Xi}\right) / \left(\frac{Xe}{Xti}\right)$$

Όπου X οι εξαγωγές της Κίνας σε αυτά τα προϊόντα, Xi οι συνολικές εξαγωγές της Κίνας, Xe οι συνολικές εξαγωγές αυτών των προϊόντων διεθνώς και Xti το σύνολο των εξαγωγών παγκόσμια όλων των εμπορευμάτων. Βλέπουμε ότι το τελικό αποτέλεσμα από τον τύπο (3.2) μας δίνει τιμές μεταξύ του **0,08** ως **0,10**, τα οποία υπολείπονται σε μεγάλο βαθμό από το όριο που θέτει η θεωρία, αναδεικνύοντας ότι στην παρούσα περίπτωση, στα φαρμακευτικά προϊόντα δηλαδή, η Κίνα δεν έχει συγκριτικό πλεονέκτημα.

$$(3.3) \quad Rca = \left(X + \frac{Xi}{Xt}\right) / \left(Xe + \frac{Xe_i}{Xet}\right)$$

Τέλος, με βάση τον τύπο (3.3) θα μελετηθεί συνολικά και για τις δύο αυτές κατηγορίες προϊόντων, όπου τοποθετούνται ως υψηλής προστιθέμενης αξίας, αν η Κίνα έχει σχετικό συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Όπου X για εξαγωγές της Κίνας σε ηλεκτρονικά μηχανήματα, Xi για εξαγωγές της Κίνας σε φαρμακευτικά προϊόντα, Xt για τις συνολικές εξαγωγές της Κίνας, Xe για τις συνολικές εξαγωγές σε ηλεκτρονικά μηχανήματα, Xe_i για τις συνολικές εξαγωγές σε φαρμακευτικά προϊόντα και Xet για τις συνολικές εξαγωγές όλων των προϊόντων. Εφαρμόζοντας, λοιπόν, στον τύπο (3.3) τα αριθμητικά δεδομένα, οι τιμές που προκύπτουν κυμαίνονται μεταξύ του **1,60** και του **1,88**, το οποίο φανερώνει ότι η Κίνα έχει σωρευτικά συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή αυτών των δυο κατηγοριών προϊόντων σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο.

Πίνακας 3.4

Σχετικό συγκριτικό πλεονέκτημα Κίνας, 2010-2016 (για τον υπολογισμό των τιμών η αξία όλων των μετρήσεων έγινε σε δολάρια ΗΠΑ)

	Ηλεκτρονικά μηχανήματα	Φαρμακευτικά προϊόντα	Συνολικά (και οι δύο κατηγορίες προϊόντων)
2010	1,91	0,08	1,72
2011	2	0,10	1,82
2012	2	0,10	1,88
2013	2	0,10	1,83
2014	1,93	0,09	1,73
2015	1,81	0,09	1,62

2016	1,79	0,09	1,60
------	------	------	------

Πηγή: Υπολογισμοί συγγραφέα

Στον Πίνακα (3.4) παρουσιάζονται αναλυτικά οι τιμές που προέκυψαν με τη λύση των τύπων της μεθόδου του Balassa, για ένα εύρος ετών από το 2010 ως και το 2016.⁴⁸ Φανερόνεται από τα δεδομένα η συσχέτιση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Κίνας στην παραγωγή προϊόντων ηλεκτρονικών ειδών, με την ανταγωνιστικότητα και τις παραγωγικές της δυνατότητες αλλά και το πλεονέκτημα που διαθέτει σε ένταση εργασίας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα της Κίνας στην παραγωγή αυτών των προϊόντων είναι διαχρονικό, με τις τιμές από τα έτη 2010 ως και 2016 να βρίσκονται πολύ πάνω από το όριο της μονάδας.⁴⁹ Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι η συνολική παρουσίαση των ευρημάτων πραγματοποιείται με επιφύλαξη, διότι η ανάλυση συντελείται σε δυο διαφορετικούς κλάδους, με καμιά μεταξύ τους σύνδεση (έκτος από το γεγονός ότι ορίζονται ως υψηλής προστιθέμενης αξίας), με συνέπεια τα υψηλά ποσοστά εξαγωγών της Κίνας σε ηλεκτρονικά μηχανήματα να υπερκαλύπτουν τις εξαγωγές σε φαρμακευτικά προϊόντα, με το αποτέλεσμα να τείνει να διαμορφώνεται από την πρώτη κατηγορία προϊόντων, προσδίδοντας παραπλανητική εικόνα.⁵⁰

3.6 Ανακεφαλαίωση

Από την παραπάνω ανάλυση, μελετώντας τα χαρακτηριστικά ενός οικονομικού ηγεμόνα σύμφωνα με τον Keohane στην περίπτωση της Κίνας, παρουσιάστηκε μια διαφορούμενη εικόνα. Αναδείχθηκε ότι η Κίνα αποτελεί μια ενδιαφέρουσα περίπτωση κράτους, καθώς η πλειοψηφία των πορισμάτων διαμορφώνονται, σε υψηλό βαθμό, από τον μεγάλο όγκο των ΠΕ που δραστηριοποιούνται. Ενώ, αν και η ποσοτικοποίηση για την εξαγωγή ενός συνολικού συμπεράσματος είναι δυσχερής, εντούτοις μπορούμε να αποτιμήσουμε ότι η Κίνα σε γενικό πλαίσιο συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά της θεωρίας του Keohane. Συνοπτικά, λοιπόν, είδαμε ότι αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά παγκοσμίως, η οποία στερείται όμως σε όρους αγοραστικής δύναμης, δίχως βέβαια το γεγονός αυτό να

⁴⁸ Τα στοιχεία σχετικά με τις εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων για την Κίνα αλλά και διεθνώς αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα "Trademap", ενώ τα υπόλοιπα από τη σελίδα "The observatory of Economic Complexity", με συνέπεια τα στατιστικά για τον συνολικό όγκο των εξαγωγών της Κίνας και του υπόλοιπου κόσμου, για τα έτη που πραγματοποιήθηκε η μελέτη, να έχουν ελάχιστες αποκλίσεις. Ωστόσο, η παράμετρος αυτή δεν επηρεάζει τις τιμές που ανακύπτουν, λόγω των μικρών διαφορών στα στατιστικά, με τις αποκλίσεις στην τελική τιμή κάθε έτους του συγκριτικού πλεονεκτήματος να είναι +- 0,1-0,2, ποσά που δεν παραποιούν τα αποτελέσματα.

⁴⁹ Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση αποτελεί ότι η πτώση των τιμών που εμφανίζονται στο συγκριτικό πλεονέκτημα της Κίνας, κοιτώντας τα στατιστικά στοιχεία, δεν οφείλεται στη μείωση των εξαγωγών της, οι οποίες σημειώνουν ετήσια αύξηση, αλλά στην αύξηση των παγκόσμιων εξαγωγών.

⁵⁰ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τις εξής ιστοσελίδες: 1) https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/wld/all/show/2016/ και, 2) https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1||||30|||2|1|1|2|2|1|2|1|1.

αναιρεί το μέγεθος της. Επίσης, έχει υψηλή επάρκεια σε πρώτες ύλες, τόσο σε χαμηλής αξίας, όσο και σε υψηλής, διαθέτοντας σπάνιους φυσικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για όλα τα είδη σύγχρονης τεχνολογίας. Όμως, αρνητικό στοιχείο, το οποίο υπονομεύει τη δυναμική της σε αυτό τον τομέα αποτελεί η ανεπαρκής παραγωγή της σε πετρέλαιο σε συνδυασμό με την υψηλή εξάρτηση της σε εισαγωγές. Όσον αφορά τη δύναμη της χρηματοοικονομικής αγοράς της, εκθέτεται ότι σε σχέση με άλλων κρατών αλλά και το μέγεθος της οικονομίας της είναι σχετικά περιορισμένη. Ωστόσο, διαχρονικά, η συσσώρευση πλεονασμάτων έχει ωθήσει την Κίνα ώστε να αποτελεί ένα διεθνή πιστωτή, πραγματοποιώντας επενδύσεις στο εξωτερικό, με συνέπεια να εξάγεται το πόρισμα ότι έως ένα βαθμό έχει έλεγχο σε κεφάλαια. Τέλος, υιοθετώντας το μοντέλο του Balassa και εξετάζοντας τα στατιστικά στοιχεία για τις κατηγορίες των εμπορευμάτων που εξάγει, και τα οποία θεωρούνται ως υψηλής προστιθέμενης αξίας, αποτιμάται ότι η Κίνα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή αυτών των προϊόντων. Άρα, δύναται να αποτυπωθεί ότι η Κίνα συνδυάζει, τουλάχιστον, ως ένα βαθμό τα στοιχεία που προτάσσονται από τον Keohane, για να χαρακτηριστεί ως οικονομικός ηγεμόνας, έχοντας σχετική σε ορισμένα και απόλυτη σε άλλα επάρκεια. Το αποτέλεσμα, παρόλα ταύτα, πρέπει να χαρακτηριστεί με επιφύλαξη, καθώς δίχως μια πλήρη συγκριτική μελέτη αυτών των στοιχείων για άλλα κράτη του διεθνούς συστήματος, λόγω έλλειψης άλλων ερευνών, είναι δύσκολη η παράθεση ολιστικών και εμπειριστατωμένων συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΓΟΥΑΝ

4.1 Εισαγωγή

Από την κατάρρευση του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, Bretton Woods, το δολάριο έχει καθιερωθεί άτυπα ως το παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα. Μια ματιά μόνο στα αποθεματικά ξένου συναλλάγματος που διακρατούν οι κεντρικές τράπεζες όλων των κρατών αρκεί για την επαλήθευση αυτής της υπόθεσης.⁵¹ Ως παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα ορίζεται το νόμισμα που χρησιμοποιείται περισσότερο από τις κεντρικές τράπεζες ως στοιχείο ενεργητικού. Επιπλέον, με βάση ένα παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα πραγματοποιείται η τιμολόγηση των προϊόντων και των δανείων (Ο' Brien και Williams, 2011, p. 310) ή όπως αναφέρουν, πιο συγκεκριμένα, οι Chen και Hu (2013, p. 5) ένα διεθνοποιημένο

---

⁵¹ Για παράδειγμα, το 61% των παγκόσμιων αποθεματικών ξένου νομίσματος είναι σε δολάρια, με το ευρώ να βρίσκεται στη δεύτερη θέση με ποσοστό 26%. Διαθέσιμο: <https://www.centralbanking.com/central-banking-journal/advertisement/2357296/renminbi-as-a-reserve-currency>. Επίσης, στον παρόν σύνδεσμο, βλ. μια ταχεία ανάλυση και για τη διεθνοποίηση του Γουάν.

νόμισμα είναι αυτό το οποίο χρησιμοποιείται περισσότερο στο διεθνές εμπόριο (δηλαδή τιμολόγηση προϊόντων/υπηρεσιών), στις ροές κεφαλαίων (δηλαδή αποτελεί το νόμισμα που χρησιμοποιείται στις κεφαλαιακές μεταβιβάσεις) και για συσσώρευση συναλλαγματικών αποθεμάτων (δηλαδή ως παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα).⁵² Οι Krugman και Obstfeld (2011, p. 525) συμπληρώνουν ότι το δολάριο αποτελεί ένα νόμισμα-όχημα, το οποίο διευκολύνει την κυκλοφορία νομισμάτων στη διεθνή αγορά συναλλάγματος.

Ωστόσο, με την εκδήλωση της διεθνούς οικονομικής κρίσης του 2007 τέθηκε ζήτημα αξιοπιστίας στο ισχυρότερο αποθεματικό νόμισμα. Ειδικώς, τον Μάρτιο του 2009, ο επικεφαλής της κεντρικής τράπεζας της Κίνας προέβη σε δηλώσεις ευθείας κριτικής απέναντι στο δολάριο, προτείνοντας την αντικατάστασή του (O'Brien και Williams, 2011, pp. 310-311). Για αυτό τον λόγο, πολλοί θεώρησαν ότι λόγω της κρίσης θα παρατηρούνταν μείωση της ζήτησης για δολάρια, αφήνοντας χώρο για την ανάπτυξη του Γουάν (Wang *et al.*, 2015, p. 55). Εξάλλου, δεν αποτελεί σύμπτωση το γεγονός ότι το δολάριο πλέον αναφέρεται ως διαπραγματευόμενο νόμισμα (Pardo *et al.*, 2018, p. 2)⁵³. Επιπλέον, είναι εμφανής η επιθυμία της Κίνας για τη διεθνοποίηση του νομίσματος της και της μετατροπής της Σαγκάης σε ένα παγκόσμιο χρηματοοικονομικό κέντρο (Huang *et al.*, 2011, p. 26)⁵⁴. Η Κίνα, λοιπόν, όπως έχει παρουσιαστεί παραπάνω, επιδιώκοντας τη βελτίωση της θέσης της στο διεθνές σύστημα και συνυπολογίζοντας το γεγονός ότι η διεθνής χρήση ενός νομίσματος συνιστά πηγή σκληρής εξουσίας (Viotti, 2014), διακρίνεται ότι η προώθηση του νομίσματος της αποτελεί άμεσο στόχο πολιτικής, συνιστώντας μάλιστα και τη σημαντικότερη εθνική στρατηγική της για τον 21^ο αιώνα (Chen και Hu, 2013, p. 6). Έτσι, ο Cohen (2012) υποστηρίζει ότι η Κίνα ακολουθεί καθαρά συγκεκριμένη στρατηγική διεθνοποίησης του νομίσματος της.

Ειδικά, με την έναρξη της διεθνούς οικονομικής κρίσης, με τη χρησιμοποίηση του χρηματοοικονομικού οργάνου των συμβάσεων ανταλλαγής νομισμάτων, ο Destais (2016, pp. 2253-2254) υπογραμμίζει ότι η Κίνα υιοθετεί αυτή τη μέθοδο, δηλαδή μέσω ανταλλαγών με τοπικά νομίσματα, για την προώθηση του νομίσματος της.⁵⁵

---

⁵² Το σημαντικότερο όλων αποτελεί το πετρέλαιο, σύμφωνα με τους O'Brien και Williams (2011, p. 303).

⁵³ Για την κατηγοριοποίηση των νομισμάτων ανάλογα με τη χρήση τους, βλ. τη μελέτη των Otero-Iglesias, M., και Steinberg, F. (2013), 'Is the Dollar becoming a negotiated currency? Evidence from the emerging markets', *New Political Economy*, 18 (3), pp. 309-336.

⁵⁴ Επιπλέον λόγοι για την επιδίωξη της Κίνας να διεθνοποιήσει το νόμισμα της, όπως παραπέμπει ο Chey (2015, p. 2) αποτελούν η μείωση της εξάρτησης της Κίνας από το δολάριο, η ενίσχυση της διεθνούς της επιρροής και η επιτάχυνση, στον εσωτερικό τομέα, των οικονομικών της μεταρρυθμίσεων.

⁵⁵ Επισημαίνεται, βέβαια, ότι μέσω αυτής της πολιτικής οι χώρες μπορούν να αυξάνουν τα συναλλαγματικά αποθέματα τους σε ξένο νόμισμα είτε χάριν ύπαρξης ρευστότητας, είτε για τη χορήγηση δανείων έκτακτης ανάγκης (Destais, 2016, pp. 2253-2254). Όμως, με τη μείωση των περιορισμών στον χρηματοοικονομικό τομέα, η δυνατότητα δανεισμού των κεντρικών τραπεζών σε ξένο νόμισμα ελλοχεύει επιπλέον κίνδυνος για την πρόκληση οικονομικής αστάθειας. Για παράδειγμα, δανείζοντας σε ξένο νόμισμα έχοντας ως εξασφαλίσεις περιουσιακά στοιχεία που

Συγκεκριμένα, η Κίνα για την προαγωγή της διεθνοποίησης του νομίσματος της έχει εισάγει περισσότερες από 23 συμφωνίες ανταλλαγής ξένου νομίσματος, αναπτύσσοντας με αυτό τον τρόπο τις νομισματικές της σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο (Destais, 2016, pp. 2259-2260), όπως παρατίθεται από τον Πίνακα (4.1). Φυσικά, με αυτή τη στρατηγική επιδιώκει την προώθηση του Γουάν ως μέσο διεθνών πληρωμών (Cohen, 2012, p. 362). Χαρακτηριστικά, είναι δυνατόν να αναγνωριστεί ότι η Κίνα μέσω του περιφερειακού συνασπισμού με τα κράτη της νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN) επιδιώκει την επιβολή του Γουάν, ως νόμισμα πραγματοποίησης των μεταξύ τους συναλλαγών, ερμηνεύοντας αυτή την κίνηση, ως το πρώτο βήμα της στρατηγικής της για τη διεθνοποίηση του Γουάν (Chao, 2016), με τον Zhang (2009) επίσης να συμφωνεί ότι η αύξηση της περιφερειακής χρήσης του Γουάν αποτέλεσε το πρώτο στάδιο για την προώθηση του.

Συμπληρωματικά, όπως σημειώνει ο Kwon (2015, p. 78), η Κίνα κατέχει περισσότερα από 3,9 τρις αποθεματικών ξένου συναλλάγματος, με αποτέλεσμα μελλοντικά η διεθνοποίηση του Γουάν να αποτελεί εύλογο σενάριο.⁵⁶ Υπολογίζεται ότι από αυτό το νούμερο, περίπου το 70% είναι σε δολάρια, τα οποία επανεπενδύονται σε έντοκα γραμμάτια αμερικάνικου δημοσίου (Vermeiren και Dierckx, 2012, p. 1658). Πάνω σε αυτό το ζήτημα, ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη των Dooley *et al.* (2003), οι οποίοι ανέλυσαν ότι αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Κίνα, υιοθετώντας μοντέλα με προσανατολισμό στις εξαγωγές για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των εγχώριων τους επιχειρήσεων, διατήρησαν χαμηλές τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων τους, συσσωρεύοντας ξένο συνάλλαγμα (δολάρια), τα οποία ανακατευθύνονταν προς τις ΗΠΑ, αγοράζοντας περιουσιακά στοιχεία με σκοπό τη διατήρηση της μεγαλύτερης ξένης αγοράς σε επίπεδα πλούτου για την πώληση των εξαγωγικών τους προϊόντων και υπηρεσιών.⁵⁷ Όμως, λέγεται ότι η στρατηγική αυτή, δηλαδή της απόκτησης και κράτησης αμερικάνικων περιουσιακών στοιχείων, οδηγεί περισσότερο στην ενίσχυση του δολαρίου, παρά στην προώθηση του Γουάν. Ακόμη, και όσοι θεωρούν ότι το δολάριο βρίσκεται σε πτώση, αναγνωρίζουν ότι η Κίνα βρίσκεται σε 'παγίδα', λόγω της μεγάλης αξίας, σε δολάρια, αμερικανικών περιουσιακών στοιχείων που έχει στην κατοχή της (Germain και Schwartz, 2017, p. 19).

τιμολογούνται στο εγχώριο νόμισμα, μπορεί να προκύψουν ασυμμετρίες στις τιμές μεταξύ του δανεισθέν ποσού και των τιμών που καλύπτουν οι εξασφαλίσεις.

⁵⁶ Παρόλα ταύτα, σε θεωρητική βάση οι ανοιχτές οικονομίες με κυμαινόμενο σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών και κινητικότητας κεφαλαίου δεν απαιτούν την ανάγκη διατήρησης αποθεματικών ξένου συναλλάγματος (Obstfeld *et al.*, 2010, p. 4), το οποίο συνομολογεί ότι η ανωτέρω υπόθεση μπορεί να είναι εσφαλμένη.

⁵⁷ Από την άλλη, αξιωματούχοι των ΗΠΑ έχουν ασκήσει κριτική στην Κίνα για την εμπορική στρατηγική που ακολουθεί. Συγκεκριμένα, την περίοδο 2008-2010 είχε συνδέσει το Γουάν με το δολάριο, υιοθετώντας δηλαδή ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, πραγματοποιώντας ωστόσο παρεμβάσεις στην αγορά συναλλάγματος, αυξάνοντας την προσφορά κινέζικου νομίσματος, προκαλώντας την υποτίμηση του έναντι του δολαρίου με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της, κάνοντας τις εισαγωγές της στις ΗΠΑ πιο φθηνές (Wang, 2017, pp. 3-4).

Πάντως, η επιθυμία της Κίνας για τη διεθνοποίηση του Γουάν αποδεικνύεται από το γεγονός ότι, ενώ το 2012 δεν άνηκε ούτε στα πρώτα 30 νομίσματα προς χρήση στον κόσμο, πλέον αποτελεί το έκτο νόμισμα που χρησιμοποιείται περισσότερο στις παγκόσμιες συναλλαγές. Επί προσθέτως, από το 2015 αποτελεί το πέμπτο νόμισμα που περιλαμβάνεται στο καλάθι των Ειδικών Τραβηχτικών Δικαιωμάτων (Special Drawing Rights, SDR)⁵⁸ του ΔΝΤ, ενώ συνιστά και το κύριο νόμισμα που χρησιμοποιείται μεταξύ των συναλλαγών των ασιατικών χωρών, παραγκωνίζοντας το Γιεν Ιαπωνίας αλλά και το Αμερικάνικο Δολάριο (Pardo *et al.*, 2018, p. 1). Ειδικά, η αποδοχή του Γουάν από το ΔΝΤ και η προσθήκη του στο καλάθι νομισμάτων του SDR, σύμφωνα με τους McNally και Gruin (2017, p. 2) μπορεί να υποτεθεί ότι συμβολίζει την αποδοχή της Κίνας, μέσω του ΔΝΤ, στο δυτικό παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Πίνακας 4.1

Οι συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων της κεντρικής τράπεζας της Κίνας με τράπεζες άλλων κρατών

Χρονολογία	Κράτος	Αξία σε ξένο νόμισμα	Αξία σε Γουάν
2008	Ν. Κορέα	38 τρις	360 δις
2008	Μαλαισία	90 δις	180 δις
2008	Σιγκαπούρη	60 δις	500 δις
2009	Χονγκ	400 δις	490 δις
2009	Κονγκ	8 τρις	20 δις
2009	Λευκορωσία	38 δις	70 δις
	Αργεντινή		
2010	Ισλανδία	66 τρις	3.5 δις
2010	Ινδονησία	175 τρις	100 δις
2011	Μογγολία	4.4 τρις	15 δις
2011	Καζακστάν	167 δις	7 δις
2011	Ουζμπεκιστάν	140 δις	700 εκ
2011	Πακιστάν	320 δις	10 δις
2011	Ταϊλάνδη	5 δις	70 δις
2011	Ν. Ζηλανδία		25 δις
2012	Τουρκία	3 δις	10 δις
2012	Ουκρανία	19 δις	15 δις
2012	Η.Α.Ε.	20 δις	35 δις
2012	Βραζιλία	60 δις	190 δις

⁵⁸ Τα ειδικά τραβηχτικά δικαιώματα (SDR) δημιουργήθηκαν το 1969, στο πλαίσιο του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και αποτελούν λογιστικές καταχωρήσεις επί απαιτήσεων για συναλλαγματικά αποθέματα. Η αξία των SDR βασίζεται από ένα καλάθι πέντε νομισμάτων (αμερικανικό δολάριο, Ρενμίνμπι, γιεν, βρετανική στερλίνα και το ευρώ) (IMF, About IMF, Factsheet. Διαθέσιμο: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>).

2012	Αυστραλία	30 δις	200 δις
2013	Η. Βασίλειο	21 δις	200 δις
2013	Αλβανία	35.8δις	2 δις
2013	Ουγγαρία	375 δις	10 δις
2013	E.E.	45 δις	350 δις
2014	Ελβετία	21 δις	250 δις

Πηγή:List of Peoples Bank of China, 2014.

Ως εκ τούτου, σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η μελέτη των παραγόντων που οδηγούν στη διεθνή χρήση ενός νομίσματος, καθώς και σε ποιο βαθμό το κινέζικο νόμισμα πληροί τις προϋποθέσεις για τη διεθνοποίηση του, ώστε να πραγματοποιηθεί μια ολιστική παρουσίαση της ισχύος της Κίνας.

4.2 Παράγοντες διεθνοποίησης ενός νομίσματος

Ο Chen (2015, p. 4) αναφέρει ότι έχουν εκπονηθεί ποικίλες μελέτες στις οποίες ενσωματώνονται διαφορετικές προϋποθέσεις και χαρακτηριστικά που πρέπει να πληρούνται για τη διεθνοποίηση ενός νομίσματος. Για παράδειγμα, παρατίθενται οι ποσοτικές μελέτες με οικονομικά κριτήρια των Chinn και Frankel (2008) και Lee (2014). Από την άλλη, υπάρχουν συγγραφείς που χρησιμοποιούν ποιοτικές μεθόδους, όπως οι Dobson και Masson (2009), Cohen (2012), εφαρμόζοντας οικονομικά κριτήρια για τη μελέτη της δυνατότητας διεθνοποίησης του Γουάν. Αντιθέτως, συγγραφείς, όπως οι Chen (2013), Helleiner και Malkin (2012) διεξάγουν την έρευνα τους εξετάζοντας πολιτικούς παράγοντες, όπως η διεθνής ισχύς της Κίνας ή/και τους εγχώριους πολιτικούς θεσμούς της. Ο Chey (2012) επίσης εντάσσει στην ανάλυση του ότι οι προϋποθέσεις διεθνοποίησης ενός νομίσματος αφορούν σε κριτήρια, όπως την εμπιστοσύνη στο νόμισμα, τη ρευστότητα, τα δίκτυα εξωτερικότητας, και παράγοντες εγχώριας πολιτικής και θεσμικής διάθρωσης, επηρεάζοντας και άμεσα και έμμεσα την οικονομία, ενώ οι He *et al.* (2016) προσθέτουν ότι ακόμα και παράγοντες κουλτούρας επηρεάζουν τη διεθνή χρήση ενός νομίσματος, όπως λόγου χάριν η γλώσσα.

Οι Papaioannou και Portes (2008, p. 4), ωστόσο, συμφωνούν ότι πέρα από τα γενικά κριτήρια που ορίζει ο κάθε συγγραφέας/ερευνητής στην ανάλυση του, οι προϋποθέσεις για τη διεθνοποίηση ενός νομίσματος πηγάζουν από τα δίκτυα εξωτερικότητας και από τις σχετικές απώλειες της διαφοροποίησης. Έτσι, γενικά κριτήρια που προάγουν τη διεθνή χρήση ενός νομίσματος αποτελούν η εγχώρια και διεθνής φιλελευθεροποίηση της οικονομίας, η ύπαρξη σταθερής ανάπτυξης και η σταθερότητα στα μακροοικονομικά μεγέθη, η χώρα να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο διεθνές εμπόριο και στην παγκόσμια οικονομία, όπως και να ασκεί «ήπια ισχύ (soft power)» (Chen και Hu, 2013, p. 7). Επιπλέον, και άλλοι συγγραφείς, όπως οι Eichengreen και Mathieson (2000), χρησιμοποιώντας οικονομικούς συντελεστές περιγράφουν ότι για τη διεθνοποίηση ενός νομίσματος κριτήρια αποτελούν το μέγεθος της οικονομίας και του εμπορίου, ο βαθμός ανάπτυξης του χρηματοοικονομικού συστήματος, τα δίκτυα εξωτερικότητας και η εμπιστοσύνη στην αξία του νομίσματος.

Ο Smaghi (2008), από την άλλη, θέτει ως επίκεντρο για τη διεθνοποίηση ενός νομίσματος παράγοντες που πηγάζουν από την ύπαρξη σταθερών πολιτικών θεσμών σε συνδυασμό με οικονομικούς συντελεστές. Στα οικονομικά κριτήρια συμφωνεί ότι ρόλο έχει η διεθνής οικονομική θέση του κράτους στην παγκόσμια οικονομία και η συμβολή του στο διεθνές εμπόριο, καθώς διατείνεται ότι υφίστανται οικονομίες κλίμακας και δίκτυα εξωτερικότητας για τη χρήση του νομίσματος στις διεθνείς συναλλαγές, το οποίο οδηγεί και άλλους στη χρήση του ίδιου νομίσματος. Επιπλέον, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καταλαμβάνοντας μεγάλο ποσοστό στη διαμόρφωση του παγκόσμιου ΑΕΠ, έχουν μεγάλη σημασία για τη διεθνή χρήση ενός νομίσματος. Ως εκ τούτου, το βάθος, το μέγεθος, η ρευστότητα και η αποτελεσματικότητα μιας χρηματοοικονομικής αγοράς προάγουν τη χρήση ενός νομίσματος.⁵⁹ Ειδικώς, η Strange (1988) έχει τονίσει ότι το βάθος, η ρευστότητα και η ασφάλεια της χρηματοοικονομικής αγοράς ενός κράτους αποτελούν αιτίες προσέλκυσης χρήματος, το οποίο συνομολογεί στη μετουσίωση της σε παράγοντα δομικής ισχύος στην παγκόσμια οικονομία. Τέλος, ο πληθωρισμός και η αξία (ονομαστική επομένως) του νομίσματος αποτελούν αποθαρρυντικό ή ενθαρρυντικό παράγοντα για τη διεθνή χρήση ενός νομίσματος. Φυσικά, τυχόν υποτίμηση ή υψηλός πληθωρισμός λειτουργεί αποθαρρυντικά για τους επενδυτές στη διακράτηση ή στην επένδυση με αυτό το νόμισμα, λόγω της μείωσης της αξίας του. Επισημαίνεται, παράλληλα, ότι φαινόμενα αυτού του είδους δεν συνιστούν τυχαία περιστατικά, αλλά πως υπόκεινται σε λανθασμένες μακροοικονομικές πολιτικές και δομικές αδυναμίες μιας εθνικής οικονομίας. Αντίθετα, στους πολιτικούς και θεσμικούς παράγοντες υπάγονται, σύμφωνα με τον Smaghi, η ύπαρξη σταθερού πολιτικού συστήματος με τη δυνατότητα επιβολής και ορθής εφαρμογής των νόμων τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο, η χρηστή διακυβέρνηση και η ικανότητα άσκησης ήπιας ισχύος.

Στην παρούσα ανάλυση θα διεξαχθεί ποιοτική έρευνα διαχωρίζοντας τις προϋποθέσεις διεθνοποίησης ενός νομίσματος σε οικονομικές και πολιτικές. Έτσι, στις οικονομικές μεταβλητές θα εξεταστούν το μέγεθος της οικονομίας και του εμπορίου, δηλαδή η συμβολή της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία, παραπέμποντας σε στοιχεία όπως το ΑΕΠ και οι εμπορικές ροές, το βάθος του χρηματοοικονομικού συστήματος, μελετώντας την ελευθερία στην αγορά κεφαλαίων ανατρέχοντας σε στοιχεία για τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου που διεξάγονται με το Γουάν και τον πληθωρισμό για την ανάδειξη της σταθερότητας της συναλλαγματικής ισοτιμίας, προσδιορίζοντας την εμπιστοσύνη που δύναται να υπάρχει στο Γουάν. Αντίθετα, στους πολιτικούς παράγοντες περιλαμβάνονται η πολιτική σταθερότητα και η στρατιωτική ισχύς, καθώς και η δυναμική του κράτους να ασκεί ήπια ισχύ (Nye, 1990), έχοντας τη δυνατότητα να παρουσιάζει διεθνή επιρροή.

---

⁵⁹ Η θεωρία των αποτελεσματικών αγορών ερμηνεύει ότι οι χρηματοοικονομικές αγορές επεξεργάζονται με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες για την αξία των χρεογράφων, με συνέπεια να εντοπίζονται σπάνια επενδυτικές ευκαιρίες, δηλαδή χρεόγραφα που η αξία τους να είναι υποτιμημένη ή υπερτιμημένη (Bodie *et al.*, 2015).

4.3 Η περίπτωση του Γουάν

Όπως αναφέρθηκε και στο εισαγωγικό τμήμα αυτού του κεφαλαίου, η εκτενής βιβλιογραφία που έχει αναπτυχθεί για την περίπτωση διεθνοποίησης του Γουάν είναι δυνατόν να προκαλέσει σύγχυση για τις μεθόδους που δύναται να εξεταστούν. Στην παρούσα έρευνα θα γίνει διαπραγμάτευση αυτών που μπορεί να θεωρηθούν ως πιο σημαντικές και καθολικά αποδεκτές. Συνεπώς, στον Πίνακα (4.2) καταγράφονται οι μεταβλητές που θα μελετηθούν για την εξέταση της φάσης που βρίσκεται η διεθνοποίηση του Γουάν.

Πίνακας 4.2

Οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες διεθνοποίησης ενός νομίσματος

Οικονομικοί παράγοντες

Πολιτικοί παράγοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Μέγεθος οικονομίας (μερίδιο ΑΕΠ στην παγκόσμια οικονομία) • Μέγεθος και συμμετοχή στο διεθνές εμπόριο επί του συνόλου της παγκόσμιας οικονομίας
	<ul style="list-style-type: none"> • Σταθερότητα στην τιμή του νομίσματος (πληθωρισμός και σταθερότητα συναλλαγματικών ισοτιμιών), μελετώντας και το μερίδιο της χώρας στις αγορές ξένου συναλλάγματος • Βάθος, ρευστότητα και βαθμός φιλελευθεροποίησης χρηματοοικονομικής αγοράς (π.χ. αγορά μετοχών, ομολόγων, παραγώγων)
	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτική σταθερότητα • Στρατιωτική ισχύς • Ήπια ισχύς

Πηγή: Βασισμένο (με ορισμένες τροποποιήσεις) στο Journal Compilation (2010) Institute of world economics and politics, Chinese academy of Social Sciences.

4.3.1 Οικονομικά κριτήρια

Αρχικώς, το μέγεθος μιας οικονομίας και η συμβολή της στην παγκόσμια οικονομία αποτελεί αξιόπιστο στοιχείο που καθορίζει τη διεθνή χρήση ενός νομίσματος. Συγκεκριμένα, σημαντικό ρόλο καταλαμβάνουν το μέγεθος της αγοράς, οι μεταβολές του ΑΕΠ και τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη (πληθωρισμός και ισοζύγιο πληρωμών) και το μερίδιο συμμετοχής του κράτους στο διεθνές εμπόριο. Απλουστευτικά, όσο μεγαλύτερα είναι αυτά τα μεγέθη, τόσο περισσότερο ανακύπτει η ανάγκη αλλά και παρέχεται η εμπιστοσύνη για τη χρήση του νομίσματος.

Το συνολικό εμπόριο εξαγωγών σε αγαθά και υπηρεσίες το 2017, τιμολογείται σε 22.991 τρις δολάρια, με την Κίνα να έχει μερίδιο 2.418 τρις, δηλαδή ποσοστό περίπου 10,5% του συνολικού όγκου των εξαγωγών (The world Bank, 2017). Άρα, όσον αφορά τις εξαγωγές, η Κίνα έχει το μεγαλύτερο μέγεθος, συνεισφέροντας στο 10,5% του παγκόσμιου εμπορίου. Συνεχίζοντας, οι παγκόσμιες εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών συνολικά κυμαίνονται σε 22.457 τρις δολάρια, με τις εισαγωγές της Κίνας να διαμορφώνονται σε 2.208 τρις δολάρια, αντιπροσωπεύοντας το 9,8% του παγκόσμιου εμπορίου εισαγωγών. Επομένως, προσθέτοντας τα μεγέθη αυτά, γίνεται φανερό ότι η Κίνα συνιστά τη μεγαλύτερη δύναμη στο παγκόσμιο εμπόριο, καταλαμβάνοντας την πρώτη θέση σε εισαγωγές και εξαγωγές.

Συνεχίζοντας, το επόμενο μέγεθος που θα αναλυθεί είναι το ΑΕΠ, το οποίο αποτελεί το σημαντικότερο μακροοικονομικό μέγεθος μιας οικονομίας, καθώς αντικατοπτρίζει τον συνολικό όγκο υπηρεσιών και προϊόντων που παράγει μια οικονομία.⁶⁰ Το ΑΕΠ της Κίνας σε πραγματικά μεγέθη αποτιμάται σε 12.238 τρις δολάρια, με το παγκόσμιο ΑΕΠ να διαμορφώνεται σε 80.684 τρις δολάρια και την Κίνα, επομένως, να καταλαμβάνει ποσοστό 15,1% και τη δεύτερη θέση στο σύνολο του παγκόσμιου παραγόμενου προϊόντος. Την πρώτη θέση καταλαμβάνουν οι ΗΠΑ, με ΑΕΠ 19.391 τρις δολάρια και ποσοστό 24%, αποτελώντας τη μεγαλύτερη οικονομία. Εντούτοις, ενδιαφέρον παρουσιάζει η έκθεση της τράπεζας HSBC⁶¹, σύμφωνα με την οποία η Κίνα έως το 2050 θα αποτελεί τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη σε όρους ΑΕΠ, το οποίο θα κυμαίνεται σε περίπου 24,5 τρις δολάρια, έναντι 22,3 τρις δολάρια των ΗΠΑ. Επομένως, αναδεικνύεται ότι σε όρους μακροοικονομικών μεγεθών, το Γουάν θα μπορούσε να ανταγωνίζεται ευθέως το δολάριο στο μέλλον.

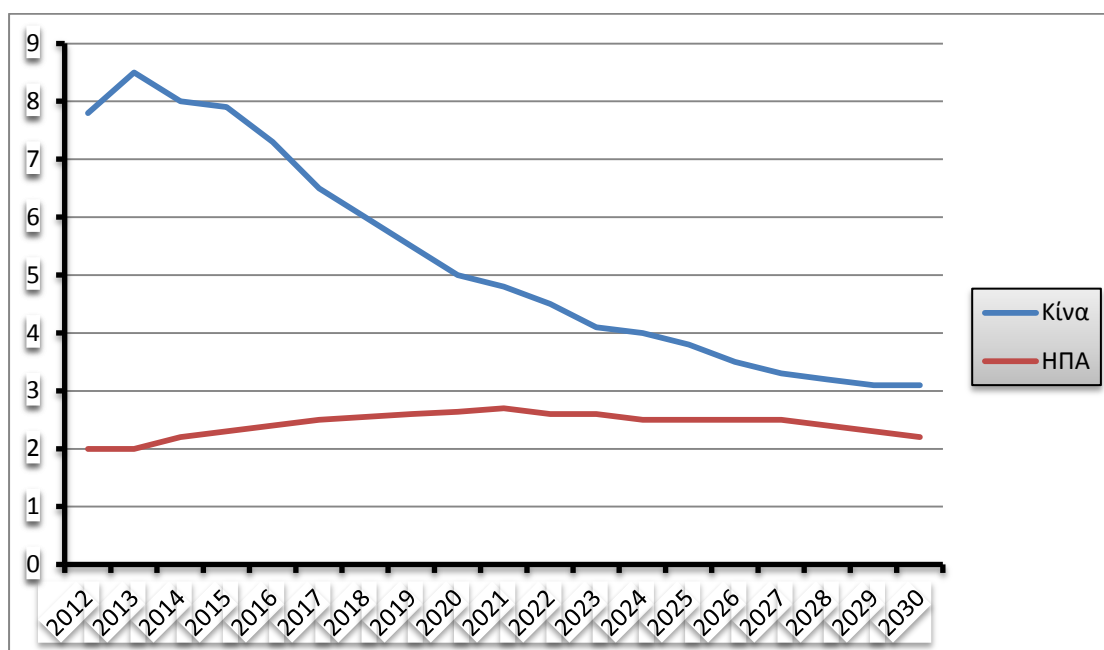
⁶⁰ Η σχέση που δίνει τη σύνθεση του ΑΕΠ είναι η εξής $ΑΕΠ = C + I + G + (X - M)$. Όπου C η κατανάλωση, I επενδύσεις, G οι δημόσιες δαπάνες, και X οι εξαγωγές και M οι εισαγωγές. Εναλλακτικά, βεβαίως, μπορεί απευθείας να παρατεθεί το αποτέλεσμα της σχέσης των μεταβλητών X και M , ως NX .

⁶¹ Η HSBC αποτελεί το πέμπτο μεγαλύτερο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα παγκοσμίως, σε όρους ελέγχου ξένων θυγατρικών και αριθμού χωρών που δραστηριοποιείται έχοντας φυσική παρουσία σε 54 κράτη (Dickens, 2011, p. 384). Ακόμη, σε όρους ενεργητικού αποτελεί το μεγαλύτερο ίδρυμα στην Ευρώπη, ενώ παγκόσμια βρίσκεται στην έβδομη θέση, με το ενεργητικό της να προσεγγίζει τα 2,37 τρις δολάρια (Insider, 2017. Διαθέσιμο: <http://www.insider.gr/epiheiriseis/trapezes/45639/oi-megalyteres-trapezes-toy-kosmoy-den-einai-amerikanikes>).

Φυσικά, και με βάση την ανωτέρω εκτίμηση της HSBC, όπως αποτυπώνεται και στο Διάγραμμα (4.1), το ΑΕΠ της Κίνας, σύμφωνα με προβλέψεις, θα συνεχίσει να μεγεθύνεται με υψηλότερους, αν και μειωμένους, ρυθμούς σε σχέση με εκείνο των ΗΠΑ. Αναλυτικότερα, οι ρυθμοί ανάπτυξης της Κίνας από το 2013, που σημείωσε και τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης, περίπου 8,5%, παρουσιάζουν ετησίως μειωτική τάση, ώστε το 2030 ο ρυθμός μεγέθυνσης της Κίνας να είναι 3%. Αντίθετα, ο ρυθμός ανάπτυξης των ΗΠΑ φαίνεται να παραμένει σταθερός ως και το 2030, ωστόσο σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με την Κίνα, σε ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ του 2-2,5%.

Διάγραμμα 4.1

Ποσοστό μεταβολής του ΑΕΠ Κίνας και ΗΠΑ

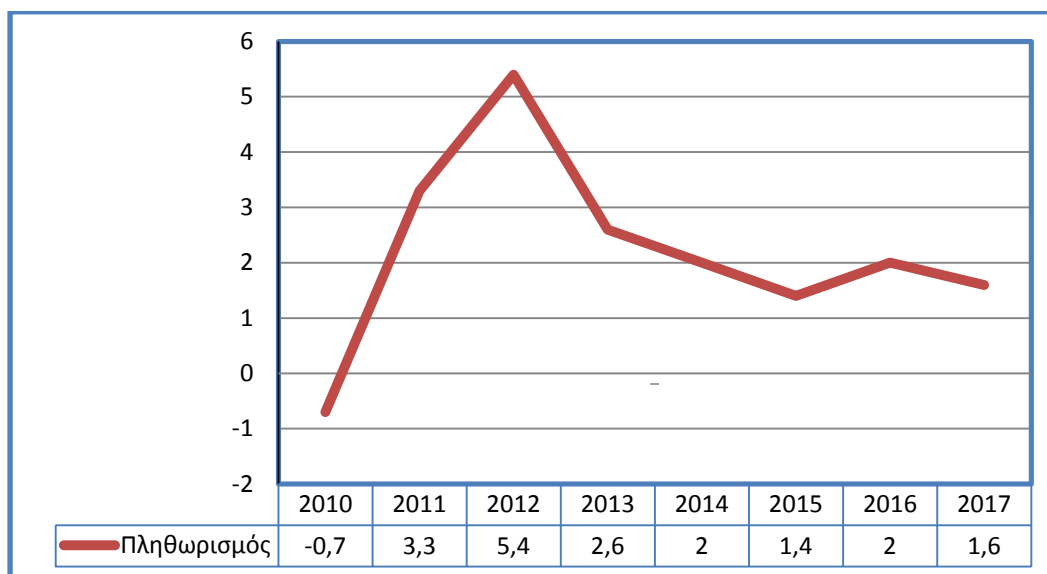
Πηγή: Economic intelligence unit in Morrison, 2018, p. 8.

Επόμενο στοιχείο που καθορίζει σε σημαντικό βαθμό τη διεθνή χρήση ενός νομίσματος αποτελεί ο πληθωρισμός, δηλαδή η μεταβολή των τιμών και ο κίνδυνος που απορρέει για τη μείωση της αγοραστικής δύναμης όσων διακρατούν ένα νόμισμα. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο πληθωρισμός ασκεί άμεση επίδραση στην αξία των περιουσιακών στοιχείων, μειώνοντας την πραγματική αξία των επενδυτικών αποδόσεων. Έτσι, η ύπαρξη υψηλού πληθωρισμού συνδέεται και με μειωμένα επίπεδα ρευστότητας (Ho και Lyke, 2017, p. 146). Ο πληθωρισμός στην Κίνα από το 2010 και έπειτα, όπου δρομολόγησε μεταρρυθμίσεις, προσεγγίζοντας το φιλελεύθερο μοντέλο οικονομικής οργάνωσης, και αφού υιοθέτησε στρατηγική διεθνοποίησης του νομίσματος της παραμένει σε σχετικώς σταθερά επίπεδα, όπως απεικονίζεται και στο Διάγραμμα (4.2). Άλλωστε, δεν πρέπει να ξεχνάμε τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στα αυξανόμενα επίπεδα πληθωρισμού και του εμπορικού ισοζυγίου, διότι ενδεχόμενος διαρκής πληθωρισμός οδηγεί τα εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα σε υψηλότερες τιμές σε σχέση με αυτά που προέρχονται από το εξωτερικό, αυξάνοντας

την ανάγκη για εισαγωγές από τη μία και μειώνοντας την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας από την άλλη, με συνέπεια την επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου (Georgakopoulos *et al.*, 2002, p. 443). Επομένως, ο πληθωρισμός της, και αφού οδηγήθηκε σε ένα μεικτό σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών, έκτοτε παραμένει κοντά στο 2%, με αποτέλεσμα τη διατήρηση σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, μειώνοντας τον επενδυτικό κίνδυνο.

Διάγραμμα 4.2

Πληθωρισμός Κίνας 2010-2017

Πηγή: IMF, 2018.

Σημασία έχει ακόμη και η σταθερότητα στις συναλλαγματικές ισοτιμίες για τη χρήση ενός νομίσματος, καθώς τυχόν υποτίμηση του νομίσματος συνομολογεί σε μείωση της αξίας του. Η Κίνα έχει υιοθετήσει από το 2010 και έπειτα ένα σύστημα διευθυνόμενων κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών (managed floating rate system) με αναφορά σε ένα καλάθι ξένων νομισμάτων (Wang, 2017)⁶². Να τονιστεί, όμως, ότι η Κίνα τείνει να αντιμετωπίζει έντονα προβλήματα στην τιμή του Γουάν, καθώς η σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας σημειώνει έντονες διακυμάνσεις, λόγω υπερβάλλουσας παραγωγικότητας, γεγονός το οποίο προκαλεί ανατίμηση του νομίσματος (Yilmazkuday, 2011, p. 593).

Για τη μεταρρύθμιση του νομισματικού συστήματος της Κίνας διατέλεσε η προσδοκία για τη διεθνοποίηση του Γουάν, προωθώντας τη μείωση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, προαπαιτούμενο για την ύπαρξη ευέλικτου συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών και ελευθερίας, επομένως, στη μετατρεψιμότητα του

⁶² Αποτελεί ουσιαστικά ένα σύστημα ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών βασισμένο στους κανόνες της προσφοράς και της ζήτησης, με τη διακύμανση του νομίσματος όμως να ανέρχεται έως μια αποδεκτή τιμή. Σε περίπτωση που η τιμή αυτή υπερβεί το προκαθορισμένο όριο, τότε η κεντρική τράπεζα παρεμβαίνει στην αγορά συναλλάγματος για την επαναφορά της ισοτιμίας στα φυσιολογικά επίπεδα (Ferguson, 2004, p. 334).

νομίσματος (Wang, 2017).⁶³ Ωστόσο, η μεταρρύθμιση του νομισματικού συστήματος της Κίνας και η ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού της συστήματος προϋποθέτουν την εναλλαγή του μοντέλου της από εξαγωγικού προσανατολισμού σε εγχώριας κατανάλωσης. (Nishimura και Sun, 2017). Τα στοιχεία δείχνουν ότι η μετάβαση αυτή είναι αρκετά δυσχερής, ενώ παράλληλα η Κίνα παρεμβαίνει ενίοτε στην αγορά συναλλάγματος, υποτιμώντας το νόμισμα της, για τη διατήρηση των εξαγωγών της σε υψηλά επίπεδα⁶⁴. Το γεγονός αυτό ασκεί αρνητικές επιδράσεις στους επενδύτες αλλά και σε κεντρικές τράπεζες για τη διακράτηση Γουάν, ως μέσο αποθήκευσης της αξίας, με τις υποτιμήσεις να μειώνουν την αξία του.⁶⁵ Για παράδειγμα, το 2016 προχώρησε επανειλημμένως σε υποτιμήσεις, ύστερα από τη μείωση των εμπορικών της πλεονασμάτων. Ενδιαφέρον δε παρουσιάζει η έρευνα των Li *et al.* (2017, p. 14-15), οι οποίοι μελετώντας τις παρεμβάσεις της κεντρικής τράπεζας της Κίνας στη συναλλαγματική ισοτιμία κατέληξαν πως η παρεμβατική πολιτική της Κίνας χρησιμοποιείται αρκετά συχνά και με μυστικό τρόπο και πραγματοποιείται, πρώτον, όταν υπάρχει υψηλή μεταβλητότητα στη συναλλαγματική ισοτιμία του Γουάν με το δολάριο με σκοπό τη σταθεροποίηση του⁶⁶, δεύτερον, για την επιρροή του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας, φέρνοντας τη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας σε επιθυμητά επίπεδα για την προώθηση των εμπορικών της στόχων και, τρίτον, όταν υπάρχει αυξομειώση του επιτοκίου διατραπεζικού δανεισμού της Κίνας (Shibro) και των ΗΠΑ.(Fed rate), αν και τονίζεται ότι αυτό έχει σημασία σε μικρότερο βαθμό, καθώς οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων στην Κίνα, έχουν ως αποτέλεσμα οι διακυμάνσεις στη συναλλαγματική ισοτιμία που προέρχονται από τις κεφαλαιακές ροές να είναι αμελητέες (Li *et al.*, 2017, p. 26). Κατά συνέπεια, παρατηρούμε και από τον Πίνακα (4.3) την πτωτική τάση του Γουάν ετησίως έναντι του δολαρίου, όπου από

---

⁶³ Πρόκειται για τη θεωρία του Mundell (1963), γνωστή και ως «τρίλημμα», καθώς είναι αδύνατο ένα κράτος να έχει σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες, κινητικότητα κεφαλαίου και αυτόνομη νομισματική πολιτική. Μπορούν να επιτευχθούν οι δυο στόχοι αλλά όχι και οι τρεις, διότι ο ένας αναιρεί τη λειτουργία του άλλου. Για παράδειγμα, η υψηλή κινητικότητα κεφαλαίου είναι αδύνατο να επιτύχει σε καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών.

⁶⁴ Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα των Kaihao και Yu (2016) σχετικά με την εναλλαγή του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας σε εγχώριας κατανάλωσης. Στη μελέτη τους, λοιπόν, επισημαίνουν ότι η αλλαγή αυτή καθίσταται σχεδόν αδύνατη, λόγω της μειωμένης εσωτερικής ζήτησης, ως απότοκο δημογραφικών παραγόντων και του συστήματος πρόνοιας. Συγκεκριμένα, από τη μια το υψηλό ποσοστό γήρανσης του πληθυσμού και το κακό συνταξιοδοτικό σύστημα από την άλλη, οδηγεί στην αύξηση των αποταμιεύσεων, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά η συνολική εσωτερική ζήτηση, επιδρώντας αναπόφευκτα και στα επίπεδα κατανάλωσης. Από την άλλη, ο Chou (2003) προσθέτει ότι η μειωμένη εσωτερική ζήτηση είναι συνέπεια και του χαμηλού εισοδήματος της πλειοψηφίας του εργατικού δυναμικού της Κίνας, το οποίο συνιστά τόσο αποτέλεσμα κυβερνητικών ρυθμίσεων όσο και συνέπεια της υπερπροσφοράς εργασίας. Επιπλέον, πάνω σε αυτό το ζήτημα, βλ. (Ding, N., (2015), 'Consumer credits and economic growth in China', *The Chinese economy*, 48 (4), pp. 269-278), ο οποίος αναλύει εκτενώς υπό ένα διαφορετικό πλαίσιο τους λόγους που η Κινέζικη οικονομία δεν μπορεί να μεταβεί σε εσωτερικής κατανάλωσης. (π.χ. περιορισμένο μέγεθος καταναλωτικών χορηγήσεων από τα τραπεζικά ιδρύματα).

⁶⁵ Αντίθετα, δεν πρέπει να λησμονούμε κράτη με σταθερά χαμηλό πληθωρισμό και πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών οδηγεί στην ανατίμηση του νομίσματος.

⁶⁶ Το μέγιστο αποδεκτό όριο διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας του Γουάν με το δολάριο που τέθηκε, το 2014, για παράδειγμα, υπήρξε 2%.

το 2013 ως και το 2016 η ισοτιμία διαμορφώθηκε από 6.14801 σε 6.75870\$, με το Γουάν να έχει υποτιμηθεί αυτή τη χρονική περίοδο έναντι του δολαρίου κατά 9,1%.

Πίνακας 4.3

Συναλλαγματική ισοτιμία Γουάν/δολάριο (2013-2017)

Έτος	Ισοτιμία Γουάν/δολάριο
2013	6.14801/\$
2014	6.16120/\$
2015	6.28539/\$
2016	6.64441/\$
2016	6.75870/\$

Πηγή: Bank for international settlements statistics, 2017.

Το ισοζύγιο πληρωμών, επίσης, αποτυπώνοντας τους γενικούς λογαριασμούς ενός κράτους φανερώνει την ευρωστία μιας οικονομίας και την αποτελεσματικότητα άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής. Έτσι, η εκδήλωση ελλειμμάτων στον προϋπολογισμό ενός κράτους μπορεί να συνεπάγεται επιπόλαια δημοσιονομική πολιτική ή έλλειψη ανταγωνιστικότητας και αδυναμία προσαρμογής στην παγκόσμια οικονομία, επιδεικνύοντας δομικές αδυναμίες. Εύλογα, μια καθαρά αρνητική θέση ενός κράτους αποθαρρύνει τη χρήση του νομίσματος και τη διακράτηση του, καθώς συνοδεύεται σε έλλειψη εμπιστοσύνης, προοιωνίζοντας μελλοντικές υποτιμήσεις. Κοιτώντας τα στοιχεία για το ισοζύγιο πληρωμών της Κίνας, αναδεικνύεται ότι παρουσιάζει σταθερότητα στα μακροοικονομικά της μεγέθη, με το δημόσιο χρέος να βρίσκεται στο 44% του ΑΕΠ. Αντίθετα, το χρέος των ΗΠΑ, και λόγω των υψηλών ελλειμμάτων στο εμπορικό ισοζύγιο αλλά και στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, λόγω επεκτατικών δημοσιονομικών πολιτικών, αυξάνεται συνεχώς. Συγκεκριμένα, το χρέος γενικής κυβέρνησης από το 2006 ως το 2016 έχει αυξηθεί από 64% σε 107% του ΑΕΠ, όπως διαφαίνεται και στον Πίνακα (4.4).

Πίνακας 4.4

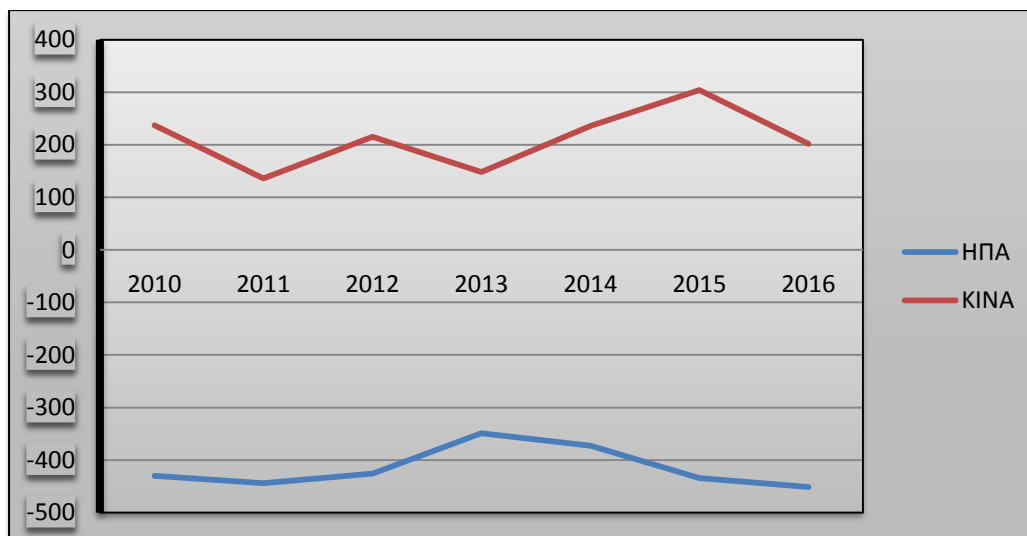
Χρέος γενικής κυβέρνησης ΗΠΑ και Κίνας ως ποσοστό του ΑΕΠ τους (2006-2016)

ΧΡΕΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΗΠΑ	ΚΙΝΑ
2006	64	25
2016	107	44

Πηγή: IMF, 2017.

Διάγραμμα 4.3

Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ΗΠΑ και Κίνας (2010-2016) σε \$ δις

Πηγή: IMF, 2017.

Όπως γίνεται αντιληπτό και από το Διάγραμμα (4.3), οι ΗΠΑ παρουσιάζουν διαρκή ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, φανερώνοντας πρόδηλα τη ραγδαία αύξηση του δημόσιου χρέους τους, όπως εμφανίστηκε και στον Πίνακα (4.4). Το γεγονός αυτό εποφθαλμιά αποσταθεροποιητικές τάσεις και δύναται να οδηγήσει στη μείωση της αξιοπιστίας του δολαρίου. Ειδικά, αναλυτές παραθέτουν ότι όσο διατηρείται το εξωτερικό έλλειμμα των ΗΠΑ και αυξάνει το εξωτερικό χρέος, τόσο πιθανότερη είναι μια ανώμαλη προσγείωση για το δολάριο και την αμερικάνικη οικονομία (Cohn, 2010, p. 214). Φυσικά, η συσσώρευση του χρέους των ΗΠΑ, οφείλεται στο διαχρονικά ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο, στο οποίο, ειδικώς, στις συναλλαγές με την Κίνα παρουσιάζει διαρκή και υψηλά ελλείμματα. Συγκεκριμένα, για το έτος 2017, για παράδειγμα, παρουσίασε στο διμερές της εμπόριο με την Κίνα, έλλειμμα ύψους 370 δις \$. Αντίθετα, η Κίνα απολαμβάνει υψηλά πλεονάσματα, τα οποία χρησιμοποιεί σε επενδύσεις στο εξωτερικό.

Πίνακας 4.5

Καθημερινές συναλλαγές για κάθε νόμισμα στην Αγορά Ξένου Συναλλάγματος (FOREX) (2010-2016 σε \$ δις και ποσοστό συνολικού μεριδίου)

Νόμισμα	2010	2013	2016
Δολάριο ΗΠΑ	3,371	4,662	4,438
Ευρώ	1,551	1,790	1,591
Γιεν Ιαπωνίας	754	1,235	1,096
Λίρα Βρετανίας	512	633	649

Δολάριο Αυστραλίας	301	463	348
Δολάριο Καναδά	210	244	260
Φράγκο Ελβετίας	250	276	243
Γουάν Κίνας	34	120	202

Πηγή: Bank for international settlements, 2017.

Εν συνεχεία, στην πράξη όμως, διακρίνοντας τις συναλλαγές στην αγορά ξένου συναλλάγματος από τον Πίνακα (4.5), η θέση της Κίνας είναι η έβδομη με 202 δις σε καθημερινές συναλλαγές. Όμως, πρέπει να διευκάνη η ανοδική πορεία που έχει σημειώσει, διότι μόλις σε εννέα έτη έχει ανέλθει κατά δέκα θέσεις, καθώς σύμφωνα με στοιχεία της Διεθνούς τράπεζας διακανονισμών, στον ίδιο πίνακα βρίσκονταν στην εικοστή θέση. Πάντως, όπως παραπέμπουν και τα στοιχεία του πίνακα, και παρά τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, η κυριαρχία του δολαρίου είναι αδιαμφισβήτητη, με συναλλαγές σε καθημερινή βάση αξίας 4,438 δις. Ενδιαφέρον δε παρουσιάζει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό συναλλαγών στην αγορά συναλλάγματος για το Γουάν πραγματοποιείται εξωχώρια και συγκεκριμένα στο Χονγκ Κονγκ, έχοντας προνομιακή θέση, εν αντιθέσει με τους αυστηρούς περιορισμούς της Κίνας για τη χρήση του Γουάν σε άλλα χρηματοοικονομικά κέντρα (Du, 2018).⁶⁷

Τέλος, το μέγεθος και η λειτουργία της χρηματοοικονομικής αγοράς ενός κράτους αποτελεί συνάρτηση του βαθμού ελευθερίας που εφαρμόζεται στις βραχυχρόνιες επενδύσεις χαρτοφυλακίου, καθορίζοντας σε μεγάλο βαθμό την προαγωγή της χρήσης ενός νομίσματος. Ο Fisher (2003) ανέδειξε ότι οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων οδηγούν σε λανθασμένη κατανομή των πόρων και σε περιορισμένη χρήση των νομισμάτων αυτών των χωρών. Έτσι, η ανάπτυξη μεγάλων χρηματοοικονομικών κέντρων ανέκαθεν διευκόλυνε την κυκλοφορία των νομισμάτων τους και, συνεπώς, τη διάχυση της χρήσης τους (Wu *et al.*, 2010, p, 68). Ο Garganas (2003) συμπληρώνει ότι η απόκτηση ενός μεγάλου χρηματοοικονομικού τομέα, ο οποίος αποκομίζει σημαντικά οφέλη στη χώρα, απαιτεί και την αυξημένη διεθνή χρήση του νομίσματος της χώρας, συνιστώντας στοιχεία αλληλένδετα. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αγορές μετοχών διευκολύνουν την εγκατάσταση κεφαλαίων, προάγουν επενδύσεις στις πιο παραγωγικές τεχνολογίες και παρέχουν ρευστότητα καθίσταται σαφές ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία ενός κράτους (Ho και Lyke, 2017, p. 143), (Qi, 2014). Ωστόσο, η κεφαλαιαγορά της Κίνας είναι αρκετά περιορισμένη σε σύγκριση, για παράδειγμα με τα μεγέθη της κεφαλαιαγοράς στις ΗΠΑ, γεγονός που οφείλεται στους χρόνιους περιορισμούς της Κινέζικης κυβέρνησης Lee, (2014), (IMI, 2017, pp. 19-20). Συμπληρωματικά, υπογραμμίζεται ότι η κεντρική τράπεζα της Κίνας (People bank of china) δεν έχει τη δυνατότητα να ασκεί αυτόνομη νομισματική

⁶⁷ Το Hong Kong λόγω του αναπτυγμένου του χρηματοοικονομικού τομέα και των πολιτικών δεσμών με την Κίνα (αποτελεί εσωτερικό αλλά ανεξάρτητο τμήμα της Κίνας) προτιμήθηκε για την εισαγωγή του Γουάν ως νόμισμα διεκπεραίωσης χρηματοοικονομικών συναλλαγών (Cheung και Yiu, 2017).

πολιτική, καθώς υπάγεται σε κρατικούς περιορισμούς, με συνέπεια την έλλειψη ευελιξίας στην πολιτική των συναλλαγματικών ισοτιμιών, εμποδίζοντας τις ροές κεφαλαίων (Kwon, 2015). Επιπλέον, η πρόσβαση ξένων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων στην Κίνα είναι περιορισμένη λόγω αυστηρών νομοθετικών ρυθμίσεων, με τα χρηματοπιστωτικά και μη χρηματοπιστωτικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα να υπάγονται στο κράτος.⁶⁸ Σύμφωνα με τα παραπάνω, όπως προβάλλουν οι Liu και Wang (2017) η αγορά μετοχών στην Κίνα διακρίνεται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Λόγου χάριν, επηρεάζεται περισσότερο από κυβερνητικές παρεμβάσεις παρά λειτουργεί από τους νόμους της αγοράς, αποτελείται κυρίως από μεμονωμένους επενδυτές και όχι από θεσμικούς επενδυτές και, τέλος, ότι βρίσκεται ακόμη υπό ανάπτυξη, λόγω έλλειψης αγοράς παραγώγων για τη διασπορά του κινδύνου (Liu και Wang, 2017, p. 441).

Πίνακας 4.6

Αξία παραγώγων με βάση το νόμισμα τιμολόγησης σε \$ δις (2017)

Δολάριο	231,263
Ευρώ	150,171
Γιέν	53,610
Λίρα Η. Βασιλείου	49,827
Φράγκο Ελβετίας	8,364
Δολάριο Καναδά	15,032
Κορόνα Σουηδίας	8,253
Υπόλοιπα νομίσματα	84,364

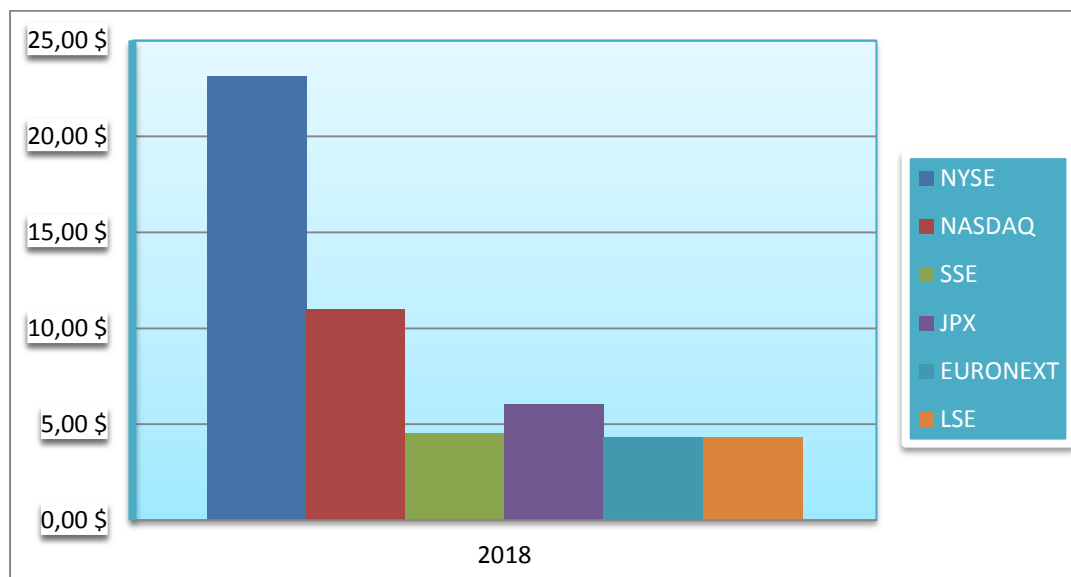
Πηγή: Bank for international settlement, 2017

Βλέπουμε στον Πίνακα (4.6), λοιπόν, ότι το Γουάν είναι ανύπαρκτο στις αγορές παραγώγων, ως αποτέλεσμα της έλλειψης αγοράς παραγώγων στην Κίνα, αλλά και των περιορισμών για την εξωχώρα χρήση του, με τα δολάρια ΗΠΑ αντίθετα να χρησιμοποιούνται σε ποσοστό 44% επί των συνολικών συναλλαγών, συνιστώντας το κύριο νόμισμα τιμολόγησης παραγώγων αλλά και της πλειοψηφίας της αγοράς που εκδίδει παράγωγα, αποδεικνύοντας παράλληλα το μέγεθος, το βάθος και τη ρευστότητα της κεφαλαιαγοράς της.

⁶⁸ Για παράδειγμα, για την παρουσίαση του νομοθετικού πλαισίου και των ρυθμιστικών αρχών στην Κίνα, καθώς και σύγκρισης με αυτό των ΗΠΑ και του Η. Βασιλείου, όσον αφορά την κεφαλαιαγορά, βλ. Zhou, T. (2015), 'Is the CSRC protecting a "level playing field" in China's capital market: Public enforcement, fragmented authoritarianism and corporatism', *Journal of corporate law studies*, 15:2, pp. 377-406, DOI:10.1080/14735970.2015.1044770.

Διάγραμμα 4.4

Κεφαλαιοποίηση αγοράς μετοχών ΗΠΑ (NYSE, Nasdaq), Κίνας (Shanghai stock exchange), Ολλανδίας (Euronext Amsterdam stock exchange) Ιαπωνίας (Tokyo stock exchange) και Η. Βασιλείου (London stock exchange) 2018, σε τρις δολάρια

Πηγή: Stock Market clock.com, 2018.

Αν και εκθέτεται από το Διάγραμμα (4.4) ότι η αγορά μετοχών της Σαγκάη βρίσκεται στην τέταρτη θέση ως προς τα 6 μεγαλύτερα χρηματιστήρια παγκοσμίως, αναδεικνύοντας αντίθεση σε σχέση με τις παραπάνω αναφορές, στην ουσία απέχει πολύ από τα μεγέθη των ΗΠΑ (NYSE και Nasdaq). Εξάλλου, ενώ η αγορά μετοχών ενός κράτους, συνήθως ταυτίζεται με το μέγεθος της εθνικής οικονομίας, στην περίπτωση της Κίνας υπάρχει μεγάλη απόκλιση, δείχνοντας ότι είναι συρρικνωμένη σε σχέση με το μέγεθος που θα έπρεπε να έχει.⁶⁹ Ακόμη, διάφορες μελέτες αποδεικνύουν ότι η αγορά μετοχών στην Κίνα είναι υψηλού ρίσκου με τις αποκλίσεις από τις αποδόσεις του γενικού δείκτη του Χρηματιστηρίου της Σαγκάης να είναι πολύ μεγάλες. Περαιτέρω, ο μεγάλος όγκος δημόσιων εταιριών στο ΧΣ οδηγεί συχνά σε παραβάσεις των κανονισμών λειτουργίας, με συνέπεια την αναποτελεσματική λειτουργία της αγοράς (Li και Zhou, 2016), ενώ σημειώνεται πως το 30% των μετοχικών μερισμάτων καταλήγει στην κυβέρνηση (Pham, 2018), δείχνοντας την έντονη κρατική παρέμβαση στην αγορά μετοχών στην Κίνα. Επί προσθέτως, συνολικά, η ξένη ιδιοκτησία μετοχικών μερισμάτων είναι μόνο 200 δις, ενώ οι μεταβολές των τιμών περιορίζονται σε 10% την ημέρα, όπου με την υπέρβαση αυτών η ανταλλαγή οποιασδήποτε μετοχής αυτόματα απορρίπτεται (Carpenter *et al.*, 2018).⁷⁰ Τέλος, παρατηρείται η κακή πληροφόρηση στην αγορά μετοχών της Κίνας, το οποίο

⁶⁹ Συγκεκριμένα, το μέγεθος της κεφαλαιοποίησης της σε σχέση με το ΑΕΠ της Κίνας είναι στο 65%, σε σύγκριση με των ΗΠΑ που προσεγγίζει το 147%, για το έτος 2016. Διαθέσιμο: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/Stock_market_capitalization/

⁷⁰ Θυμίζουμε, όπως είδαμε από το παραπάνω διάγραμμα, ότι η κεφαλαιοποίηση του ΧΣ είναι σχεδόν στα 5 τρις για τη διαπίστωση του πενιχρού ύψους της ξένης ιδιοκτησίας μετοχών στο ΧΣ.

συμβολίζει την έλλειψη υψηλής ρευστότητας και αποτελεσματικότητας (Chordia *et al.*, 2008), (Carpenter *et al.*, 2018).

Κλείνοντας με τη μελέτη των οικονομικών κριτηρίων, η αγορά ομολόγων της Κίνας επίσης προβάλλεται ότι υπολείπεται σε σύγκριση με αυτές των αναπτυγμένων χωρών. Όπως επιδεικνύεται και από τους Πίνακες (4.7) και (4.8), οι αγορές ομολόγων της Κίνας υστερούν με αυτές των υπολοίπων κρατών σε μεγάλη κλίμακα.⁷¹ Βλέπουμε, επομένως, τη μικρή ρευστότητα και κυκλοφορία των ομολόγων σε Γουάν, δείχνοντας το περιορισμένο βάθος της κεφαλαιαγοράς της Κίνας και σε αυτό το στοιχείο ενεργητικού. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό ότι όσον αφορά τα εταιρικά ομόλογα έχουν παρατηρηθεί πολλές αθετήσεις πληρωμών από το 2014 και έπειτα, από κρατικής ιδιοκτησίας εταιρίες, με τους επενδυτές να βρίσκονται σε υψηλή έκθεση κινδύνου, γεγονός το οποίο εγείρει αμφιβολίες για τη λειτουργικότητα των υπηρεσιών αξιολόγησης των χρεογράφων και του ρυθμιστικού πλαισίου της αγοράς (Huang *et al.*, 2018).⁷² Μολονότι, επισημαίνεται ότι η ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς ομολόγων στην Κίνα είναι συνεχής, ενώ αναμένεται και η απελευθέρωση της και σε ξένους επενδυτές ενισχύοντας τη διεθνή κυκλοφορία του Γουάν. Όμως, όλα τα παραπάνω έχουν συμβάλει ώστε η εξωχώρα αγορά ομολόγων των οποίων τα κινέζικα χρεόγραφα τιμολογούνται σε δολάρια, αν και είναι μικρότερη, να έχει υψηλότερη κεφαλαιοποίηση από της εγχώριας (Chong, 2017).

Πίνακας 4.7

Αξία αγοράς ομολόγων σε εγχώριο νόμισμα σε \$ δις, 2016

	Κρατικά ομόλογα	Εταιρικά ομόλογα	Συν.
ΗΠΑ	19,472.9	21,376.7	40,849.6
ΙΑΠΩΝΙΑ	8965.8	670.8	9636.6
Ε.Ε.	7991.4	6786.6	14,777.9
ΚΙΝΑ	4974.0	2155.0	7129.0
ΑΣΙΑ	7521.2	3940.6	11,462.9

Πηγή: Park, 2017, p. 2829.

⁷¹ Σε αυτό το σημείο για μια παρουσίαση των προβλημάτων και των παραγόντων ανάπτυξης αγοράς ομολόγων στην Ασία, βλ. Suk Hyun, Donghyun Park & Shu Tian (2017), 'Infrastructure Bond Markets Development in Asia: Challenges and Solutions', Global Economic Review.

⁷² Να αναφερθεί ωστόσο ότι η ανάπτυξη της αγορών ομολόγων (καθώς και οι τιμές), σύμφωνα με πολλές έρευνες, συσχετίζεται άμεσα με το μέγεθος της αγοράς μετοχών. Στην περίπτωση της Κίνας, όμως, διαφαίνεται ότι το μέγεθος των δυο αυτών αγορών εμφανίζει μεγάλη απόκλιση.

Πίνακας 4.8

Βάθος εγχώριας (ίδιο νόμισμα) αγοράς ομολόγων ως ποσοστό επί του ΑΕΠ τους, 2016

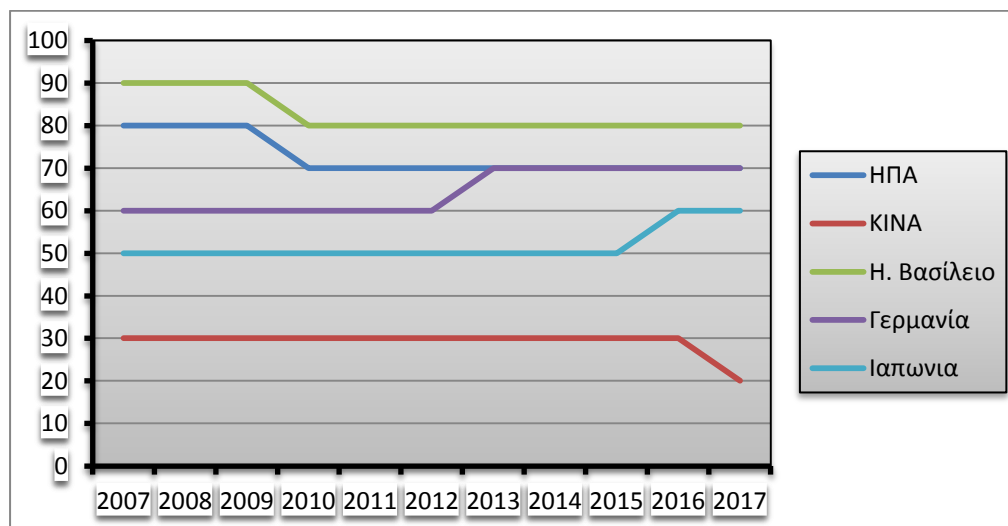
	Κρατικά ομόλογα	Εταιρικά ομόλογα	Συν.
ΗΠΑ	104.9	115.2	220.1
ΙΑΠΩΝΙΑ	189.5	14.2	146.7
Ε.Ε.	66.7	56.6	123.3
ΚΙΝΑ	43.7	18.9	62.6
ΑΣΙΑ	42.2	22.1	64.4

Πηγή: Park, 2017, p. 2830.

Τέλος, χρησιμοποιώντας γενικούς δείκτες, όπως το δείκτη ελευθερίας στην κίνηση κεφαλαίων, ο οποίος συνιστά μια αρκετά αξιόπιστη λύση (Capital Account Openness Index)⁷³, αναδεικνύεται ο βαθμός απελευθέρωσης των κεφαλαιακών ροών σε μια εθνική οικονομία. Σύμφωνα με αυτό τον δείκτη, στον οποίο η ανώτερη τιμή ισούται με το 1, διαφαίνεται ο βαθμός της φιλελευθεροποίησης της εγχώριας χρηματοοικονομικής αγοράς της κάθε χώρας.⁷⁴

Διάγραμμα 4.5

Βαθμός χρηματοοικονομικής ελευθερίας (ΗΠΑ, Κίνα, Η. Βασίλειο, Γερμανία, Ιαπωνία), 2007-2017

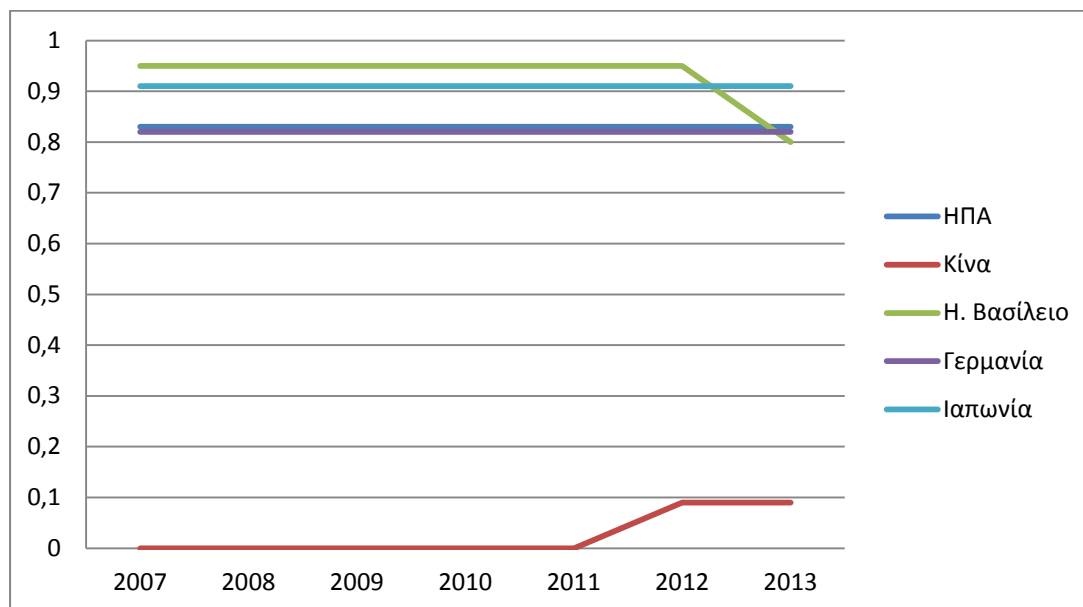
Πηγή: The Heritage Institute, 2018

⁷³ Ο δείκτης αυτός είναι διαθέσιμος για κάθε είδους περιουσιακό στοιχείο πραγματικό ή χρηματοοικονομικό, περιέχοντας κάθε συγκεκριμένο στοιχείο ενεργητικού (π.χ. μετοχές, παράγωγα κ.α.).

⁷⁴ Ένας εναλλακτικός τρόπος μέτρησης της κινητικότητας κεφαλαίων αποτελεί η συσχέτιση μεταξύ των εγχώριων αποταμιεύσεων και των επενδύσεων. Όσο υψηλότερος είναι ο συντελεστής τόσο περισσότερο διαφαίνεται ότι οι επενδύσεις χρηματοδοτούνται από τα εγχώρια κεφάλαια, δείχνοντας ότι η κινητικότητα κεφαλαίων είναι περιορισμένη (μοντέλο των Feldstein και Hariooka, 1980)

Διάγραμμα 4.6

Γενικός δείκτης φιλελευθεροποίησης ΗΠΑ, Κίνας, Ηνωμένου Βασιλείου, Γερμανίας και Ιαπωνίας (περιλαμβάνει όλες τις κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων)

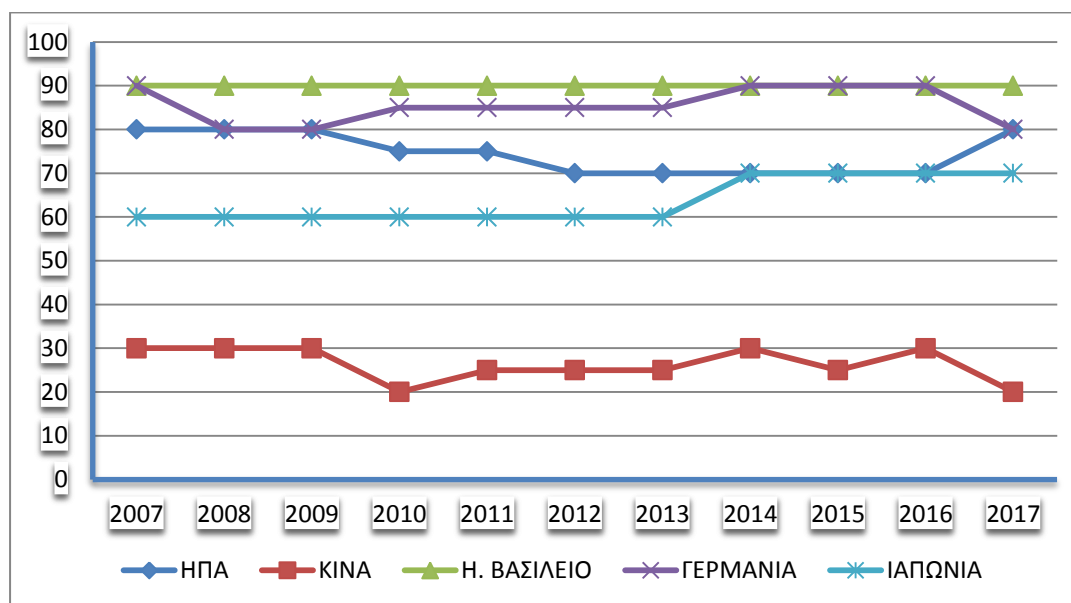
Πηγή: IMF, 2018

Από τα Διαγράμματα (4.5 και (4.6) προκύπτει ότι η χρηματοοικονομική αγορά στην Κίνα είναι περιορισμένης έκτασης, με το δείκτη φιλελευθεροποίησης να βρίσκεται πολύ χαμηλά, αφού παρά τις μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιεί η Κινέζικη κυβέρνηση για την άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, το καθεστώς πλήρους απελευθέρωσης της εγχώριας χρηματοοικονομικής αγοράς της παραμένει μακριά. Ειδικώς, σε σύγκριση με τις αναπτυγμένες οικονομίες των υπόλοιπων κρατών, είναι εμφανής η απόκλιση του βαθμού φιλελευθεροποίησης των αγορών.

Οι Fung *et al.* (2013) ισχυρίζονται ότι ένας από τους βασικούς παράγοντες που θα συνεισφέρει στη διεθνή χρήση του Γουάν είναι η ανάγκη για την πλήρη και ευέλικτη μετατρεψιμότητα του, ώστε οι επενδύτες να αποκτήσουν εμπιστοσύνη και, εν συνεχεία, να το περιλαμβάνουν στα επενδυτικά τους χαρτοφυλάκια. Άρα, ενδιαφέρον εκδηλώνει και το Διάγραμμα (4.7), στο οποίο διαφαίνεται ο βαθμός επενδυτικής ελευθερίας, περιλαμβάνοντας διάφορους νομοθετικούς και εποπτικούς παράγοντες. Τονίζεται δηλαδή ότι οι μετρήσεις πραγματοποιούνται με γνώμονα τον ευρύτερο βαθμό χρηματοοικονομικής ελευθερίας (π.χ. προσφορά χρηματοοικονομικών προϊόντων, ελευθερία θεσμικών επενδύτων κ.α.). Έτσι, διαφαίνεται και εδώ ο πενιχρός βαθμός επενδυτικής ελευθερίας στην Κίνα σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη που διαθέτουν αναπτυγμένες χρηματοοικονομικές αγορές, πιστοποιώντας συνολικά τη σύμπραξη μεταξύ στοιχείων και θεωρητικών συζητήσεων για τις αδυναμίες που εμφανίζονται στη χρηματοοικονομική αγορά της Κίνας.

Διάγραμμα 4.7

Βαθμός επενδυτικής ελευθερίας (ΗΠΑ, Κίνα, Η. Βασίλειο, Γερμανία, Ιαπωνία), 2007-2017

Πηγή: The heritage Institute, 2018

Επομένως, γίνεται σαφές ότι η διεθνοποίηση του Γουάν απέχει πολλά στάδια από την προσέγγιση της ισχύος του δολαρίου σε όλες τις κατηγορίες. Παρά το γεγονός ότι η Κίνα υπερέχει σε σημαντικούς οικονομικούς παράγοντες, όπως η συμμετοχή στο διεθνές εμπόριο ή/και η σταθερότητα των μακροοικονομικών της μεγεθών, το ΑΕΠ αλλά και με βάση τις εκτιμήσεις για το μελλοντικό μέγεθος του, η διεθνής χρήση του, όπως και οι μελλοντικές προβλέψεις για τη χρήση του είναι δυσοίωνες.

Ωστόσο, πέρα από το συμπέρασμα που εξάχθηκε για το στάδιο της διεθνοποίησης του Γουάν, μπορούμε να καταλήξουμε σε ένα ακόμα συμπέρασμα, ότι η Κίνα επιθυμεί την αύξηση της χρήσης του νομίσματος της, αλλά δεν δείχνει να επιδιώκει τη διεθνοποίηση του. Σε ενδεχομένη διεθνοποίηση του Γουάν, θα αναγκαστεί να υπονομεύσει το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης της. Άλλωστε, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της νομισματικής δύναμης του Cohen (2006), δηλαδή τη διεθνή ρευστότητα, τη διατήρηση αποθεματικών και τη δυνατότητα δανεισμού, βλέπουμε ότι η Κίνα, όπως αναλύει ο Kwon, έχει τη δυνατότητα να ασκεί αυτόνομη νομισματική πολιτική, λόγω του πλεονεκτήματος ότι κατέχει ένα μεγάλο ποσοστό του χρέους των ΗΠΑ, καθώς και ξένου συναλλάγματος. Όμως, μη έχοντας επάρκεια στα υπόλοιπα στοιχεία δεν επιθυμεί να απειλήσει την ηγεμονία των ΗΠΑ, αφού το δολάριο αποτελεί με διαφορά το πιο χρησιμοποιούμενο νόμισμα. Διαφαίνεται να επιθυμεί όμως να χρησιμοποιήσει τον μεγάλο όγκο αμερικάνικων χρεογράφων δημοσίου που κατέχει στα αποθεματικά ξένου συναλλάγματος της για διασπορά του κινδύνου, αντισταθμίζοντας οποιαδήποτε απώλεια της αξίας του νομίσματος της έναντι του δολαρίου (Kwon, 2015, p. 84). Πάντως, η συγκεκριμένη οπτική θα εξηγηθεί εκτενέστερα στο τελευταίο κεφάλαιο, στα συμπεράσματα.

4.3.2 Πολιτικά κριτήρια

Η εγχώρια πολιτική και η σταθερότητα των θεσμών υποβοηθούν στη θεμελίωση εμπιστοσύνης για ένα νόμισμα (Walters, 2006). Επιπλέον, η διεθνοποίηση ενός νομίσματος υπάγεται σε εσωτερικές συγκρούσεις, ανάλογα με τα οφέλη και τα κόστη ομάδων συμφερόντων, επιδρώντας στην πολιτική σταθερότητα (Helleiner και Malkin, 2012). Άρα, συνεχίζοντας με τα πολιτικά κριτήρια η διεθνοποίηση του Γουάν επίσης συναντά εμπόδια. Όσον αφορά την εγχώρια πολιτική κατάσταση, το κυβερνών κόμμα παραμένει αυταρχικό με αυθαίρετη συμπεριφορά, ενώ ο τρόπος λήψης αποφάσεων δεν πραγματοποιείται με διαφάνεια, γεγονός το οποίο κατατάσσει την Κίνα σε κράτος με ανεπαρκή πολιτική σταθερότητα (Cohen, 2012, p. 370). Επίσης, η ύπαρξη ισχυρών πιέσεων από ομάδες συμφερόντων στην Κίνα αποτρέπουν την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων φιλελευθεροποίησης (McDowell και Steingerg, 2017). Ακόμη, ενδιαφέρον εμφανίζει η τοποθέτηση των Lai και Kang (2013), οι οποίοι τονίζουν τις περίπλοκες γραφειοκρατικές δομές που επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων στην Κίνα. Έτσι, οι πολιτικοί παράγοντες στην Κίνα είναι αδύναμοι για την ενθάρρυνση συγκεκριμένων πολιτικών σε ξένες κεντρικές τράπεζες που θα σηματοδοτήσουν στη διακράτηση Γουάν, ενώ και οι πρόσφατες εκροές κεφαλαίων αλλά και η αστάθεια που προκάλεσαν στις συναλλαγματικές ισοτιμίες του μείωσαν την υποστήριξη για τη διεθνοποίηση του (McDowell και Steingerg, 2017). Για παράδειγμα, η αξιολόγηση της Κίνας στον δείκτη πολιτικής σταθερότητας είναι -0,52 αναδεικνύοντας το ευάλωτο πολιτικό της σύστημα, το οποίο φανερώνει την έλλειψη πολιτικής εμπιστοσύνης, λειτουργώντας ανασταλτικά στην προαγωγή του Γουάν.⁷⁵ Επομένως, ακόμη και πολιτικά, η διεθνοποίηση του Γουάν παρουσιάζει αδυναμίες, οι οποίες εμποδίζουν την υλοποίηση και υποστήριξη πολιτικών για την προαγωγή του.

Όπως ανέφερε ο Mundell (1993, p. 10), «οι μεγάλες δυνάμεις έχουν κυρίαρχα νομίσματα (Great powers have great currencies)». Ανέκαθεν, η διεθνής χρήση ενός νομίσματος συνδυάζονταν, εκτός από την οικονομική ευρωστία της εκδότριας χώρας, και από τη διεθνή πολιτική και στρατιωτική ισχύ της.⁷⁶ Όπως έχει προσθέσει ο Cohen (2015, p. 123), το δολάριο απολαμβάνει την παγκόσμια νομισματική κυριαρχία, διότι οι ΗΠΑ δεν αποτελούν απλά έναν ασφαλή επενδυτικό παράδεισο, αλλά και επειδή η αμερικανική κυβέρνηση παρέχει προστασία στο εξωτερικό λόγω των στρατιωτικών ικανοτήτων της. Η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας έχει αποτελέσει προπομπό για την αύξηση της πολιτικής της επιρροής. Ευρύτερα, η διεθνής πολιτική, μετά την πτώση της ΕΣΣΔ, έχει μεταβεί σε ένα νέο καταμερισμό ισχύος ανάμεσα στα κράτη, με εξέχουσα δύναμη τις ΗΠΑ. Ωστόσο, θεωρητικοί δεν συμφωνούν αν πρόκειται για μια αναμφισβήτητη ηγεμονία των ΗΠΑ, ή αν υφίσταται ένα σύστημα

⁷⁵ Στον δείκτη αυτόν μετράται η σταθερότητα των πολιτικών θεσμών και η κυβερνητική σταθερότητα με τις τιμές να είναι 2,5 ως υψηλότερη βαθμολογία και -2,5 ως χαμηλότερη. Είναι χαρακτηριστικό ότι τιμές χαμηλότερες του -0,20 συναντούνται κυρίως στα αποκαλούμενα “αποτυχημένα κράτη” που, για παράδειγμα, είναι κατακερματισμένα στο εσωτερικό ή βρίσκονται υπό εμφύλιο πόλεμο κτλ. Διαθέσιμο: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_political_stability/

⁷⁶ Βλ., για παράδειγμα, η Μ. Βρετανία και η στερλίνα τον 18αι. ή τις ΗΠΑ και το δολάριο μετά τον Β Παγκόσμιο πόλεμο.

διπολικό ή ακόμα και πολυπολικό (Baylis και Smith, 2007, p. 909-911). Όμως, συμφωνούν ότι η διεθνής ασφάλεια λαμβάνει διαρκώς μια διευρυνόμενη διάσταση, με τις απειλές να μετατοπίζονται από τις παραδοσιακές θεωρήσεις της εθνικής ασφάλειας (Tzifakis και Fakiolas, 2016), με τη διάσταση αυτή, ωστόσο, να παραμένει πάντα στο προσκήνιο.

Άλλωστε, αν και δύναται να υποτεθεί ότι, όντως, η διεθνής πολιτική έχει διαφοροποιηθεί από την εποχή του ψυχρού πολέμου, η ανταγωνιστικότητα των κρατών σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα αποτελεί αναμφισβήτητο δρώμενο. Έτσι, η ισχύς, ως εγγενές στοιχείο της θεώρησης για τη φύση του διεθνούς συστήματος, συνιστά και το κύριο εργαλείο που ενσωματώνεται αλλά και σχηματίζει τις διακρατικές σχέσεις. Εκκινώντας λοιπόν την παρούσα ενότητα, κρίνεται σκόπιμη η αναφορά στην έννοια της ισχύος. Καταρχάς, μνημονεύεται ότι στον ορισμό της ισχύος συναντούνται προβλήματα, όχι σημασιολογικά, αλλά πρακτικά, καθώς παρατηρείται η αδυναμία μέτρησης της, όπου αν και γενικά παραπέμπεται στον αριθμό των στρατευμάτων, υπάρχουν πολλαπλές μεταβλητές υπό εξέταση που είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν (Baylis και Smith, 2007, p. 244). Ο Morgenthau (1955, p. 26), για παράδειγμα, αναγάγει την ισχύ ως την άσκηση ελέγχου των ανθρώπων πάνω στη δράση και στο μυαλό άλλων ανθρώπων. Από την άλλη, ένας γενικότερος ορισμός αποτυπώνει ότι η ισχύς είναι η επιβολή που άσκει κάποιος σε κάποιον άλλο ώστε να κάνει κάτι που δεν θα έκανε αλλιώς (Dahl, 1963).⁷⁷ Ωστόσο, η ισχύς ενός κράτους διαμορφώνεται από ένα συνονθύλευμα πόρων (στρατιωτικοί, οικονομικοί και τεχνολογικοί), οι οποίοι συνολικά παράγουν τις ικανότητες ενός κράτους, όπως περιγράφει ο Waltz.⁷⁸

Έτσι, οι Robertson και Sin (2015) αναρωτιούνται εάν η συνεχής οικονομική ανάπτυξη της Κίνας συμβαδίζει με τη στρατιωτική ισχύ της. Για να απαντήσουν στο ερευνητικό τους ερώτημα, μελετούν τις στρατιωτικές δαπάνες της Κίνας σε σύγκριση με αυτές των ΗΠΑ, ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ, καθώς και μέσω του εργαλείου του ισοδύναμου αγοραστικής δύναμης (PPP). Καταλήγουν, λοιπόν, ότι η Κίνα δεν ξεοδεύει περισσότερα από τις ΗΠΑ σε στρατιωτικές δαπάνες, αλλά ότι οι αυξανόμενες στρατιωτικές της δυνατότητες εκπίπτουν στους υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης που απολαμβάνει. Σχετικά με αυτό το ζήτημα, ο Cheung (2016) παραθέτει ότι η Κίνα μέσω της απόκτησης γνώσης από εξωτερικούς δρώντες, ανέπτυξε νέες αμυντικές τεχνολογίες για την προστασία των οξυμένων διεθνών συμφερόντων της. Επίσης, διάφορες έρευνες που έχουν εκπονηθεί για τη στρατιωτική ισχύ της Κίνας, υπό την οπτική της παγκοσμιοποίησης αλλά και της οικονομικής δυναμικής της, οδηγούν σε αντιφατικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, οι Kaplan (2005,2014) και Mearsheimer (2006) συμφωνούν ότι η διαρκής μεγέθυνση της Κίνας μοιραία θα οδηγήσει στην ανάπτυξη ηγεμονικών τάσεων, συνιστώντας αναπόδραστα

⁷⁷ Για άλλους ορισμούς της ισχύος ενός κράτους, βλ. (Waltz, 1979), (Gilpin, 1981), (Meirsheimer, 2001).

⁷⁸ Ωστόσο, να τονιστεί για λόγους αμεροληψίας ότι δίδεται βάση στα κύρια εργαλεία της ρεαλιστικής θεωρίας των ΔΣ, καθώς, ακόμη, και υπό το πρίσμα του νεοφιλελευθερισμού υφίσταται αποδοχή για την έννοια της ισχύος και της αναρχίας του διεθνούς συστήματος.

σε επερχόμενες απειλές για την παγκόσμια ασφάλεια και σταθερότητα. Από την άλλη, οι Thompson (2010), Etzioni (2011) και Shambaugh (2013) επισημαίνουν την αναβάθμιση της θέσης της Κίνας και των δυνατοτήτων που πλέον έχει μέσω των σχετικά υψηλών δαπανών σε στρατιωτικούς εξοπλισμούς. Άλλοι θεωρητικοί, όπως ο Subramanian (2011), εικάζουν ότι η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας θα είναι τόσο μεγάλη όπου και λόγω της πληθυσμιακής της υπεροχής, θα παραγκωνίσει τις ΗΠΑ από την παγκόσμια ηγεμονία, όχι μόνο οικονομικά αλλά και πολιτικά. Στο ίδιο μήκος κύματος, οι Sklias *et al.* (2012) παρουσιάζουν ότι η Κίνα επιθυμεί να αναπτύξει τη διεθνή επιρροή της, ωστόσο αναδυόμενη ειρηνικά και μη επιδιώκοντας να μεταβάλλει το υπάρχων *status quo*, για να μεγιστοποιήσει τη δύναμη της ώστε να καθιερωθεί στις υπερδυνάμεις.

Πίνακας 4.9

Στρατιωτικές δαπάνες ΗΠΑ, Κίνας, Ιαπωνίας, Ρωσίας και Η. Βασίλειο σε αξία δις \$ και ως προς ποσοστό του ΑΕΠ, 2012

	Στρατιωτικές δαπάνες σε αξία	Στρατιωτικές δαπάνες προς το ΑΕΠ
ΗΠΑ	682,478.00	4,4%
Κίνα	166,107.00	2%
Ιαπωνία	59,271.00	1%
Ρωσία	90,749.00	4,4%
Η. Βασίλειο	60,840.00	2,5%

Πηγή: The global economy, 2018.

Θεωρείται, ωστόσο, ότι ο πρώτος στόχος που πρέπει να επιτύχει για την αναρρίχηση της ως ηγεμόνας, είναι η εκπαράθυρωση των ΗΠΑ ως τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη. Ειδικώς, όπως προβάλλουν οι Saunders και Bowie (2016), η Κίνα έχει παραμερίσει τις πολιτικό-στρατιωτικές διαφορές που έχει με τις ΗΠΑ, ώστε να αποκτήσει πρόσβαση στη μεγάλη και πλούσια αμερικανική αγορά για την οικονομική ανάπτυξη της. Αναφέρουν, βέβαια, ότι με την παγκόσμια κρίση του 2007, η Κίνα εκμεταλλεύτηκε την αδράνεια των ΗΠΑ, προάγοντας τις απαιτήσεις της στη Νότια και ανατολική κινέζικη θάλασσα (Saunders και Bowie, 2016). Έτσι, αναλυτές, όπως οι Goldstein (2005), Gurtov (2013), Rapkin και Thompson (2013), και Shambaugh (2013) διερωτούνται εάν η Κίνα αποτελεί μια συγκαταβατική δύναμη που επιθυμεί να διατηρήσει το ισχύον *status quo* ή αν επιδιώκει τον μετασχηματισμό του διεθνούς περιβάλλοντος σε ένα νέο σύστημα με τα χαρακτηριστικά της Κίνας (Cohen, 2017, p. 8). Ωστόσο, συμπληρώνει ότι η Κινέζικη ηγεσία αναδεικνύει ότι επιθυμεί να αποκτήσει μεγαλύτερη επιρροή στις Διεθνείς Σχέσεις. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η Κίνα, παρά την ειρηνική αύρα που ενσωματώνει στη ρητορική της, όσο μεγαλώνει η οικονομική της δύναμη, τόσο θα επιδιώκει να εντάσσει στόχους στρατιωτικής και γεωπολιτικής ατζέντας στην εθνική της στρατηγική. Πάντως, από τον Πίνακα (4.9) διαφαίνεται ότι οι ισχυρισμοί των Robertson και Sin επαληθεύονται, καθώς η Κίνα παρά το γεγονός ότι βρίσκεται στη δεύτερη θέση παγκοσμίως σε στρατιωτικές δαπάνες πίσω από τις ΗΠΑ, παρατηρούμε ότι το κόστος σε σχέση με το

ΑΕΠ της ανέρχεται σε μόλις στο 2%, εν αντιθέσει, για παράδειγμα με τις ΗΠΑ και τη Ρωσία που εκχωρούν το 4,4% του ΑΕΠ τους.

Συνεπώς, δύναται να εκφραστεί ότι παράλληλα με την οικονομική της ανάπτυξη, η Κίνα διευρύνει και τη στρατιωτική της δύναμη, δείχνοντας ότι είναι σε θέση να αναλάβει την παγκόσμια ηγεμονία και πολιτικά, με αποτέλεσμα την άσκηση πολιτικής επιρροής και με σκληρά μέσα ισχύος. Έτσι, σύμφωνα με τις θεωρητικές τοποθετήσεις, η στρατιωτική και πολιτική δύναμη της Κίνας αυξάνει, ανατροφοδοτώντας την πολιτική επιρροή και στρατιωτική της δύναμη με την οικονομική της ισχύ, αυξάνοντας και τη διεθνή επιρροή της, αναβαθμίζοντας με αυτό τον τρόπο και τον παγκόσμιο ρόλο της ως κράτος δομικής ισχύος, το οποίο συνεπάγεται σε νομισματική επιρροή. Επομένως, οι McDowell και Steinberg (2017, p. 5) κρίνουν ότι η Κίνα έχει μειώσει αισθητά την απόσταση των στρατιωτικών ικανοτήτων της με τις ΗΠΑ, ενώ προτάσσουν ότι σύμφωνα με έρευνες η ποιότητα του εξοπλισμού, της εκπαίδευσης και του προσωπικού του στρατού της Κίνας ως το 2020 θα προσεγγίζει αυτό των ΗΠΑ. Υπερτονίζουν, λοιπόν, ότι η ήδη μεγάλη και αυξανόμενη στρατιωτική δύναμη της Κίνας, θα πρέπει να ενισχύσει την ελκυστικότητα των επενδύσεων σε Γουάν, όπως ακριβώς συμβαίνει, ως απότοκο του ίδιου παράγοντα, και με το δολάριο.

Η ήπια ισχύς, από την άλλη, αποτελεί επινόηση του Nye (1990), ο οποίος επεσήμανε ότι συνιστά την επιρροή που ασκεί ένα κράτος σε ένα άλλο, μέσω μη υλικών μορφών ενέργειας, όπως η πολιτική ιδεολογία, η κουλτούρα και οι αξίες του.⁷⁹ Φυσικά, όπως και στην περίπτωση της σκληρής ισχύος, η ποσοτικοποίηση αποτελεί εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα. Παραδείγματος χάριν, και ο ίδιος ο Nye μνημονεύει ότι η συμπεριφορική ανάλυση της ήπιας ισχύος δεν είναι πρακτική (Ding, 2010, p. 259). Βέβαια, η δυναμική ενός κράτους να εκπέμπει ισχύ αποτελεί αναμφίβολα παράγοντα που συγκεντρώνει την εμπιστοσύνη άλλων κρατών για τη δύναμη του.

Η στρατηγική της ήπιας ισχύος υιοθετήθηκε από την Κίνα από το 2007 και έκτοτε, καθώς συνετέλεσε η πεποίθηση τους ότι αποτελεί ένα έμμεσο και με μικρό κόστος εργαλείο, ώστε να προσεγγίσουν ακόμη περισσότερο τη διεθνή ισχύ των ΗΠΑ (Zanardi, 2016, p. 433). Με άλλα λόγια, οι αρμόδιοι χάραξης πολιτικής στην Κίνα θεωρούν ότι η ήπια ισχύς διαμορφώνει τη συνολική εθνική δύναμη (Ding, 2008, p. 28). Ως εκ τούτου, η επιλογή και η σημασία που προσδίδει η Κίνα στην απόκτηση ήπιας ισχύος είναι να αποκτήσει εξωτερική αποδοχή και εσωτερική αναγνώριση (Ding, 2010, p. 257). Ο Zhang (2010, p. 395) καταγράφει ότι η Κίνα έχει κατά καιρούς αναδείξει πηγή ισχυρής ήπιας ισχύος, καθώς προσφέρει ένα εναλλακτικό μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης, γνωστό και ως «η συναίνεση του Πεκίνου».⁸⁰

⁷⁹ Ενδιαφέρουσα είναι η παρουσίαση του Gallaroti, G., (2011), 'Soft power: what is it, why its important, and the conditions for its effective use', *Journal of political power*, pp. 25-47 και των λόγων που η ήπια ισχύς παρατίθεται ως προτιμότερο εργαλείο πολιτικής από ότι οι πολιτικές σκληρής ισχύος.

⁸⁰ Για μια εφαρμογή της θεωρίας της ήπιας ισχύος στην αμερικάνικη εξωτερική πολιτική, βλ. Kroenig, M., McAdam, M. and Weber, S. (2010), 'Taking soft power seriously', *Comparative strategy*, 29:5, pp. 412-431, DOI:10.1080/01495933.2010.520986.

Εναλλακτικά, παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια σε συγκεκριμένες περιοχές ώστε να καλλιεργήσει θετική εικόνα, ενώ επιδιώκει την περιφερειακή συνεργασία (Zhang, 2017). Με βάση τις ανωτέρω παρατηρήσεις, ο Kwon (2015) εντοπίζει ότι η ανακατάταξη της Κίνας ως της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας σε όρους ΑΕΠ και η θέση της ως διεθνής πιστωτής έχει επιδράσει ευεργετικά στην απόκτηση κύρους. Συνεπώς, λέγεται ότι πλέον κράτη χρησιμοποιούν το Γουάν, έχοντας υπόψη τους την οικονομική επιτυχία της Κίνας. Άρα, ακόμη και μέσω μη καταναγκαστικών μορφών ενέργειας, η εκπομπή ηγεσίας μπορεί να επιδράσει θετικά για την ανακατάταξη ενός κράτους στο διεθνές σύστημα, καθώς δεν γίνεται να λησμονηθεί ότι η χρήση ενός νομίσματος αποτελεί, έως ένα βαθμό, συνέπεια μαζικών επιλογών.⁸¹

4.4 Ανακεφαλαίωση

Επομένως, το κύριο συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι ότι η διεθνής χρήση του Γουάν είναι σχετικά περιορισμένη. Αν και τα τελευταία έτη έχει αναπτυχθεί ταχέως και έχει αυξηθεί η χρήση του, εντούτοις παραμένει σε πολύ χαμηλά ποσοστά στις περισσότερες κατηγορίες που δόθηκαν βάση στην παρούσα έρευνα, με το δολάριο άλλα και τα υπόλοιπα νομίσματα (ευρώ, γιεν, λίρα) να υπερτερούν σε όλες τις κατηγορίες. Η κύρια αδυναμία που εμποδίζει τη διάδοση και διάχυση της χρήσης του Γουάν, όπως εντοπίστηκε, αποτελεί η σχετικός υποανάπτυκτη χρηματοοικονομική αγορά της Κίνας, η οποία ελλείπει βάθους και ρευστότητας. Φυσικά, αιτία συνιστά ο ελάχιστος βαθμός φιλελευθεροποίησης της, με τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων, το αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο και την αναποτελεσματικότητα της να δυσχεραίνουν την ανάπτυξη της Κίνας σε μεγάλο χρηματοοικονομικό κέντρο, αναβαθμίζοντας το ρόλο του Γουάν με την αύξηση της κυκλοφορίας του εξωχώρια. Επί προσθέτως, πολιτικοί παράγοντες και η αδυναμία των εγχώριων θεσμών επιβαρύνουν αρνητικά στην υιοθέτηση συνεκτικών πολιτικών για την προαγωγή του Γουάν. Από την άλλη, δυνατό σημείο της Κίνας αποτελεί η θέση της στην παγκόσμια οικονομία, καθώς βρίσκεται στη δεύτερη θέση παραγόμενου προϊόντος και στην πρώτη θέση παγκοσμίως στη συμμετοχή στο διεθνές εμπόριο. Ωστόσο, η παραπάνω οπτική δείχνει εντόνως ελαττωματική, λόγω της διαφορούμενης πολιτικής που ακολουθεί η Κίνα. Αυτό συμβαίνει διότι η προώθηση του Γουάν πρέπει να συνδυαστεί με συγκεκριμένο μείγμα πολιτικής, υποβαθμίζοντας το διαχρονικά αναπτυξιακό μοντέλο που έχει υιοθετήσει η Κίνα. Η μετάβαση σε νέο σύστημα διαφαίνεται δύσκολη, καθώς η ταχεία ανάπτυξη της Κίνας και η μεταπήδηση της στις υπερδυνάμεις του διεθνούς συστήματος οφείλεται στο εξαγωγικά προσανατολισμένο μοντέλο της και στην εισροή ΑΞΕ, η οποία υποστηρίζονταν από τη συγκεκριμένη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική όπου εφάρμοζε. Η στροφή στο νέο μοντέλο ανάπτυξης, μέρος του οποίου αποτελεί η διεθνοποίηση του Γουάν, ωστόσο, προοιωνίζεται την απεμπλοκή της από την παλαιά πολιτική, που σύμφωνα με τα

---

⁸¹ Φυσικά, υπό την έννοια ότι εάν ένα κράτος αρχίσει να πραγματοποιεί τις συναλλαγές του με ένα νόμισμα, πολύ πιθανόν να το κάνουν στη συνέχεια κι άλλα κράτη.

αποτελέσματα της έρευνας, αποδεικνύεται ότι δεν προτίθεται να υλοποιήσει (για παράδειγμα αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση του τριλλήμματος του Mundell). Έτσι, φαίνεται ότι η επιθυμία για τη διεθνοποίηση του Γουάν δεν υποστηρίζεται από κατάλληλα εργαλεία, αφού έρχεται σε αντιπαράθεση με την πολιτική που έχει οικοδομηθεί η αναπτυξιακή της τροχιά. Ύστερα, και τα μεγέθη που προσεγγίζει το δολάριο, ως νόμισμα για διενέργεια διεθνών πληρωμών, διακράτησης αποθεματικών και τιμολόγησης προϊόντων/υπηρεσιών/δανείων αποδεικνύουν ότι, έστω προσωρινά, δεν δείχνει να απειλείται. Εξάλλου, για τις ΗΠΑ, η προσέγγιση αυτή ερμηνεύεται και από το γεγονός ότι έχουν με διαφορά το υψηλότερο μερίδιο εισροής κεφαλαίων διεθνώς (επενδύσεις χαρτοφυλακίου), πιστοποιώντας πως αποτελούν τον πυρήνα του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα

Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, η Κίνα αποτελεί το ταχύτερα αναπτυσσόμενο κράτος ειδικώς από τη δεκαετία του 2000, βασιζοντας την οικονομική μεγέθυνση της σε ένα εξαγωγικά προσανατολισμένο μοντέλο, ενώ, σύμφωνα με μελέτες, στο μέλλον θα καταστεί η μεγαλύτερη οικονομική δύναμη, σε όρους συνολικού πλούτου. Ωστόσο, μελετώντας τα αντισυμβατικά χαρακτηριστικά από τη θεωρία του Keohane, είδαμε ότι η Κίνα μπορεί να αποτελεί ήδη τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη, διαθέτοντας ικανοποιητική επάρκεια σε όλα τα στοιχεία που εξετάστηκαν. Συνδυάζοντας, λοιπόν, τα παραδοσιακά εργαλεία μέτρησης της οικονομικής δύναμης ενός κράτους, δηλαδή τα μακροοικονομικά μεγέθη, με τα χαρακτηριστικά της θεωρίας του Keohane παρουσιάζεται μια ενδιαφέρουσα οπτική για τη θέση της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία. Επί προσθέτως, με την εξέταση των παραγόντων για τη διεθνοποίηση του νομίσματος της Κίνας, ως σημαντικό στοιχείο για την ισχύ μιας ηγεμονικής δύναμης με βάση τις θεωρητικές συζητήσεις, μέσω της δημιουργίας ενός ευρύτερου πλαισίου κριτηρίων που άπτονται στη διεθνή χρήση ενός νομίσματος ακολουθώντας βέβαια τη διεθνή βιβλιογραφία, ανέκυψε μια αρκετά περιεκτική ανάλυση για την οικονομική ισχύ της Κίνας.

Με αφετηρία τα χαρακτηριστικά της θεωρίας του Keohane, η Κίνα διαθέτει επαρκή έλεγχο σε πρώτες ύλες, καθώς συνιστά το κράτος με το υψηλότερο ποσοστό εξαγωγών, ενώ κατέχει και το 57% της παγκόσμιας παραγωγής σε σπάνιες πρώτες ύλες που είναι απαραίτητες για όλα τα είδη σύγχρονης τεχνολογίας, πλεονέκτημα το οποίο χρησιμοποιεί στρατηγικά, ασκώντας έλεγχο στην προσφορά και, επομένως, στις τιμές. Από την άλλη, αντιμετωπίζει υψηλή εξάρτηση στον τομέα της ενέργειας και δη από τις εισαγωγές πετρελαίου, το οποίο την οδηγεί σε δυσχερή θέση, όντας ευάλωτη

σε ενδεχόμενες διαταραχές στην προσφορά και επακολούθως σε αυξήσεις της τιμής του (το οποίο τιμολογείται σε δολάρια με συνέπεια να το πληρώνει πιο ακριβά). Επιπλέον, σύμφωνα με εκτιμήσεις, η ζήτηση της για πετρέλαιο αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω, προοιωνίζοντας ακόμα υψηλότερο βαθμό εξάρτησης. Μολαταύτα, σε γενικές γραμμές, μπορούμε να ορίσουμε ότι έχει ως ένα βαθμό επάρκεια πρώτων υλών, προμηθεύοντας τις διεθνείς αγορές. Όσον αφορά την εσωτερική αγορά της, με βάση τα κριτήρια που αναλύθηκαν, χαρακτηρίζεται από επαρκή μέγεθος και βάθος, ώστε να μπορεί να ασκεί πίεση σε άλλα κράτη μέσω πολιτικών ύψωσης εμποδίων στις εισαγωγές. Η εξήγηση που κατευθύνει προς αυτό το συμπέρασμα συνιστά ο υψηλός πληθυσμός της, αποτελώντας την πολυπληθέστερη χώρα παγκοσμίως, παραπέμποντας σε ένα μεγάλο αριθμό δυνητικών αγοραστών των εισαγομένων προϊόντων. Ωστόσο, προκύπτουν δυο επισημάνσεις που διαμορφώνουν μια οξύμωρη εικόνα, επηρεάζοντας τη σύνοψη του τελικού συμπεράσματος. Από τη μια, τονίζεται η μειωμένη ζήτηση στο εσωτερικό της Κίνας, ως απόρροια δημογραφικών παραγόντων αλλά και του συστήματος πρόνοιας, καθώς παρατηρείται υψηλότερη διάθεση για αποταμίευση παρά για κατανάλωση και, από την άλλη, η μεγάλη απόσταση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κίνας, σε όρους αγοραστικής δύναμης, σε σχέση με τις αναπτυγμένες οικονομίες, το οποίο συνομολογεί σε μικρότερη αγοραστική δύναμη. Ο Keohane επεσήμανε ότι το μέγεθος της χρηματοοικονομικής αγοράς διαδραματίζει καίριο ρόλο για την ισχύ ενός κράτους, αποκτώντας, αφενός, τη δυνατότητα φθηνού εσωτερικού δανεισμού και, αφετέρου, τη δυνατότητα για τη χορήγηση δανείων σε άλλα κράτη, επεκτείνοντας την επιρροή του. Όπως παρουσιάστηκε, το ύψος της κεφαλαιακής επάρκειας στην Κίνα, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος της χρηματοοικονομικής αγοράς της και της εισροής επενδύσεων χαρτοφυλακίου, ως συνέπεια του αυστηρού ρυθμιστικού της πλαισίου, είναι περιορισμένη. Από την άλλη, ως αποτέλεσμα των πλεονασματικών της λογαριασμών, έχει επαρκή κεφαλαιακή επάρκεια, διατηρώντας μεγάλης αξίας ξένα περιουσιακά στοιχεία και δρώντας ως διεθνής πιστωτής, με τη διευκρίνιση βέβαια ότι οι συναλλαγές αυτές καταγράφονται ως εκροές κεφαλαίου, δίνοντας αρνητική διάσταση. Έτσι, διακρίνεται ότι εμφανίζεται μια αλληλοσυγκρουόμενη εικόνα, με αποτέλεσμα να δύναται να ειπωθεί ότι η Κίνα έχει επάρκεια κεφαλαίων έως βαθμό, η οποία όμως οφείλεται στη μακροοικονομική σταθερότητα που επιδεικνύει και όχι στη δύναμη της χρηματοοικονομικής αγοράς της. Το τελευταίο χαρακτηριστικό που συμπεριλήφθηκε στην έρευνα ήταν το κατά πόσο η Κίνα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Χρησιμοποιώντας την εμπειρική μέθοδο του Balassa και θεωρώντας ότι τα προϊόντα που λογίζονται ως υψηλής προστιθέμενης αξίας είναι αυτά που ενσωματώνουν υψηλή τεχνολογία, μέσα από την κατηγοριοποίηση τους, προέκυψε ότι τα προϊόντα αυτά ανήκουν στις ευρύτερες κατηγορίες των ηλεκτρονικών μηχανημάτων και των φαρμακευτικών σκευασμάτων, αποδείχθηκε ότι συνολικά η Κίνα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα. Ανιχνεύοντας, λοιπόν, τις εξαγωγές της Κίνας σε αυτές τις κατηγορίες προϊόντων, αρχικώς ξεχωριστά, αναλύθηκε ότι έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή ηλεκτρονικών μηχανημάτων, άλλα μειονέκτημα στα φαρμακευτικά προϊόντα. Συνολικά, όμως, διαπιστώθηκε ότι η Κίνα διαθέτει πλεονέκτημα σε αυτές τις δύο κατηγορίες προϊόντων, σημειώνοντας παρόλα ταύτα ότι το αποτέλεσμα σχηματίστηκε

από τις υψηλές εξαγωγές της Κίνας στα ηλεκτρονικά μηχανήματα. Επιπλέον, το αποτέλεσμα της έρευνας διατυπώνεται με περαιτέρω επιφυλάξεις. Αφενός, θεωρήθηκε ότι τα προϊόντα υψηλής αξίας είναι αυτά που ενσωματώνουν υψηλή τεχνολογία, με συνέπεια σε άλλα είδη προϊόντων, τα οποία ενδεχομένως να είναι υψηλής προστιθεμένης αξίας αλλά να μην βασίζονται σε υψηλή τεχνολογία να μην ισχύει το ίδιο πόρισμα και, αφετέρου, ότι το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής της Κίνας σε αυτά τα προϊόντα πραγματοποιείται από μη κινέζικες εταιρίες (ΠΕ δηλαδή), με συνέπεια να αλλοιώνεται η πραγματική αποτύπωση της οικονομικής ισχύος της Κίνας σε αυτό το χαρακτηριστικό. Συνεπώς, σε περίπτωση φυγής των ΑΞΕ, θα μπορούσε το συγκριτικό της πλεονέκτημα να απολεσθεί. Πάντως, να τονιστεί ότι είναι γεγονός, ευρύτερα, ότι πολλά κράτη επιδιώκουν την προσέλκυση ΠΕ, με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών τους για την απόκτηση συγκριτικού πλεονεκτήματος σε τομείς της παραγωγής τους (Ketels, 2016).

Στη συνέχεια, μέσω της μελέτης για το στάδιο που βρίσκεται η διεθνοποίηση του Γουάν, προτού παρατεθούν τα τελικά πορίσματα είναι χρήσιμη η αναφορά μιας σημαντικής διευκρίνησης. Η διαδικασία της διεθνοποίησης του Γουάν αποτελεί για πολλούς μελετητές της ΔΠΟ, των οικονομικών αλλά και της πολιτικής επιστήμης μια πραγματικότητα. Εξάλλου, αυτή διαφαίνεται να είναι και η επιθυμία της Κίνας, ως ένα βήμα για την προαγωγή της σε ηγεμόνα. Ωστόσο, η ουσία είναι ότι η Κίνα, όπως επαληθεύτηκε από την έρευνα, επιδιώκει, τουλάχιστον προς το παρόν, απλά την αύξηση της χρήσης του. Η βασική επεξήγηση αντλείται από τα στοιχεία της πολιτικής που ακολουθεί, καθώς η ραγδαία οικονομική της μεγέθυνση οικοδομήθηκε μέσω του εξαγωγικά προσανατολισμένου μοντέλου της, πραγματοποιώντας συχνά παρεμβάσεις στη συναλλαγματική της ισοτιμία και ασκώντας περιορισμούς στις κεφαλαιακές ροές. Όμως, μια από τις σημαντικές παραμέτρους για την προώθηση ενός νομίσματος είναι ο βαθμός ανάπτυξης, το βάθος, η ρευστότητα και η αποτελεσματικότητα της εγχώριας χρηματοοικονομικής αγοράς. Για την ανάπτυξη της χρηματοοικονομικής αγοράς τίθεται ως προαπαιτούμενο η ύπαρξη ευέλικτου συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών, το οποίο απορρέει σε ελευθερία κίνησης κεφαλαίων. Επενδυτές, για παράδειγμα, επιθυμούν, αφενός, την ύπαρξη υψηλών αποδόσεων και, αφετέρου, μικρές διακυμάνσεις στη συναλλαγματική ισοτιμία και σταθερό πληθωρισμό ώστε να μην πραγματοποιούνται υποτιμήσεις του νομίσματος που διακρατούν τα περιουσιακά τους στοιχεία και, επομένως, να μειωθεί η αξία αυτών. Έτσι, για την πραγματοποίηση των παραπάνω, η Κίνα θα πρέπει να προχωρήσει σε αναδιαμόρφωση του μοντέλου οικονομικής της ανάπτυξης, από εξαγωγικού προσανατολισμού σε εσωτερικής κατανάλωσης. Αλλά η εναλλαγή αυτή αναδεικνύεται εκ των πραγμάτων δύσκολη, λόγω μειωμένης εσωτερικής ζήτησης αλλά και άλλων δομικών αδυναμιών της Κινέζικης οικονομίας, ενώ παράλληλα και οι Κινέζοι αξιωματούχοι δεν δείχνουν πρόθυμοι ώστε να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση. Άρα, είναι εύλογο να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η Κίνα δεν επιθυμεί τη διεθνοποίηση του Γουάν, αλλά την αύξηση της χρήσης του. Έχοντας, επομένως, στο νου τη σχέση μεταξύ των προϋποθέσεων διεθνοποίησης ενός νομίσματος, της λειτουργίας της χρηματοοικονομικής της αγοράς,

της νομισματικής πολιτικής της Κίνας και των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, αντιλαμβανόμαστε την αντίφαση ανάμεσα σε αυτές τις πολιτικές, με απόρροια να παρατίθεται ότι προς το παρόν η διεθνοποίηση του Γουάν είναι αδύνατη, όχι μόνο όπως αποδεικνύεται από την αξιολόγηση των στοιχείων για την έως τώρα διεθνή χρήση του, αλλά ως απόσταγμα των πολιτικών της Κίνας.

Συνεπώς, είδαμε ότι η Κίνα αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως πίσω από τις ΗΠΑ, φανερώνοντας την ισχυρή της οικονομική θέση, με αποτέλεσμα η διεθνοποίηση του Γουάν να μην καταγράφεται ως ένα ανεφάρμοστο σενάριο. Επιπλέον, η Κίνα συνιστά τη χώρα με την υψηλότερη συμμετοχή στο διεθνές εμπόριο, αποτελώντας παγκόσμια το κράτος με το υψηλότερο επίπεδο εξαγωγών. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ζήτηση για Γουάν για τις ανάγκες του διεθνούς εμπορίου είναι αυξημένες. Το ισοζύγιο πληρωμών της Κίνας παρουσιάζει διαρκή πλεονάσματα, αναδεικνύοντας επίσης την ισχυρή θέση της εθνικής της οικονομίας, το οποίο συνομολογεί σε αξιοπιστία για τις προοπτικές του Γουάν. Αντίθετα, οι ΗΠΑ παρουσιάζοντας διαρκή ελλείμματα, αν και λόγω των μεγεθών της χρηματοοικονομικής αγοράς τους, χρηματοδοτούν εύκολα (και φθηνά) τα ελλείμματα τους (το οποίο μειώνει την πιθανότητα πραγματοποίησης ανταγωνιστικών υποτιμήσεων), εντούτοις εκδηλώνει τις δομικές αδυναμίες των ΗΠΑ, το οποίο μπορεί να τροφοδοτήσει σε έλλειψη εμπιστοσύνης για το δολάριο και στην ελάττωση της χρήσης του. Ο πληθωρισμός στην Κίνα αναδείχθηκε ότι διατηρείται σταθερός, με επακόλουθο να μην υφίστανται διακυμάνσεις που να επηρεάζουν αρνητικά τη χρήση του Γουάν, μειώνοντας την αξία του. Ωστόσο, το πρόβλημα εντοπίζεται στη σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών της Κίνας, καθώς χαρακτηρίζονται από μεγάλες διακυμάνσεις στην αξία του Γουάν, κυρίως, λόγω των συχνών υποτιμήσεων που δρομολογούνται από την κινέζικη κυβέρνηση για την προώθηση των εμπορικών της στόχων, οδηγώντας στην επισφάλεια χρήσης και διακράτησης του Γουάν. Τέλος, σημαντικό στοιχείο για τη διεθνή χρήση ενός νομίσματος κρίνεται το βάθος, η ρευστότητα και η λειτουργία της χρηματοοικονομικής αγοράς. Η Κίνα, θέτοντας χρόνιους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων έχουν οδηγήσει στην ύπαρξη μικρού μεγέθους κεφαλαιαγορών. Διάφοροι περιορισμοί στη λειτουργία τους, όπως η απαγόρευση εισόδου ξένων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, επενδυτών, καθώς και η αναποτελεσματικότητα των αγορών της, συνομολογούν στην περιορισμένη χρήση του Γουάν στις χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Για παράδειγμα, εξακριβώθηκε ότι στην Κίνα δεν υφίσταται αγορά παραγώγων για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου με τη διασπορά των στοιχείων ενεργητικού των χαρτοφυλακίων. Έτσι, το μικρό μέγεθος της χρηματοοικονομικής αγοράς της Κίνας, ως συνέπεια αυστηρών ρυθμίσεων, οριοθετεί τη διεθνή χρήση του Γουάν. Αν και η αγορά μετοχών της Σαγκάη, αποτελεί την τέταρτη μεγαλύτερη σε κεφαλαιοποίηση, πίσω μόνο από αυτές των ΗΠΑ (NYSE και Nasdaq), ενώ η απόσταση τους είναι φαινομενικά, ούτως η άλλως, μεγάλη, αναγνωρίζοντας ότι το μέγεθος των αγορών μετοχών και η ανάπτυξη τους συνδέεται άρρηκτα με την οικονομική θέση και τον βαθμό ανάπτυξης του κράτους, διαπιστώνεται ότι η απόκλιση αυτή είναι επί της ουσίας ακόμη μεγαλύτερη. Πολιτικά, η διεθνοποίηση του Γουάν επίσης συναντά εμπόδια, τα οποία έγκεινται στην

ασυμφωνία των συμφερόντων στις εγχώριες πολιτικές ομάδες αλλά και της θεσμικής αδυναμίας του κινέζικου πολιτικού συστήματος που μαστίζεται από έλλειψη σταθερότητας και αδιαφανείς πρακτικές. Από την άλλη, η αέναη οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, αποτιμάται ότι συμβαδίζει με τη βελτίωση της στρατιωτικής της ισχύος, συμβάλλοντας στην αύξηση της διεθνούς επιρροής της. Κατά συνέπεια, αναμένεται να ωφεληθεί η Κίνα στην προώθηση της χρήσης του Γουάν από αυτό τον παράγοντα. Τελευταίο κριτήριο που εξετάστηκε συνιστά η δυνατότητα ενός κράτους να ασκεί ήπια ισχύ, επηρεάζοντας άλλα μέλη στο διεθνές σύστημα με άυλες μορφές ισχύος. Η Κίνα έχει εντάξει την ήπια ισχύ στην εξωτερική της πολιτική με σχετικά ικανοποιητικά αποτελέσματα, έχοντας μερικώς βοηθήσει την προώθηση του Γουάν, ως αποτέλεσμα της εικόνας που προσδίδει στο εξωτερικό για το πετυχημένο οικονομικό της μοντέλο. Συνολικά, όμως, βλέπουμε ότι το σενάριο της διεθνοποίησης του Γουάν φαντάζει απίθανο κυρίως λόγω της αναντιστοιχίας των οικονομικών παραγόντων της διεθνοποίησης ενός νομίσματος με τα οικονομικά στοιχεία της Κίνας. Μόνο που δεν πρέπει να απομονωθεί η διαπίστωση ότι η αρνητική έκβαση για τη διεθνοποίηση του νομίσματος της Κίνας προκύπτει κυρίως από την υποανάπτυκτη χρηματοοικονομική της αγορά και τους περιορισμούς στη μετατρεψιμότητα του Γουάν, αφού στα υπόλοιπα κριτήρια συναγωνίζεται ευθέως τις ΗΠΑ, ενώ σε ορισμένα παρουσιάζει θετικότερα αποτελέσματα.

Κλείνοντας, είναι χρήσιμη η αναφορά δυο σημαντικών επισημάνσεων που αποτυπώνουν τα ευρύτερα διδάγματα της παρούσας έρευνας. Πρώτον, η Κίνα επιδεικνύει ότι η ύπαρξη ενός εναλλακτικού μοντέλου οικονομικής οργάνωσης, μερικώς φιλελεύθερου, είναι ικανό να επιφέρει αυξημένα επίπεδα πλούτου με απόρροια να καταστεί το κράτος αυτό ως οικονομικός ηγεμόνας. Βέβαια, η σημαντική βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών της Κίνας μπορεί να επήλθε ύστερα από την ένταξη της στον ΠΟΕ και την απελευθέρωση του εμπορίου, αλλά, ακόμα και υπό αυτές τις συνθήκες, η χρησιμοποίηση ενός μείγματος πολιτικής που στηρίζει τον κρατικό παρεμβατισμό δύναται να οδηγήσει στον μετριασμό της νεοφιλελεύθερης ουτοπίας, του οποίου τα εγγενή στοιχεία του συστήματος έχουν οδηγήσει στην παραγωγή επώδυνων περιοδικών κρίσεων. Άλλωστε, ήδη αναδεικνύεται πλήθος ακαδημαϊκών δημοσιεύσεων που επικροτούν το οικονομικό μοντέλο της Κίνας, την οποία και χαρακτηρίζουν ως παράδειγμα προς μίμηση (Ploberger, 2016). Από την άλλη, η δεύτερη επισημάνση αφορά ότι το μοντέλο οικονομικής δραστηριοποίησης της Κίνας τείνει να μην συμβάλει στη διατήρηση της παγκόσμιας οικονομικής σταθερότητας και στη δημιουργία ενός δίκαιου συστήματος, αντίθετα με το πώς την εκλαμβάνονται οι κινέζοι μελετητές της ΔΠΟ⁸², λόγω της υπερβολικής, σε ορισμένους τομείς, κρατικής παρέμβασης. Η κυριότερη εξήγηση έγκεινται στις αθέμιτες πρακτικές των κινέζικων αρχών, που παρεμβαίνουν στις συναλλαγματικές ισοτιμίες χειραγωγώντας την αγορά, πραγματοποιώντας ανταγωνιστικές υποτιμήσεις για την προώθηση των εμπορικών της στόχων.

---

⁸² Βλ., Yong και Pauly (2013) στη σελ. 25 της εργασίας αυτής.

Επομένως, η Διπλωματική Εργασία ανέδειξε τη χρησιμότητα της μελέτης εναλλακτικών κριτηρίων για τη μέτρηση της οικονομικής δυναμικής ενός κράτους, πέρα από τη μέτρηση μακροοικονομικών μεταβλητών, συμπληρώνοντας τη διεθνή βιβλιογραφία, υπό τη μεθοδολογική και πρακτική σκοπιά της ΔΠΟ. Η Κίνα, λοιπόν, συνδυάζει τα χαρακτηριστικά της θεωρίας του Keohane, δίχως ωστόσο να προκύπτει ότι διαθέτει απόλυτη επάρκεια σε όλα τα στοιχεία. Ωστόσο, διαφαίνεται ότι βρίσκεται σε ένα υψηλό επίπεδο οικονομικής ισχύος. Φυσικά, η έλλειψη μετρήσεων, υπό αυτές τις μεταβλητές και άλλων κρατών, για τη σύγκριση μεγεθών καθιστά δυσχερή την εξαγωγή ολιστικών συμπερασμάτων. Συμπληρωματικά, για την παρουσίαση μιας συνολικής εικόνας για την οικονομική δυναμική της Κίνας, αναδεικνύεται ότι το Γουάν έχει περιορισμένη χρήση. Το κύριο εμπόδιο που παρακωλύει τη διεθνή χρήση του αποτελεί η συρρικνωμένη σε βάθος, ρευστότητα και έκταση χρηματοοικονομική αγορά της Κίνας, σε σχέση με εκείνη των ΗΠΑ, της Ιαπωνίας αλλά και της Ε.Ε., λόγω κυβερνητικών ρυθμίσεων και πολιτικών. Παρόλα ταύτα, βέβαια, και λόγω της αυξανόμενης σημασίας της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία, αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι το Γουάν έχει προσελκύσει την προσοχή αξιωματούχων, θεσμικών επενδυτών αλλά και επιχειρηματιών (Du et al., 2018).

Συμπερασματικά, η Κίνα, με βάση τη συνολική αποτίμηση της εν λόγω μελέτης, εκτιμάται ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί προς το παρόν ως οικονομικός ηγεμόνας, και όσο δεν διατίθεται να πραγματοποιήσει μεταρρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της φιλελευθεροποίησης της εγχώριας αγοράς της δεν κρίνεται δυνατή η αντικατάσταση των ΗΠΑ από την παγκόσμια ηγεμονία. Επιπλέον, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εφαρμογή αυτών των μεταρρυθμίσεων θα ήταν δυνατό, επί της ουσίας, να υπονομεύσει την οικονομική της ανάπτυξη, λόγω της εξαγωγικής της οικονομίας, αφού δεν διαθέτει τα εργαλεία για τη μετάβαση της, προς το παρόν τουλάχιστον, σε ένα νεοφιλελεύθερο κράτος προσεγγίζοντας την οικονομική οργάνωση των κρατών της Δύσης. Εξάλλου, είδαμε ότι με την απελευθέρωση μερικώς των εμποδίων στην κίνηση κεφαλαίων εμφάνισε ελλείμματα στο λογαριασμό χρηματοοικονομικών συναλλαγών, αντιμετωπίζοντας μεγάλες εκροές κεφαλαίων και οδηγώντας τη συναλλαγματική ισοτιμία της σε πιέσεις. Επί προσθέτως, συμπεριλαμβάνοντας τις τρέχουσες εξελίξεις, αν και δεν αποτελούν μέρος της εργασίας, προβάλλεται ότι η πολιτική ύψωσης δασμών από τις ΗΠΑ στις κινέζικες εισαγωγές δημιουργούν ήδη προβλήματα στην εξαγωγική οικονομία της Κίνας, η οποία εμφάνισε μετά από δυο δεκαετίες ελλείμματα στο εμπορικό της ισοζύγιο, το οποίο επίσης δύναται να ενίσχυση την πίεση για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στο οικονομικό της μοντέλο. Τέλος, διατυπώνοντας ότι αν και τα παραδοσιακά μακροοικονομικά εργαλεία είναι εξαιρετικά χρήσιμα, εντούτοις δεν μπορούν να προσδώσουν μια συνολική και εμπειρισταωμένη εικόνα για τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις. Άρα, και σύμφωνα με την οπτική που παρουσιάστηκε, εντοπίζονται πολλά κενά στην υφισταμένη βιβλιογραφία. Έτσι, παρατηρώντας ένα ευρύ πλήθος κενών στην εγχώρια (αλλά και διεθνή) βιβλιογραφία προτάσσεται αφενός, η συνέχεια της έρευνας και σε άλλα κράτη, ως προς αυτά τα χαρακτηριστικά, όπου σε συνδυασμό με αναλύσεις για μακροοικονομικά μεγέθη, μπορεί να κατευθύνει στην εξαγωγή ενός ολιστικού

συμπεράσματος για την οικονομική τους δυναμική, υπό το πρίσμα της σύνθετης ΔΠΟ και, αφετέρου, μέσω της ενίσχυσης της διεθνούς βιβλιογραφικής ύλης με βάση αυτή την οπτική, είναι δυνατόν να ανακαλυφθεί πως βρίθει νέων θεμάτων προς ανάλυση, συμπληρώνοντας ή και αναδημιουργώντας το πάζλ της λειτουργίας της παγκόσμιας οικονομίας.

Παράρτημα Α

Το χρήμα έχει τρεις κύριες λειτουργίες.

- Ως μέσο συναλλαγών, δηλαδή ως μέσο εξόφλησης αγαθών, υπηρεσιών και περιουσιακών στοιχείων.
- Ως μονάδα μέτρησης της αξίας, δηλαδή προσδιορίζει την τιμή και την αξία αγαθών, υπηρεσιών και περιουσιακών στοιχείων.
- Ως μέσο διαφύλαξης της αξίας, δηλαδή αποτελεί μέσο για τη διαφύλαξη της αγοραστικής δύναμης από το παρόν στο μέλλον ή τη διατήρηση του πλούτου (Cohn, 2010, p. 215).

Παράρτημα Β

Η συνολική ποσότητα κυκλοφορίας του χρήματος έχει μεγάλη επίδραση σε πολλές μεταβλητές μιας οικονομίας. Έτσι, για λόγους ευχέρειας το χρήμα κατηγοριοποιείται σε τρεις κατηγορίες, καθώς πέρα από τη νομισματική κυκλοφορία (περιλαμβάνοντας και τους λογαριασμούς όψεως και καταθέσεων οι οποίοι είναι υψηλής και άμεσης ρευστότητας), υφίστανται και άλλες μορφές περιουσιακών στοιχείων που δύναται να μετατραπούν σε χρήμα, είτε είναι υψηλής ρευστοποίησης είτε χαμηλής (δηλαδή τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού). Υπεύθυνες για την προσφορά χρήματος σε μια οικονομία, δηλαδή για τη συνολική ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί, είναι οι κεντρικές τράπεζες. Τα κύρια εργαλεία που χρησιμοποιούν για τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος αποτελούν οι συναλλαγές ανοιχτής αγοράς, ο έλεγχος των επιτοκίων και οι μεταβολές στα απαιτούμενα ρευστά διαθέσιμα (Mankiw και Taylor, 2017, p. 169-181). Τέλος, η ατομική ζήτηση χρήματος, σχετίζεται με τις ανάγκες των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων για τη χρηματοδότηση των αναγκών τους, η οποία σε μεγάλο βαθμό καθορίζεται από το ύψος των επιτοκίων και, επομένως, των αποδόσεων που προσφέρονται από τις τραπεζικές καταθέσεις ή τις επενδύσεις σε άλλα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, το επίπεδο του κινδύνου και την ρευστότητα. Άρα, η συνολική προσφορά χρήματος είναι το άθροισμα όλων των ατομικών ζητήσεων χρήματος σε μια οικονομία. Έτσι, η συνολική ζήτηση χρήματος προσδιορίζεται από το επιτόκιο, το επίπεδο των τιμών και το πραγματικό εθνικό εισόδημα (Krugman και Obstfeld, 2011, p. 569-573). Η σχέση αυτή αποτυπώνεται ως εξής:

$$M^d = P \times L(R, Y)$$

Όπου M^d η συνολική ζήτηση χρήματος, P το επίπεδο των τιμών, R το πραγματικό επιτόκιο και Y το πραγματικό ΑΕΠ, ενώ το $L(R, Y)$ είναι η πραγματική συνολική ζήτηση. Έτσι, αν για παράδειγμα αυξηθεί το R , η συνολική ζήτηση χρήματος μειώνεται (με υψηλότερο επιτόκιο οι άνθρωποι θα επιδιώξουν να έχουν χρήματα σε τράπεζες για να απολαύουν τα κέρδη τους από τους υψηλούς τόκους με αποτέλεσμα

να μειωθεί η ζήτηση τους για χρήμα), ενώ αν αυξηθεί το Y η ζήτηση αυξάνεται (μια αύξηση του ΑΕΠ συνεπάγεται με αύξηση του επιπέδου τιμών, λόγω της αύξησης της παραγωγικότητας μιας οικονομίας το οποίο θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη ζήτηση χρήματος για τη χρηματοδότηση των καθημερινών τους συναλλαγών).

Παράρτημα Γ

Αφού αναφέρθηκαν συνοπτικά οι παράγοντες που καθορίζουν την προσφορά και τη ζήτηση χρήματος, είναι χρήσιμο να επισημανθεί και η σχέση που παρουσιάζεται μεταξύ του χρήματος, των επιτοκίων και της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Αρχικώς, πρέπει να κρατήσουμε στο νου μας ότι οποιαδήποτε μεταβλητή επηρεάζει την προσφορά χρήματος και τα επιτόκια επιδρά αναπόδραστα και στη συναλλαγματική ισοτιμία. Ξεκινώντας, θέτουμε ως προαπαιτούμενο ότι ισορροπία στην αγορά υπάρχει όταν η πραγματική προσφορά χρήματος και η πραγματική ζήτηση χρήματος ισούνται. Δηλαδή:

$$M_s = M_d$$

Όπου M_s η συνολική προσφορά χρήματος και M_d η συνολική ζήτηση χρήματος.

Ως εκ τούτου, σε περίπτωση βραχυχρόνιας υπερβάλλουσας προσφοράς χρήματος, ώστε να επέλθει η ισορροπία, το επιτόκιο μειώνεται (π.χ. τα άτομα, έχοντας υψηλότερη ποσότητα χρηματικών διαθεσίμων από όσα χρειάζονται, επιδιώκουν να δανείσουν ένα μέρος αυτών για την επίτευξη κερδών από τους τόκους, γεγονός το οποίο οδηγεί σε αύξηση του ανταγωνισμού, το οποίο με τη σειρά του οδηγεί στη μείωση των επιτοκίων), ενώ εάν υπάρχει υπερβάλλουσα ζήτηση χρήματος το επιτόκιο αυξάνεται (Krugman και Obstfeld, 1995, p. 26-29). Επομένως, παρατηρείται ότι τα επιτόκια καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη διακρατούμενη ποσότητα χρήματος των ατόμων, επηρεάζοντας τη συνολική προσφορά και ζήτηση χρήματος. Φυσικά δεν πρέπει να ξεχαστεί να αναφερθεί ότι η ανάλυση αυτή πραγματοποιείται με την υπόθεση ότι το επίπεδο των τιμών και του προϊόντος παραμένουν σταθερά. Στη συνέχεια, η ανάλυση για τη σχέση μεταξύ του χρήματος και της συναλλαγματικής ισοτιμίας μπορεί να γίνει βραχυχρόνια ή μακροχρόνια. Τονίζεται, βέβαια, ότι στη βραχυχρόνια χρονική περίοδο η ανάλυση γίνεται με το επίπεδο των τιμών να είναι σταθερό. Αντίθετα, στη μακροχρόνια ανάλυση ενσωματώνεται η πλήρης προσαρμογή του επιπέδου των τιμών (Krugman και Obstfeld, 1995, p. 31). Συνοπτικά, βραχυχρόνια, η αύξηση της προσφοράς χρήματος της κεντρικής τράπεζας μιας χώρας, οδηγεί σε υποτίμηση του εγχώριου νομίσματος της σε σχέση με τα ξένα νομίσματα, ενώ η μείωση της προσφοράς χρήματος προκαλεί την ανατίμηση του (Krugman και Obstfeld, 1995, p. 26-29). Ας υποθέσουμε δυο κράτη, την Κίνα και τις ΗΠΑ. Εάν η κεντρική τράπεζα της Κίνας, αυξήσει την προσφορά χρήματος για να επέλθει ισορροπία στην εγχώρια αγορά, όπως είπαμε παραπάνω (δηλαδή ότι η συνολική προσφορά χρήματος με τη συνολική ζήτηση πρέπει να ισούται), θα πραγματοποιηθεί

μείωση των επιτοκίων. Αυτή η μείωση των επιτοκίων, συνεπάγεται ότι η διατήρηση καταθέσεων πλέον στο νόμισμα των ΗΠΑ προσφέρει ελκυστικότερη απόδοση, το οποίο θα οδηγήσει τα άτομα στην πώληση των διαθέσιμων κινέζικων νομισμάτων για την αγορά αμερικάνικων, προκαλώντας έτσι την υποτίμηση του σε σχέση με το δολάριο. Η διαδικασία αυτή, βέβαια, μπορεί να οδηγήσει εν συνεχεία και σε αναμενόμενη υποτίμηση. Για παράδειγμα, καταθέτες σε Γουάν βλέπουν να πραγματοποιείται υποτίμηση 2% και τα επιτόκια καταθέσεων σε Γουάν προσφέρουν απόδοση 4%, ενώ σε δολάρια 6%. Υπολογίζοντας το ποσοστό απόδοσης για καταθέσεις σε Γουάν και δολάρια, προσθέτοντας το ποσοστό της υποτίμησης βλέπουμε ότι πλέον η απόδοση της κατάθεσης σε δολάρια είναι 8% υψηλότερη απέναντι σε Γουάν. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι όσοι έχουν καταθέσεις σε Γουάν θα τις αποσύρουν και θα τις μετατρέψουν σε δολάρια, προκαλώντας και άλλη υποτίμηση στο Γουάν, με συνέπεια η διαδικασία αυτή να αποτελεί μια αυτό-εκπληρούμενη προφητεία. Μακροχρόνια, η μόνιμη αύξηση της προσφοράς χρήματος επίσης προκαλεί μακροπρόθεσμη υποτίμηση του νομίσματος της έναντι των ξένων νομισμάτων, ενώ η μείωση της προσφοράς χρήματος οδηγεί στην ανατίμηση του (Krugman και Obstfeld, 1995, p. 42-43).

Άρα, και με βάση τα παραπάνω, η πραγματική προσφορά χρήματος ισούται με τη συνολική ζήτηση. Εάν αυξηθεί η πραγματική προσφορά χρήματος, για να επέλθει η οικονομία σε ισορροπία, το σημείο ισορροπίας διαφοροποιείται με αποτέλεσμα να μειώνεται η αξία του χρήματος και το επίπεδο των τιμών να αυξάνεται (Mankiw και Taylor, 2017, p. 195-196). Συνεπώς, εάν αυξηθεί το επίπεδο των τιμών, τότε μειώνεται η αγοραστική αξία του χρήματος (Αγιομυργιαννάκης, 2006, p. 357). Τέλος, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες σημαντική επίδραση ασκούν οι προσδοκίες για το μέλλον των συναλλαγματικών ισοτιμιών, το οποίο γενικώς νοείται και ως αυτό-εκπληρούμενη προφητεία. Έτσι, μέσω του υπολογισμού της τωρινής συναλλαγματικής ισοτιμίας με τις προσδοκίες για τη μελλοντική συναλλαγματική ισοτιμία και, συνήθως, χρησιμοποιώντας το εργαλείο PPP για τον υπολογισμό σε πραγματικές τιμές, προκύπτει η διαφορά. Έτσι, τα κεφάλαια θα κινηθούν από τη χώρα με το μικρότερο επιτόκιο, σε αυτή που προσφέρει το υψηλότερο, με συνέπεια, τελικώς, να επιβεβαιώνεται η υποτίμηση και η ανατίμηση των νομισμάτων αντιστοίχως.

Βιβλιογραφία

Έντυπη

- Abel, A., Bernanke, B. and Croushore, D., (2010), *Μακροοικονομική*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Αγιομυργιαννάκης, Γ., Βλάσσης, Μ. και Thompson, Η., (2006), *Διεθνείς οικονομικές σχέσεις, διεθνές εμπόριο*, Αθήνα: Εκδόσεις Rosili.
- Baylis, J. and Smith, S., (2007), *Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο
- Blanchard, O., (2012), *Μακροοικονομική*, Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο
- Blackwell and Harris, (2016), *War by Other Means, Geo-economics and Statecraft*, Harvard University Press.
- Cohn, T., (2009), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία. Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα: Gutenberg.
- Cohen, B., (2006), *The Macrofoundations of Monetary Power* in David M. Andrews, ed., *International Monetary Power*, Ithaca: Cornell University Press, pp. 41–45.
- Dahl, R., (1963), *Modern Political Analysis*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Dicken, P., (2011), *Global shift: Mapping the contours of the world economy*, 6th ed., New York-London: The Guilford press.
- Ferguson, K., (2004), *Βασικές αρχές οικονομικής θεωρίας*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Gilpin, R., (2007), *Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία. Η Διεθνής Οικονομική Τάξη*. 6η έκδοση, Αθήνα: Ποιότητα.
- Hill, C., (2013), *International business: Competing in the global marketplace*, McGraw-Hill Irwin.
- Heywood, A., (2007), *Πολιτικές ιδεολογίες*, Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο.
- Keohane, R., (1984), *After Hegemony: Cooperation and Discord in global political economy*, Princeton university press.
- Knox, P. and Pinch, S., (2009), *Κοινωνική γεωγραφία των πόλεων*, Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.
- Krugman, P. and Obstfeld, M. (1996), *Διεθνής οικονομική, Θεωρία και πολιτική: Τόμος Β*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Krugman, P. and Obstfeld, M., (2011), *International Economics. Theory and Policy*, New York: Pearson.

Kindleberger, C., (1973), *The World in Depression, 1929-1939*, Berkeley: University of California Press.

Kindleberger, C., (1978), *Manias, Panics, and Crashes: A History of Financial Crises*, New York: Basic Books.

Μαρής, Γ., Ρουκανάς, Σ. και Σκλιας, Π., (2012), *Η πολιτική των διεθνών και ευρωπαϊκών οικονομικών σχέσεων*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Mankiw, G. and Ball, L., (2013), *Μακροοικονομική και το χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Mankiw, G. and Taylor, M., (2017), *Οικονομική, Μακροοικονομική*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.

Morgenthau, H., (1955), *Politics among nations: The struggle for power and peace*, New York: Alfred Knopf.

O'Brien, R. and Williams, M., (2011), *Παγκόσμια πολιτική οικονομία: Εξέλιξη και δυναμικές*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Parkin, M., Powell, M. and Matthews, K., (2013), *Αρχές οικονομικής*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Παπαδάκης, Β. (2012), *Στρατηγική των επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής εμπειρία, Τόμος Α: Θεωρία*, Αθήνα: Εκδόσεις Μπενός.

Ruggie, J.G., (1982), *International Regimes, Transactions and Change: Embedded Liberalism in the Postwar Order*, International Organization, 36.

Shambaugh, D., (2013), *China goes global: The partial power*, New York: Oxford university.

Shiller, R., (2008), *The subprime solution: How today's global financial crisis happened, and what to do about it*, New Jersey: Princeton university press

Soilen, S., (2012), *Geoeconomics*, Bookboon.

Strange, S., (1986), *Casino Capitalism*, Oxford, UK: Blackwell.

Strange, S., (1994), *States and Markets*, London: Pinter.

Strange, S., (1998), *Mad Money: When Markets Outgrow Governments*. Ann Arbor: Univ. Mich. Press.

Viotti, P., (2014), *The dollar and National security: The monetary components of hard power*, Stanford, CA, Stanford university press.

Walter, A., (2006), *Domestic Sources of International Monetary Leadership*. In *International Monetary Power*, edited by David M. Andrews, pp. 51-71. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Ηλεκτρονική

Abboushi, S., (2010), 'Trade protectionism: reasons and outcomes, Competiveness review: An international business journal, 20 (5), pp. 384-394, DOI: 10.1108/10595421011080760.

Balassa, B., (1965), 'Trade liberisation and "Reveald comparative advantage', Papers in money, macroeconomics and finance, 33 (2), pp. 99-123, DOI: 10.1111/j.1467.9957.1965.tb00050.x.

Biedermann, R., (2014), 'China's rare earth sector – between domestic consolidation and global hegemony', *International Journal of Emerging Markets*, 9 (2) pp. 276 - 293 DOI:10.1108/IJoEM-05-2013-0080.

Blonigen, B. and Wilson, W., (2013), 'The growth and patterns of international trade, Maritime Policy & Management', *The flagship journal of international shipping and port research*, 40:7, pp. 618-635, DOI: 10.1080/03088839.2013.851454.

Caceres, S. and Ear, S., (2012), 'The Geopolitics of China's Global Resources Quest', *Geopolitics*, 17:1, pp. 47-79, DOI: 10.1080/14650045.2011.562943.

Cann, O., (2016), 'What is competitiveness?', *World economic Forum*. (Ημερομηνία Επίσκεψης:22Αυγούστου,2018).Διαθέσιμο:<https://www.weforum.org/agenda/2016/09/what-is-competitiveness/>

Carpenter, J., Lu, F. and Whitelaw, R., (2018), 'The real value of chinas stock market', *The bank of finland institute for economies in transition*, ISBN 978-952-323-208-2, online.

Chen, R., Hawaleshka, O. and Strong, D., (1995), 'System modeling for economic raw material selection', *International Journal of Production Research*, 33:12, pp. 3301-3310, DOI: 10.1080/00207549508904875.

Chen, Y. and Hu, B., (2013), 'Internationalization of the RMB: An Evaluation Framework', *Economic and Political Studies*, 1:1, pp. 5-20, DOI:10.1080/20954816.2013.11673867

Chey, H., (2012), 'Theories of international currencies and the future of the world monetary order', *International studies review*, 14, pp. 51-77.

- Chey, H., (2015) 'Renminbi in ordinary economies: a demand-side study of currency globalization', *China and world economy*, 23 (3), pp. 1–21.
- Chun, L., (2003), 'What Is China's Comparative Advantage?', *The Chinese Economy*, 36:2, pp. 3-20.
- Chinn, M. and Frankel, J., (2008), ' Why the Euro Will Rival the Dollar', *International Finance* 11 (1), pp. 49-73.
- Chin, G. and Helleiner, E., (2008), 'China as a creditor: A rising financial power?', *Journal of international affairs*, 62 (1), pp. 87-102.
- Cheung, T., (2016), 'Innovation in China's Defense Technology Base: Foreign Technology and Military Capabilities', *Journal of Strategic Studies*, pp. 1-34, DOI: 10.1080/01402390.2016.1208612
- Cheung, Y. and Yiu, M., (2017), 'Offshore Renminbi trading: Findings from the 2013 triennial central bank survey', *International economics*, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.inteco.2017.09.001>
- Cohen, B., (2012), 'The Yuan Tomorrow? Evaluating China's Currency Internationalization Strategy', *New Political Economy*, 17:3, pp. 361-371, DOI: 10.1080/13563467.2011.615915.
- Cohen, B., (2017), 'Renminbi internationalization: A conflict of statecrafts', *ISA International Conference 2017, Hong Kong, 15-18 June 2017*.
- Coughlin, C., Chrystal, A. and Wood, G., (1988), 'Protectionist trade policies: A survey of theory, evidence and rationale', *Federal reserve Bank of ST. Luis*, DOI: 10.20955/r.70.12-29.ofo.
- Davidson, P., (2004), 'The future of the international financial system', *Journal of Post Keynesian Economics*, 26:4, pp. 591-605, DOI:10.1080/01603477.2004.11051413.
- Destais, C., (2016), 'Central bank currency swaps and the international monetary system', *Emerging markets finance and trade*, 52:10, pp. 2253-2266, DOI: 10.1080/1540496X.2016.1185710.
- Ding, S., (2008), 'The dragon's hidden wings: How China rises with its soft power', *Plymouth: Lexington Books*.
- Diamantis, G. and Roukanas, S., (2010), 'A Brief Overview of IPE studies: Teaching IPE in Greek Tertiary Education', *European Journal of Social Sciences*, 16 (4), pp. 617-627.
- Dobson, W., and Masson, P., (2009), 'Will the renminbi become a world currency?', *China Economic Review*, 20 (1), pp. 124–135.

Dollar, D., (1992), 'Outward-oriented developing economies really do grow more rapidly: evidence from 95 LDCs 1976–1985', *Economic development and cultural change*, 40 (3), pp. 523–544.

Dollar, D., (2016), 'China as a global investor', Asia working group, Paper 4 Foreign policy at brookings.

Dooley, M., Folkerts-Landau, D. and Garber, P., (2003), 'An essay on the revived Bretton Woods system', NBER Work. Pap. 9971

Doukas, J. and Lifland, S., (1994), 'Exchange rates and the role of the trade balance account', *Managerial Finance*, 20 (5), pp. 67-78, DOI: <https://doi.org/10.1108/eb018476>.

Du, J., Wang, J., Hsu, Y. and Lai, K., (2018), 'The importance of hedging currency risk: Evidence from CNY and CNH', *Economic modeling*, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2018.06.007>

Etzioni, A., (2010), 'Is China a responsible shareholder?', *International affairs*, 87 (3), pp. 539-553, DOI: 10.1111/j.1168-2346.2011.00989.x

Economy, E., (2011), 'China's Energy Future: An Introductory Comment', *Eurasian Geography and Economics*, 52:4, pp. 461-463, DOI: 10.2747/1539-7216.52.4.461

Edwards, S., (1998), 'Openness, productivity and growth: what do we really know?', *Economic journal*, 108 (447), pp. 383–98.

Eichengreen, B. and Mathieson, D., (2000), 'The currency composition of foreign exchange reserves: Retrospect and prospect', *International Monetary Fund Working Paper No. wp/00/131*, International Monetary Fund, Washington, DC

Fall, M., (2017), 'Trade Flows Versus Capital Flows: Are China's Trade Surpluses Overestimated?', *International Economic Journal*, DOI: 10.1080/10168737.2017.1354905.

Fischer, S., (2003), 'Financial crises and reform of the international financial system', *Review of World Economics*, 139 (1), pp. 1–37

Frankel, J. and Romer, D., (1999), 'Does trade cause growth?', *American economic review*, 89 (3), pp. 379-399.

Fung, H., Wu, J. and Yau, J., (2013), 'Recent Policy Changes Toward the Internationalization of the Renminbi', *The Chinese Economy*, 46:4, pp. 6-24, DOI:10.2753/CES1097-1475460401.

Fung, H., (2017), 'Monetary System and Financial Market', *The Chinese Economy*, 50:1, pp. 1-2, DOI: 10.1080/10971475.2016.1211900

Gao, T., (2007), 'FDI, openness and income', *The journal of international trade and economic development*, 13 (3), pp. 305-323, DOI: 10.1080/0963819042000240048.

Garganas, N., (2003), 'International role of the Euro', *Conference of the European commission, Europe, the Mediterranean and the Euro*, Athens, 4/2/03.

Germain, R. and Schwartz, H., (2017), 'The political economy of currency internationalization: the case of the RMB', *Review of international studies*, pp. 1-23, DOI:10.1017/S0260210517000109.

Granabeeter, D., (2016), 'Revealed comparative advantage index: An analysis of export trade in the Austrian district of Burgenland', *Research Gate*, pp. 97-114.

Gruin, J. & McNally, C., (2017), 'A novel pathway to power: Contestation and adaptation in China's internationalization of the Renminbi', *Review of International Political Economy*, DOI: 10.1080/09692290.2017.1319400

He, Q., Korhonen, L., Guo, J. and Liu, F., (2015), 'The geographical distribution of international currencies and RMB internationalization', *International review of economics and finance*, pp. 1-17, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2015.10.015>

Helleiner, E., (2011), 'Understanding the 2007-2008 Global financial crises: Lesson for scholars of international political economy', *Annual review of political science*, 14, pp. 67-87, DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-050409-112539>

Helleiner, E. and Malkin, A., (2012), 'Sectoral interests and global money: renminbi, dollars and the domestic foundations of international currency policy', *Open Economies Review* 23 (1), pp. 33-55

Herrera, R., (2013), 'Neoclassical Economic Fiction and Neoliberal Political Reality: Criticism of the "Single Thought" in Political Economics', *International Critical Thought*, 3:1, pp. 98-107

Ho, S. and Iyke, B., (2017), 'Determinants of stock market development: a review of the literature', *Studies in Economics and Finance*, 34 (1), pp. 143-164, DOI:10.1108/SEF-05-2016-0111

Huang, B., He, L., Xiong, S. and Zhang, Y., (2018), 'The impact of bond rating downgrades on common stock prices in China', *Economic and Political Studies*, pp. 1-12, DOI: 10.1080/20954816.2018.1463602.

International monetary institute, (2017), 'RMB internationalization report, Strengthen the financial transaction function of RMB', *Renmin university of China*, 15 July 2017. Διαθέσιμο: <http://www.imi.org.cn/en/wp-content/uploads/2017/07/%E3%80%90IMI-Research-Report-No.-1702-EN%E3%80%91RMB-Internationalization-Report-2017-Press-Release.pdf>.

- Kaihao, L. and Yu, L., (2016), 'Domestic Demand Growth in China: Analysis through a Demographic Approach', *The Anthropologist*, 23:3, pp. 480-496, DOI: 10.1080/09720073.2014.11891968
- Ketels, C., (2016), 'Review of competitiveness frameworks, An analysis conducted for the Irish National competitiveness council', National competitiveness council, Dublin. Διαθέσιμο:https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/Review%20of%20Competitiveness%20Frameworks%20_3905ca5f-c5e6-419b-8915-5770a2494381.pdf
- Keohane, R., (2009), 'The old and the new IPE', *Review of international political economy*, 16 (1), pp. 34-46, DOI: 10.1080/09692290802524059.
- Khalaf, N., (2007), 'Country size and trade concentration', *The journal of development studies*, pp. 81-85, DOI: 10.1080/00220387408421513.
- Krugman, P., (1994), 'Competiveness: A dangerous obsession', *Foreign affairs*, 73 (2), pp. 28-44, DOI: 10.2307/20045917.
- Krugman, P., (1995), 'Growing world trade: Causes and consequences', *Brookings papers on economic activity*, 1995 (1), 327-377, DOI: 10.2307/2534577.
- Kwon, E., (2015), 'China's monetary power: Internationalization of the Renminbi', *Pacific focus-Inha journal of international studies*, pp. 78-101.
- Thomson, E. and Horii, N., (2009), 'China's energy security: Challenges and priorities', *Eurasian geography and economics*, 50 (6), pp. 643-664, DOI: 10.2747/1539-7116.50.6.643.
- Laurenceson, J. and Tang, K., (2007), 'Opening China's Capital Account: Modeling the Capital Flow Response', *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 5:1, pp. 1-18, DOI: 10.1080/14765280601109196.
- Lai and Kang, S., (2014), 'Domestic Bureaucratic Politics and Chinese Foreign Policy', *Journal of Contemporary China*, 23:86, 294-313, DOI: 10.1080/10670564.2013.832531
- Lee, W., (2014), 'Will the Renminbi emerge as an international reserve currency? ', *The world economy*, 37 (1), pp. 42-62.
- Levi, C., (2012), 'The Surprising Sources of Oil's Influence', *Survival Global Politics and Strategy*.
- Li, G. and Zhou, H., (2016), 'The Systematic Politicization of China's Stock Markets', *Journal of Contemporary China*, pp. 1-16, DOI: 10.1080/10670564.2015.1104909.
- Liu, Z and Wang, S., (2017), 'Understanding the Chinese stock market: international comparison and policy implications', *Economic and Political Studies*, 5:4, pp. 441-455, DOI: 10.1080/20954816.2017.1384616

Loredana, J. and Florentina, P., (2017), 'Chinas rise and its implications for the global economy', *Economic science series*, 17 (1), pp. 46-50.

Maes, I., (2013), 'On the Origins of the Triffin Dilemma', *European Journal of the History of Economic Thought*, 20(6): 1222–1250.

Marsh, D., (2017), 'China rebalances foreign Assets', *Official monetary and financial institutions forum*, Singapore, 31 May 2017

McDowell, D. and Steinberg, D., (2017), 'Systemic Strengths, Domestic Deficiencies: The Renminbi's Future as a Reserve Currency', *Journal of Contemporary China*, pp. 1-19, DOI: 10.1080/10670564.2017.1337292

Meardon, S., (2013), 'On Kindleberger and Hegemony: From Berlin to MIT and back', *Economics Department Working paper series*, 4, pp. 1-34.

Mearsheimer, J., (2006), 'China's Unpeaceful Rise', *Current History*, 105, (690), pp. 160-162.

Metaxiotis, K., Ergazakis, K. and Psarras, J., (2001), 'An elaborate analysis of production systems in a industry: What a consultant should know', *Journal of industrial management and data systems*, 101 (4), pp. 185-193.

Meidan, M., (2014), 'The Implications of China's Energy-Import Boom', *Survival: Global Politics and Strategy*, 56:3, pp. 179-200, DOI:10.1080/00396338.2014.920147

Morrison, W., (2018), 'China's economic rise: History, trends, challenges and implications for the United States', *Congressional research service*, 5 February, 2018.

Διαθέσιμο: <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>.

Mundell, R., (1993), 'EMU and the International Monetary System: A Transatlantic perspective', *Working paper 13*, Vienna, Austrian national bank.

Nair, C., (2011), 'Consumptionomics: Asia's Role in Reshaping Capitalism and Saving the Planet', *Infinite Ideas*, Oxford.

Nerozzi, S., (2009), 'From the great depression to the Bretton Woods: Jacob Viner and international monetary stabilization (1930-1945)', *The European journal of the history of economic thought*, 18 (1), pp. 55-84, DOI: 10.1080/09672560903141167.

Nishimura, Y. and Sun, B., (2017), 'China's exchange rate regime reform and trade between China and the Eurozone', *Emerging markets finance and trade*, 54 (2), pp. 450-467, DOI: 10.1080/1540496X.2016.1256195.

- Obstfeld, M., Shambaugh, J. and Taylor, A., (2010), 'Financial stability, the Trilemma, and international reserves', *American economic journal*, pp. 1-36.
- Park, Y., (2010), 'RMB internationalization and its implications for financial and monetary cooperation in East Asia', *China & World Economy*, 18 (2), pp. 1–2
- Park, C., (2017), 'Developing Local Currency Bond Markets in Asia', *Emerging Markets Finance and Trade*, 53:12, pp. 2826-2844, DOI: 10.1080/1540496X.2017.1321539
- Pardo, R., Knoerich, J. and Li, Y., (2018), 'The Role of London and Frankfurt in Supporting the Internationalization of the Chinese Renminbi', *New Political Economy*, pp. 1-16, DOI: 10.1080/13563467.2018.1472561.
- Ploberger, C., (2016), 'China's reform and opening process: a new model of political economy?', *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 14:1, pp. 69-87, DOI: 10.1080/14765284.2015.1132933.
- Porter, R. and Papaioannou, E., (2008), 'Costs and benefits of running an international currency', *European Economy, Economic papers* 348, pp. 1-93.
- Sachs, J.D. and Warner, A., (1995), 'Economic reform and the process of global integration', *Brookings papers on economic activity*, 26, pp. 1–118.
- Saunders, P. and Bowie, J., (2016), 'US-China military relations: competition and cooperation', *Journal of strategic studies*, 39 (5-6), pp. 662-684, DOI: 10.1080/01402390.2016.1221818.
- Sklias, P., Roukhanas, S. and Pistikou, V., (2012), 'China's Economic Diplomacy: A Comparative Approach to Sino-Greek and Sino-Turkish relations', *International Journal of Business and Social Science*, 3 (10), pp. 286-297.
- Smaghi, L. (2008), 'The internationalization of currencies: A central banking perspective', Conference, *The euro at 10: The next global currency?*, Peterson institute of international economics and Bruegel, Washington, 10 October 2008. Διαθέσιμο: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2008/html/sp081010.en.html>.
- Stiglitz, J., (2003), 'Dealing with debt: How to reform the global financial system', *Harvard international review*, 25 (1), pp. 54-59
- Subramanian, A., (2011), 'The inevitable superpower: Why China's dominance is a sure thing', *Foreign affairs*, 90 (5), pp. 66-78.
- Tao, G., (2017), 'Management of China's cross-border capital flows', *China Economic Journal*, DOI: 10.1080/17538963.2018.1411072.

Tadesse, B. and Ryan, M., (2011), 'Host market characteristics: FDI and FDI-Trade relationship', *The journal of economic trade & economic development*, 13 (2), pp. 199-229, DOI: 10.1080/09638190042000218683.

Tzifakis, N. and Fakiolas, E., (2016), 'Η έννοια της ασφάλειας στη θεωρία των διεθνών σχέσεων: Μια συνοπτική εισαγωγή στη σύγχρονη συζήτηση', *Ι. Σιδέρης*, pp. 141-159.

Underhill, G., (2001), 'State, market and global political economy: genealogy of an (inter-?) discipline', *International Affairs*, pp. 791-810.

Verikios, G., (2018), 'Capital Account Liberalization by China and the Effects on Global FDI and Trade', *Global Economic Review*, DOI: 10.1080/1226508X.2018.1436459.

Vermeiren, M. and Dierckx, S., (2012), 'Challenging global neoliberalism? The global political economy of China's capital controls', *Third world quarterly*, 33 (9), pp. 1647-1668, DOI:10.1080/01436597.2012.720841.

Wang, X. and Chin, G., (2013), 'Turning point: International money and finance in Chinese IPE', *Review of International Political Economy*, 20:6, 1244-1275, DOI: 10.1080/09692290.2013.824912.

Wang, Z., (2017), 'The Resumption of China's Exchange Rate Reform and the Internationalization of RMB between 2010 and 2013', *Journal of Contemporary China*, DOI: 10.1080/10670564.2017.1337308

Warburton, C., (2010), 'International trade law and trade theory', *Journal of international trade law and policy*, 9 (1), pp. 64-82, DOI: 10.1108/14770021011029618.

Yilmazkuday, H., (2013), 'Inflation targeting, flexible exchange rates and inflation convergence', *Applied Economics*, 45:5, pp. 593-603, DOI: 10.1080/00036846.2011.608642.

Yong, W. and Pauly, L., (2013), 'Chinese IPE debates on (American) hegemony', *Review of International Political Economy*, 20:6, pp. 1165-1188.

Zanardi, C., (2016), 'China's soft power with Chinese characteristics: the cases of Confucius institutes and Chinese naval diplomacy', *Journal of political power*, 9 (3), pp. 431-447, DOI: 10.1080/2158379X.2016.1232289.

Zhang, M., (2009), 'China's new international financial strategy amid the global financial crises', *China and World economy*, 17 (5), pp. 22-35.

Zhang, W., (2010), China's cultural future: from soft power to comprehensive national power, *International journal of cultural policy*, 16 (4), pp. 383-402, DOI: 10.1080/102866309003134300.

Zhang, B., (2017), 'The causes and effects of China's double surplus of balance of payments-Based on the study of FDI inflows 1993-2012', *Open journal of social sciences*, 5, pp. 1-15, DOI: 10.4236/jss.2017.55001.

Zhang, B., (2017), 'Why cooperate with others? Demystifying China's trilateral aid cooperation', *The pacific review*, pp. 1-19, DOI: 10.1080/09512748.2017.1296886.

(2016), 'International trade and emerging markets: the importance of managing the key strategy drivers', *Strategic Direction*, 32:5, pp. 22-24, DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/SD-02-2016-0022>.

Ιστότοποι

Αγγελέτου, Β., (2017), 'Οι μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου δεν είναι αμερικάνικες' *insider.gr*, Διαθέσιμο: <http://www.insider.gr/epiheiriseis/trapezes/45639/oi-megalyteres-trapezes-toy-kosmoy-den-einai-amerikanikes> (Ημερομηνία επίσκεψης: 18 Ιουλίου, 2018).

Chong, F., (2016), 'Financial liberalization: More access to Chinese assets, *International political economy magazine*, Διαθέσιμο: <https://www.ipe.com/reports/special-reports/china/financial-liberalisation-more-access-to-chinese-assets/10015878.article> (Ημερομηνία επίσκεψης: 25 Ιουλίου, 2018)

Chong, F., (2017), 'China: Bond markets opening to foreign investors', *IPE magazine*. Διαθέσιμο: <https://www.ipe.com/reports/special-reports/china/china-bond-markets-opening-to-foreign-investors/10021459.article> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2 Αυγούστου, 2018).

Dobbs, R., Leung, N. and Lund, S., (2013), 'China's rising stature in global finance, *McKinsey Quartely*, Διαθέσιμο: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/china/chinas-rising-stature-in-global-finance> (Ημερομηνία επίσκεψης: 12 Αυγούστου, 2018).

Η Καθημερινή, (2011), 'Πως θα είναι ο κόσμος το 2050', Διαθέσιμο: <http://www.kathimerini.gr/415285/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/hsbc-pws-8a-einai-o-kosmos-to-2050> (Ημερομηνία επίσκεψης: 12 Ιουλίου, 2018).

Kaplan, R., (2015), 'How we fight China', *The atlantic magazine*, Διαθέσιμο: www.theatlantic.com/magazine/archive/2005/06/how-we-would-fight-china/303959/

Petras, J., (2012), ‘China: Rise, and re-emergence as a global power’, Global research, center for research on globalization, Διαθέσιμο: <https://www.globalresearch.ca/china-rise-fall-and-re-emergence-as-a-global-power-2/29644> (Ημερομηνία επίσκεψης: 5 Αυγούστου, 2018).

Pham, P., (2018), ‘What is the value of Chinas stock market?’, The forbes, Διαθέσιμο: <https://www.forbes.com/sites/peterpham/2018/02/22/what-is-the-value-of-chinas-stock-market/#67ef58456dd7> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2 Αυγούστου, 2018)

The economist, (2015), ‘Capital flight from China: Flow dynamics, Διαθέσιμο: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2015/09/17/flow-dynamics> (Ημερομηνία επίσκεψης: 21 Ιουνίου, 2018)

The economist, (2017), ‘Be good or else: A new code aims to clean up the foreign-exchange market’, Διαθέσιμο: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2017/05/25/a-new-code-aims-to-clean-up-the-foreign-exchange-market> (Ημερομηνία επίσκεψης: 23 Ιουνίου, 2018).

The World Bank, World integrated trade solution, (2016), ‘World raw materials exports by country and region 2016’, Διαθέσιμο: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/WLD/Year/2016/TradeFlow/Export/Partner/All/Product/UNCTAD-SoP1> (Ημερομηνία επίσκεψης: 22 Ιουνίου, 2018).

The World Bank, (2018), ‘The world bank in China’, Διαθέσιμο: <http://www.worldbank.org/en/country/china/overview> (Ημερομηνία επίσκεψης: 22 Αυγούστου, 2018)

Trading economics, (2018), ‘China GDP annual growth rate 1989-2018’, Διαθέσιμο: <https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual> (Ημερομηνία επίσκεψης: 24 Αυγούστου, 2018)

Thompson, D., (2010), ‘Think again: China’s military, Foreign policy, Διαθέσιμο: <https://foreignpolicy.com/2010/02/11/think-again-chinas-military/> (Ημερομηνία επίσκεψης: 10 Ιουλίου, 2018).

Vincent, J., (2018), ‘China can’t control the market in rare earth elements because they aren’t all that rare’, The verge, Διαθέσιμο: <https://www.theverge.com/2018/4/17/17246444/rare-earth-metals-discovery-japan-china-monopoly> (Ημερομηνία επίσκεψης: 20 Ιουλίου, 2018).

